

בצילא דמהימנותא

בקודש פנימה • דברי תורה • שיחות קודש

פר' חיי שרה • יז - כא מרחשון
תשפ"ג • שנה כ"ג • גליון ה (תתשנ"ז)

יום שישי פר' וירא י"ז מרחשון

לפני תפילת שחרית הניח מרן שליט"א תפילין להבחור הבר מצוה אהרן צבי נ"י בן הרה"ח ר' אברהם דוב כהן מפעיה"ק (ב"ר שמואל מאיר ז"ל).

שב"ק פר' וירא ח"י מרחשון

קבלת שבת התפלל לפני העמוד - הרב צבי גרין מפעיה"ק מטובי סופרי המלך.

בזמירות בשוה"ט התכבדו, כל מקדש - הרה"ח ר' מנחם שנק מפעיה"ק, מה ידידות - הרה"ח ר' אלחנן דוב ויינברגר מפעיה"ק. וזמרו תנו שבח. אחר שהגישו מאכל ה'צימעס' עברו קבוצה מובחרת מתלמידי ישיבה"ק שלמדו בימי חודש תשרי לכה"פ מאה וחמישים שעות ברציפות במסגרת ד' רעבינ'ס חבורה'.

בברכת המזון על הכוס התכבד - הגאון רבי חיים יעקב שוורץ שליט"א דיינא רבא דקהלתנו הק' ורב מרכז רפואי צאנז ע"ש לניאדו. שבע ברכות (לחתן מורנו שמעון נ"י ב"ר יהודה לייב רוזנברג מיוניאן סיטי, עם בהג"ר אפרים פישל גרין מטובי סופרי המלך ומנה"ר דישיבת היכל התורה פעיה"ק, ולחתן החבר יקותיאל יהודה נ"י ב"ר משה יעקב גלנץ מפעיה"ק, עם ב"ר אברהם מרדכי שטר מפעיה"ק) - בירך מרן שליט"א. אח"כ זמרו צמאה נפשי וי"ה אכסוף.

אח"כ נערך שמחת השלום זכר לרגל הולדת הבן להר"ר יהודה גוטמן מפעיה"ק (ח"ר מנחם שנק מפעיה"ק). ועברו הקהל לקבל פירות.

הפלפול היה ע"ד המדרש תנחומא (ס"ו) עה"פ וה' אמר המכסה אני מאברהם וגו', ילמדנו רבנו מי שנולדו לו שני בנים אחד בערב שבת ואחד בשבת, ושכח ומל את של ער"ש בשבת או את של שבת בער"ש, מה הוא שיהא חייב, כך שנו רבותינו מי

שנולדו לו שני בנים אחד בער"ש ואחד בשבת ושכח ומל את של ער"ש בשבת או של שבת בער"ש חייב למה שחלל את השבת וכו', ותמוה דמה ענין שאלה זו אצל הך קרא דהמכסה אני מאברהם, גם בגוף השאלה יל"ב במאי מספק"ל והרי סוגיא ערוכה הוא בשבת פרק רבי אליעזר דמילה (דף קל"ז ע"א) דפליגי בה תנאי, עי"ש. גם יל"ד בתשו' המדרש שהשיב 'חייב למה שחילל את השבת' שהוא שפת יתר, דהא השואל לא נסתפק כלל בטעמא דמילתא, דהוי פשיט"ל שיש צד לחייבו על חילול שבת, אלא נסתפק רק אם מתחייב, וא"כ לא הו"ל להשיב רק 'חייב'.

ובגוף שאלת המדרש ושכח ומל את של ער"ש בשבת או את של שבת בער"ש, לכאן משמע דחד מילתא קבעי, והיינו כשטעה ומל את של שבת בער"ש ושל ער"ש בשבת, ומספק"ל רק אם חייב על מה שמל בשבת את הנולד בער"ש, ולפי"ז תמוה מה ששאל על מילת של שבת בער"ש, הא על זה לא שייך לשאול 'מהו שיהא חייב', ועי' בתורה שלימה (אות קפ"ד) שהביא מה שנתקשו בזה, ושצריך להגיה הלשון, יעו"ש שמגיה בכמה דרכים. וכיון שבהכרח צריך לתקן הלשון במדרש יתכן לפרש עוד דמה ששאל על המל של שבת בער"ש, אין השאלה מצד דין שבת אם יש עליו חיוב, אלא מצד דין מילה אם יצא יד"ח המצוה כשמל לפני

ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת

דברות הקודש בגליון זה נודבו ונדפסו

לע"נ מוה"ר משה בן מוה"ר שמואל רפאל רייך ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה.

כמבואר בסוגי' דפסחים (דף ע"ג ע"א), ולכן כיון דלא יתוקן האיסור גם אם לא יועיל השחיטה לכך לא אמרינן בה אי עביד לא מהני.

אבל גבי מילה בשבת דהעבירה תלוי בקיום מצוות מילה כמבואר בשבת (דף ק"ו ע"א), דלמ"ד מקלקל בחבורה פטור הא דאיצטריך קרא דמילה דוחה את השבת, משום דלא הוי מקלקל אלא מתקן כדרב אשי דאמר רב אשי מה לי לתקן מילה מה לי לתקן כלי, עי"ש, א"כ שוב י"ל אי עביד לא מהני, שהרי על ידי זה דנימא שלא קיים מצות מילה יתוקן האיסור, דכיון דלא אהני המילה לא נתקן גברא וא"כ הו"ל מקלקל ולא חילל שבת וממילא די"ל דאי עביד לא מהני.

ואמנם בסו"ד כתב הגרע"א, דמ"מ י"ל גם במל שלא בזמנו בשבת דדומה לשוחט בשבת, משום דגם אי נימא דלא מהני המילה וצריך להטיף דם ברית, מ"מ לא הוי מקלקל כיון דסו"ס עשה קצת מן המצוה, כיון דעתה כבר אינו מחוסר תיקון כ"כ כמו שהי' מקודם, שהרי עכ"פ אהני מעשיו במה שהסיר הערלה דשוב אינו צריך למולו אלא להטיף דם ברית בלבד, לכן שפיר הו"ל המילה בגדר מתקן במה שאינו שוב צריך להסיר הערלה, נמצא דגם אי נימא דלא יצא יד"ח וצריך הטפת דם ברית לא יתוקן האיסור, לכך שוב לא אמרינן דלא מהני, והמל בשבת תוך זמנו בדיעבד מהני ושוב אין צריך הטפת דם ברית, עכתו"ד ועי"ש בפת"ש מה שהוסיף בזה.

גם השאגת אריה (סי' נ"ב) נקט בתו"ד כיסוד דברי הגרע"א, דגם היכי דלא יצא יד"ח המצוה וצריך הטפת דם ברית, מ"מ הו"ל מתקן במה דאין צריך שוב לחתוך הערלה, עי"ש שדן במ"ש הרמ"א (הנ"ל) דמל בתוך ח' יצא, ובב"י שכ"כ הרא"ש (שבת פ"ט ס"ה). והש"ך נחלק ע"ז ומסיק דצריך עוד הטד"ב עי"ש, והאריך השאג"א

זמנו, וכנודע פלוגתת הפוסקים בזה, דהרמ"א פסק (יו"ד סי' רס"ב ס"א) מל בתוך שמונה יצא, והש"ך (שם סק"ב) האריך לחלוק ע"ז, וכן הטו"ז הק' ע"ד הרמ"א, יעו"ש. והיינו דנסתפק המדרש בב' דינים, א) בדין מילת ער"ש בשבת לענין חיוב על חילול שבת. ב) על מילת שבת בער"ש דהיינו שמל תוך זמנו אם יצא יד"ח מילה או שחייב להטיף דם ברית, ויתפרש מה ששאל מהו שיהא חייב על ב' השאלות הללו, לענין מל של ער"ש בשבת אם יש עליו חיוב עונש, ועל המל של שבת בער"ש אם יש עליו חיוב הטפת ד"ב. אלא דלפי"ז צ"ל למה כרך המדרש ב' שאלות הללו יחד, הרי אין ענין שאלה זו אצל זו, דשאלה הראשונה הוא לגבי חילול שבת כשמל שלא בזמנו, ושאלה הב' הוא בדין מילה האם במל תוך זמנו יצא יד"ח, ומה שייכי הני תרי מילי אהדדי.

ואפ"ל בזה בדרך דרוש, דהנה בפתחי תשובה (יו"ד סי' רס"ו סק"א) הביא מתשו' רעק"א (כתבים ח"א סי' קע"ד) שנשאל במל בשבת שלא בזמנו דנימא שלא יצא יד"ח מילה, כיון דכל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני, וא"כ הו"ל כאילו נחתך העור מעצמו או ע"י עכו"ם דצריך להטיף דם ברית. והאריך הגרעק"א לדון דאע"ג דגבי שוחט בשבת וביוה"כ קי"ל דשחיטתו כשרה ולא אמרינן אי עביד לא מהני ושחיטתו נבילה, התם טעמא רבה אית בה כמ"ש"כ המהרי"ט (ח"א סי' ס"ט) דבכה"ג שגם אם יועיל מעשיו לא יתוקן האיסור לא אמרינן אי עביד לא מהני, ולכן בשחיטה בשבת דאפי' אי שחיטתו נבילה מטעם דאי עביד לא מהני מ"מ לא יתוקן האיסור שהרי עבר על נטילת נשמה, דאין לומר דיתוקן האיסור כיון דיחשב כמקלקל, הא ליתא דאע"ג דהוי נבילה אינו בגדר מקלקל דהרי תיקן בשחיטתו לגבי ב"נ להוציאו מאיסור אבר מן החי

ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת

דברות הקודש בגליון זה נודבו ונדפסו

לע"נ מוה"ר נתן אריה לייב בן מוה"ר אלימלך הלוי בלומענבערג ז"ל

תנצב"ה.

בשבת חייב, דאם המל בתוך זמנו לא עשה מצוה נמצא דאין כאן תיקון גברא והו"ל מקלקל בחבלה דפטור).

ואולי י"ל דאע"ג דבמל בתוך זמנו לא עשה כלום, אפ"ה לענין שבת חייב, דהו"ל תיקון אע"פ שמלו שלא כדין ולא עשה מצוה, מ"מ כיון דשוב אין צריך למולו בזמנו, הו"ל מתקן גברא שהרי אם לא מלו היה צריך עדיין למולו, עכ"ד עי"ש. הרי דנקט כמ"ד דמילה נחשב כמתקן גם כאשר לא קיים המצוה בכך, משום דשוב אינו צריך להסיר הערלה.

וכיוצ"ב כתב המנ"ח (מצוה ב', אות ט"ז בהנדמ"ח), דכל המילות שאינן דוחים שבת אם עבר ומל, ודאי יצא ואין צריך הטפת דם ברית וכו', וקשה נימא כל מה דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני. וכאן לא שייך תירוץ המהרי"ט בשוחט בשבת, דהיכי דגם כאשר לא מהני לא יתוקן האיסור לא אמרינן לא מהני, דכאן הא באמת מקלקל בחבורה פטור רק דבמילה אמרינן דהוי תיקון גברא, והרמב"ם פסק כרבי יהודה, וא"כ אי לא מהני הו"ל מקלקל, אך אין זה קושיא די"ל דאפי' אי נימא דצריך הטפת דם ברית מה"ת, מ"מ הוי מתקן כיון דשוב אין צריך למולו ולכרות ערלתו, עי"ש.

הרי דשלשה נביאים מתנבאים בסגנון אחר, השאג"א הגרעק"א והמנ"ח, דאף כשמל בשבת שלא כדין או מל בשבת בפסול אין עליו דין מקלקל, כי אף שלא קיים מצות מילה כתיקונו, מ"מ תיקן להוציא מחובת חיתוך הערלה.

אמנם בשו"ת כתב סופר (או"ח סי' ל"ה ד"ה ועוד בה שלישיה) כתב על סברת זקינו הגרעק"א הנ"ל, דמ"ש דכיון דשוב אין צריך למולו וצריך רק הטפת דם ברית הו"ל תיקון, (ולכן גם כשלא יצא יד"ח לא נתקן האיסור), דבר זה רחוק בעיני שיהיה זה תיקון מצוה מה שאין צריך אח"כ רק להטפת דם ברית, דהא עכ"פ עכשיו לא תיקן, שהרי לא עשה מצוה, אלא שאח"כ שוב אי אפשר לעשות יותר מלהטיף דם ברית.

ושוב כתב דיש לתלות דב"ז בפלוגתת הראשונים בהא דאי' בגמ' שבת (הנ"ל) לגבי הא דקאמר ר' שמעון דכל המקלקלין פטורין חוץ

להוכיח כדבריו דבמל בתוך ח' לא עשה ולא כלום ולא עשה מצוה כלל.

ובהמשך דבריו שם כתב, דלפי"ז צ"ב מש"כ הרמב"ם (פ"ב משגגות ה"ח) דבהיה לו ב' תינוקות אחד למול בשבת ואחד למול בער"ש או באחד בשבת, ושכח ומל שניהם בשבת פטור מחטאת כו', אבל אם לא היה אחד מהם ראוי למול בשבת ושכח ומל בשבת מי שאינו ראוי למולו בשבת חייב חטאת, וקשה דהרי הוא פסק (פ"א משבת הי"ז) כרבי יהודה דכל המקלקלין פטורין, ובגמ' אמרינן דלרבי יהודה דמקלקל בחבלה פטור הא דאיצטריך קרא להתיר מילה בשבת משום דמתקן הוא, דמה לי מתקן מילה מה לי מתקן כלי, וא"כ היאך סתם הרמב"ם לומר דאם מל בשבת את מי שאינו ראוי למולו בשבת חייב חטאת, ומשמע דגם במל את של אחד בשבת בשבת דהו"ל בתוך זמנו חייב, ואם איתא דהמל בתוך זמנו לא עשה מצוה אמאי חייב, הא כיון דלא עשה שום מצוה בחבלה זו, א"כ אין כאן תיקון גברא והו"ל מקלקל בחבלה וליפטור, (ותינה ממתני' דקתני דמל בשבת שלא בזמנו לא קשיא, די"ל דהך מתניתין רבי שמעון הוא, אבל בדברי הרמב"ם קשה).

עוד הקשה השאג"א ממ"ש הרמב"ם (בהל' שגגות שם ה"ט), אומן שבא למול לפנות היום ביום השבת, ואמרו לו לא נשאר פנאי ביום כדי שתמול ואם תתחיל למול לא תשלים עד יציאת השבת ונמצאת חובל בשבת ולא עושה מצוה, ואמר רגיל אני וזריז ובמהרה אמול, אם לא השלים אלא עד יציאת השבת הרי זה חייב חטאת שהרי התרו בו. וקשה דאם לא השלים ולא עשה מצוה אין כאן תיקון גברא והו"ל מקלקל בחובל דפטור לדידיה דפסק כרבי יהודה, ואמאי חייב חטאת.

וכתב דבזו י"ל דמ"מ יש כאן משום תיקון גברא, דאותו מקצת שמל בשבת לכשיגמור לאחר שבת גם זה נחשב מן המצוה. דאילו לא מל קצת בשבת, היה צריך למולו בחול, הלכך נחשב תיקון גברא והו"ל מתקן, ומ"מ כיון דלא השלים לגמרי למול לא ניתן שבת לדחות אצלו וחייב, אבל מההיא דתינוקות וודאי קשה, (דאמאי במל של אחד בשבת

אומנות וכו', אלא כל הני עיקר מצוותן אינו העשייה אלא שהמילה חתומה בבשרו, וכן ישיבתו בסוכה וכן תפילין המונחין בראשו ובזרועו, ומילה גם הוא עיקר מצותה כן, שאל"כ דוד המלך ע"ה שהיה מצטער כשנכנס למרחץ וראה עצמו ערום בלא מצוה עד שנזכר על המילה (מנחות דף מ"ג ע"ב), ואם לא היה מצוות המילה אלא העשייה למה שמח עליה יותר מראשו וזרועו וכל גופו שקיים בהם מצות תפילין וכמה מצוות, אלא מילה הוא מצוה בכל עת כתפילין המונחין בראשו וציצית בבגדו וכו', ולכן שפיר שרי להניח לאחר למול את בנו גם כשאינו שלוחו כיון שעצם מעשה המילה אינו המצוה עי"ש. הרי דנקט דעיקר מצוות מילה הוא שיהא נימול ולא מעשה המילה.

ויש לחזק דבריו מהא דאי' בגמ' סוטה (סוטה דף י' ע"ב) דדוד המלך נולד מהול עי"ש, וכתב המהרש"א שם בח"א דלפי"ז הא דנתיישבה דעתו של דוד כשנזכר במילה, היינו משום דגם בנולד מהול צריך להטיף ממנו דם ברית, ולמ"ד דאין צריך להטיף דם ברית מ"מ שמח שלא היה ערל גם כי לא נתקיים בו בקום עשה עכ"ד, ולכא' עדיין צ"ב הרי צערו של דוד היה על שהוא ערום מן המצוות, וא"כ למ"ד דנולד מהול אינו צריך הטפת דם ברית, היאך נחה דעתו כשנזכר במילה, הרי לא עשה שום מעשה מצוה, ובהכרח צ"ל כמ"ש המהר"ח או"ז כי בעצם הדבר דאין בו ערלה הרי"ז בגדר קיום המצוה, והיינו דהו"ל קיום בשב ואל תעשה במה שלא משך ערלתו, לכך שפיר נתיישבה דעתו של דוד דאינו ערום מן המצוות, ויומתק בזה מה שאמר דוד כשנזכר במילה שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב כמבואר בגמ' מנחות שם, דלכא' איזה מציאה מצא כאן, הלא מרח בצער המצוה, אלא דהרי באמת לא נימול כלל כי נולד מהול, ומ"מ נחשב לו כקיים המצוה, לכן הוי אצלו כמציאה ודו"ק.

אמנם דעת כמה ראשונים אינו כן, דלכמה דיעות בראשונים היכי שהאב יודע למול אסור לו להניח לאחר למול כי המצוה הוא עליו דייקא,

מחובל ומבעיר, ור' יהודה פליג עליה ומחייב במקלקל ומבעיר, מאי טעמא דר"ש מדאיצטריך קרא למישרא מילה הא חובל בעלמא חייב, ומדאסר רחמנא הבערה גבי בת כהן ש"מ מבעיר בעלמא חייב, ורבי יהודה התם מתקן הוא, כדרב אשי דאמר רב אשי מה לי לתקן מילה מה לי לתקן כלו, מה לי לבשל פתילה מה לי לבשל סמנין. ופרש"י מה לי מתקן כלי הא נמי מתקן גברא הוא ויש מלאכה בתיקון זה, והיינו דהתיקון הוא בתינוק הנימול עצמו שנעשה בכך ישראל שלם. אבל הרשב"א פירש דהתיקון הוה במה שמקיים עי"ז מצות מילה דקיום המצוה הוא הוא התיקון עי"ש, וכן משמע בתוס' (דף ק"ה ע"ב, ד"ה הא).

וי"ל דלפרש"י דהתיקון הוא בכך דמתקן גברא, והיינו שעד עתה היה בו ערלה המאוסה (עי' נדרים דף ל"ב ע"ב מאוסה הוא הערלה וכו'), והיינו שלא הושלם בתיקונו הרוחני כל זמן שהערלה המאוסה דבוקה בו, וע"י המילה נעשה התינוק גברא שלים ומתקן ללא שמץ גנות, א"כ לפי"ז שפיר י"ל הסברא דסו"ס מאחר ונימול והוסר הערלה, ומעתה אין צריך לעשות שום חיתוך ופריעה שהיה מוטל עליו תחילה, ואינו חסר כלום כי אם פעולה קטנה דהטפת דם ברית להכניסו בברית, א"כ הו"ל חיתוך הערלה בכלל תיקון, כיון שמתקן הוא אצל התינוק שאינו חסר עוד מעשה כל כך. אבל לפי הרשב"א ודעימיה דהתיקון הוא עצם קיום המצוה, א"כ ככה"ג שלא יצא יד"ח המצוה בוודאי דלא נחשב כמתקן, דהרי לא עשה מצוה, וא"כ הוי קלקול גמור ואף שע"י מעשיו לא הוזקק לחיתוך הערלה, מ"מ אין כאן שום תיקון, עכת"ד הכת"ס יעו"ש.

ויתכן לבאר פלוגתת רש"י והרשב"א בגדר תיקון גברא שנעשה ע"י המילה, עפי"מ שחקרו המפוי' בגדר מצות מילה, אם עיקרה שיהא האדם נימול ויוסר ממנו הערלה, או דעצם מעשה המילה עצמה הוא המצוה, ונודע מ"ש בזה בשו"ת מהר"ח אור זרוע (סי' י"א) וז"ל, ומענין המילה נראה, דאין האב חייב למול בנו בידיו אלא לעסוק שיהא נימול, דומיא דכל הני דקחשיב התם ללמדו תורה ללמדו

והרשב"א לגבי תיקון המצוה, דרש"י לשיטתו דס"ל דעיקר המצוה הוא שתוסר הערלה והיינו משום מאיסות הערלה, לכן עצם הסרת הערלה הוא התיקון גברא, אבל הרשב"א ס"ל דעיקר המצוה הוא עצם מעשה המילה ולא רק הסרת הערלה, ולכן כיון דהעיקר הוא קיום מעשה המצוה לכך קיום המצוה הוא התיקון, ודו"ק.

נמצא דהא מילתא אי מל בשבת שלא בזמנו חייב על מילתו תליא בנידון הנ"ל אם מצות מילה הוא שמעשה המילה אינו שתהא הערלה מוסרת ממנו, דאם המצוה בקיום מעשה המילה, ותיקון גברא במילה הוא קיום המצוה, א"כ למ"ד דכ"מ דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני אין ראוי לחייבו, כיון דראוי לומר דכיון דעביד איסורא לא מהני המילה ולא הוי תיקון אלא קלקול, וא"כ יש לפוטרו. אבל אם גדר מילה הוא שתהא הערלה מוסרת, וא"כ באופן שנימול שלא בזמנו נמי נתקן האדם, ולפי"ז אין שייך לומר דנימא לא מהני ולפוטרו, דהא עי"ז לא נתקן האיסור, ולכך ראוי לחייבו בכל ענין, ודו"ק.

והנה זה כביר אמרתי לבאר פלוגתת הפוסקים בענין נימול תוך זמנו, אם צריך להטיף ממנו דם ברית, דהא מילתא תליא בהנ"ל מהו יסוד מצות מילה, דאם עיקר המצוה הוא עצם המעשה, א"כ כשמל בתוך זמנו שאינו מעשה מצוה לא עשה כלום, משא"כ אם עיקר המצוה הוא שיוסר הערלה, י"ל דגם במל תוך זמנו יצא יד"ח המצוה כיון דסו"ס הוסר הערלה ונשאר ללא ערלה ועל כן תוך זמנו נמי יצא יד"ח, ודו"ק, ובזה אתי שפיר שיטת הש"ך דס"ל דמל בתוך זמנו לא יצא דאזיל לשיטתיה במה שפסק בחו"מ שם דמוטל על האב עצמו למול את בנו והיכי דיודע למול אינו רשאי לעשות ע"י אחר, והיינו דכיון דעיקר המצוה הוא מעשה המילה עצמו לכן החיוב הוא עליו, ודו"ק. וחדאי נפשי כשהראוני הרה"ג רח"ג מה שהביא בספר שפע קודש שכעי"ז אמר כ"ק אאמו"ר זצלה"ה בסעודות ברי"מ (עי"ש פר' וירא עמוד ק"ב. ושכעי"ז בשו"ת בית הלוי סי' מ"ז אות ב').

כמו"ש רב אבוהו האור זרוע (הלכות מילה סי' ק"ז ס"ה) וז"ל, והיכא שהאב יודע למול אסור לו להניח לאחר שימול לפניו וגם האחד אינו רשאי למולו לפניו בלא רשותו דמצוה עליה דאב רמיא וכו', והובא בדרכי משה יו"ד (ריש סי' רס"ד), וכ"כ הריקאנטי (סי' תקצ"ב), ונודע דברי הש"ך (חו"מ סי' שפ"ב סק"ד) שכתב בתו"ד וז"ל, וכתבתי זה לפי שראיתי כמה אנשים מכבדים לאחרים למול את בניהם אף שהם בעצמם יכולים למול ולדעתי הם מבטלים מצוה עשה ומצוה גדולה של מילה ויש לבי"ד לבטל הדבר הזה עי"ש, וכבר העירו עליו על שלא ציין להפוסקים שדנו בזה, ובקצוה"ח שם הסביר דברי הש"ך דהו"ל כמצוה שבגופו דלא מהני בה שליחות, הרי דס"ל דעצם מעשה המילה הוא המצוה ושלא כדעת המהר"ח או"ז, והאריכו האחרונים בזה.

ואאמו"ר זצלה"ה בתשובתו אלי בדברי יציב (יו"ד ח"ב סי' קנ"ד אות ב') ביאר בזה הא דנחלקו תנאי בגמ' ע"ז (ע"ז דף כ"ז ע"א) בענין מילת כותי, דאמרינן דכותי לא ימול ישראל מפני שמל לשם הר גרוזים דברי רבי יהודה, אמר לו רבי יוסי וכי היכן מצינו מילה מן התורה לשמה, עי"ש, ותמהו בזה דמ"ש מכל המצוות, (ומה גם שהרי רבי יוסי עצמו ס"ל בר"ה דף כ"ט דמצוות צריכות כוונה), והגם דדריש רבי יוסי קרא דהמול ימול מ"מ, הא גופא צ"ב מה נשתנה מילה מכל המצוות שאין צריך בה כוונה לשמה, וביאר אאמו"ר זצלה"ה דס"ל לרבי יוסי דשאני מצוות מילה מכל המצוות, דגבי מילה עיקר המצוה הוא מניעת הערלה ולא עצם המעשה, לכן אמנם היכי דהמעשה עצמה הוא המצוה בעינן שיהא בכוונה לשמה, אבל במילה שענינה רק שלא תהיה הערלה כיון דסו"ס הוסר הערלה סגי בהכי, אבל רבי יהודה ס"ל דגם במילה המצוה הוא עצם המעשה ושפיר בעינן לשמה ודו"ק, ובמק"א הבאתי סמוכין לדבריו מכמה אחרונים דכתבו סברא כעי"ז דכל היכא דעיקר המצוה הוא על תכלית פועל היוצא מזה לכו"ע לא בעי כוונה, ודו"ק.

מעתה יבואר היטב דבהא איפלוגי רש"י

מעתי נבין היטב שאלת המד"ת, מי שנולדו לו שני בנים אחד בער"ש ואחד בשבת, ושכח ומל את של ער"ש בשבת או את של שבת בער"ש, מה הוא שיהא חייב, וכפי שנתבאר כוונת השאלה הוא הן לגבי מל של ער"ש בשבת אם חייב על מילה שלא בזמנו שאינו דוחה שבת, והן על המל של שבת בער"ש אם יצא יד"ח במל תוך זמנו.

ולהאמור שני השאלות אזלי אהדדי ותליין זב"ג, דצדדי השאלה במל שלא כמצוותו בשבת אם חייב, היינו אם שייך לפוטרו דנימא כיון דאמר רחמנא לא תעביד אם עביד לא מהני, והיינו כיון שיתוקן האיסור כשלא יצא יד"ח המצוה דהו"ל קלקול כיון דעיקר התיקון גברא במילה הוא קיום המצוה, דגדר מצות מילה הוא מעשה המילה, או נימא דגדר מצות מילה הוא שהערלה תהא מוסרת, וממילא לפי הנ"ל ראוי לחייבו. ובחקירה זו תליא גם הא דינא דמל תוך זמנו האם בדיעבד יצא ואין צריך עוד הטפת דם ברית, שהרי המצוה כבר נתקיים כשהוסר הערלה וכנ"ל, או שצריך הטפת דם ברית דעדיין לא נתקיים מעשה המצוה. ולכן כיון דשני דינים אלו תליין זב"ג על כן שאל על שניהם כאחד.

והשיב כך שנו רבותינו מי שנולדו לו שני בנים אחד בער"ש ואחד בשבת ושכח ומל את של ער"ש בשבת חייב למה שחלל את השבת. דהיינו דרק במל בשבת שלא בזמנו חייב, ורק בזה חייב למה שחילל את השבת, אבל על השאלה הב' במל תוך זמנו אם צריך להטיף ד"ב, ע"ז יש לפטור, והיינו משום דבמל של ער"ש בשבת חייב כיון דאף אי נימא אי עביד לא מהני לא הוי קלקול, דאכתי גברא נתקן כיון דהסרת הערלה הוי תיקון וכנ"ל, משום דזה עיקר המצוה, ומעתי נפשט גם שאלה השניה דבמל בתוך זמנו בדיעבד יצא כיון שכבר נתקיים תכלית המצוה, ודו"ק.

והנה במה דאמה"כ וה' אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עושה, פרש"י לא יפה לי לעשות דבר זה שלא מדעתו אני נתתי לו את הארץ הזאת וחמשה כרכין הללו שלו הן שנאמר

גבול הכנעני מצידון וגו' בואכה סדומה ועמורה וגו' וכו', והוא ממדרש תנחומא (סימן ה') למה גילה הקב"ה לאברהם א"ר יהודה בר לוי משל למלך שהיה לו פרדס עמד ונתנו לאוהבו במתנה לאחר ימים הוצרך המלך לקוץ מתוכו חמש קורות, אמר המלך אעפ"י שהוא משלי ונתתי אותו במתנה לאוהבי אינו דין שאקוץ ממנו כלום עד שאמלך באוהבי, אף כך הקב"ה כיון שעלה אברהם לארץ ישראל א"ל שא נא עיניך וראה מן המקום אשר אתה שם צפונה ונגבה וקדמה וימה כי את כל הארץ אשר אתה רואה לך אתננה, לפיכך כשבקש להחריב חמשת כרכים האלו אמר איני מחריבן חוץ מדעתו של אברהם.

ואמנם דב"ז ניחא רק אם ארץ ישראל כבר היתה מוחזקת לאברהם אבינו, וממילא שייך שיאמר הקב"ה לא יפה לי לעשות דבר זה שלא מדעתו, אבל אם ארץ ישראל עדיין לא היתה שלו לא שייך טעם האמור.

והנה במדרש (ב"ר פמ"א י') עה"פ קום התהלך בארץ תני הלך בשדה בין לארכה בין לרחבה קנה עד מקום שהלך כדברי רבי אליעזר, שהיה ר"א אומר הילוך קנה, וחכ"א לא קנה עד שיהלך לארכה ולרחבה, א"ר יעקב בן זבדי טעמיה דר"א קום התהלך בארץ וגו' (וכ"ה בב"ב דף ק' ע"א), וכתב ביפה תואר דכיון דבציווי השי"ת לא"א נאמר קום התהלך בארץ לארכה ורחבה, ולא מצינו בו שהלך רק לארכה בלבד לכך פליגי אם היה סגי בכך להחזיק בארץ, וכתב דתליא בפלוגתת ר' יאשיה ור' יונתן בכמ"ק אם בעינן קרא לחלק, דלר' יאשיה דצריך קרא לחלק דבלא"ה שניהם כאחד במשמע, א"כ כיון דא"ל השי"ת לארכה ולרחבה בעינן שניהם דייקא וכשהלך לארכה לחוד לא אהני ליה לזכות באר"י, משא"כ לר' יונתן דמשמע כל אחד בפני עצמו שפיר אהני ליה גם כשהלך לארכה בלבד. ועפי"ז כתב בשמע יעקב למהר"י אלגאזי, (פר' בא דף רס"ט, וכ"ה בכסף נבחר סו"פ חיי, ובלקט יוסף ערך אברהם אות א', וביושב אהלים בפרשתן דף מ"ה ע"א, ובפר' בשלח דף ק"ג ע"ב) דנמצא מזה דהא אם אר"י

דכיון דאמר קרא המכסה אני מאברהם וגו', משום דלא יפה לעשות דבר זה שלא מדעתו, ומוכח דאר"י כבר היתה מוחזקת ביד אברהם אבינו, דאע"פ שלא הלך אלא לארכה זכה בה דלחלק לא צריך קרא, ולפי"ז דם הפר והשעיר לא היו מעורבין, וא"כ צריך קרא דקודש הם להא דעולין אין מבטלין זא"ז, ולא אייתר לדרוש דבהוייתן יהא, והא דלא מהני פדיון לבכור משום דכל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני, לכך נסתפק דכיון דאי עביד לא מהני י"ל דבמל שלא בזמנו בשבת לא יצא כלל והו"ל מקלקל, וממילא דע"י דלא מהני יתוקן האיסור דכה"ג הדין דלא מהני, או דנקטינן כרעק"א דגם אי לא מהני עצם הסרת הערלה הו"ל תיקון, וכיון שלא נתקן האיסור לא אמרינן דלא מהני, ובכך תליא נמי הך אם מל בתוך זמנו הוי מצוה, ודר"ק.

וי"ל עוד בשייכות שאלת המדרש לכאן, דכיון דאמה"כ כי ידעתי למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט למען הביא ה' על אברהם את אשר דיבר עליו, ותמהו המפוי' (עי' גור אריה למהר"ל) שהרי אין לקיים מצות עמלק"פ, ולמה לימדם לקיים כדי שיביא על אברהם את הבטחתו, ופירשו דאמנם בשאר המצות צריך לקיים רק לש"ש, אבל במצות צדקה שהוא בין אדם לחבירו מותר לעשותה גם עמלק"פ, כדאמרינן (פסחים דף ח' ע"א) האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיה בני וכו' הרי זה צדיק גמור, והיינו משום דסו"ס נהנה העני ונתקיים תכלית המצוה (עי' בס' אהבת ציון דרוש י' בשם הנוב"י, ובפתח עינים להחיד"א ב"ב דף י'), ולכן דייקא במצוה זו של צדקה לימדם דאפשר לעשותה גם עמלק"פ.

ושמעין מכך דהיכא דנתקיים תכלית המצוה אין צריך כוונה לשמה, מעתה י"ל דהי"ט דרבי יוסי דלא בעינן מילה לשמה, והיינו דגבי מילה עיקר המצוה הוא שיוסר הערלה ולא מעשה המילה עצמה, ולפי"ז במל שלא כמצוותו בשבת חייב, דלא שייך לפוטרו מטעם דכיון דאמר רחמנא לא תעביד אם עביד לא מהני והו"ל מקלקל, כיון

היתה מוחזקת כבר לאבותינו תליא בפלוגתא דתנאי דאי צריך קרא לחלק לא קנה א"א את הארץ, משא"כ אם לא צריך קרא לחלק שפיר זכה א"א בארץ.

והנה בסוגיא דכל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד בתמורה (דף ה' ע"ב), פריך בגמ' לאביי דס"ל אי עביד מהני, והרי בכור דאמר רחמנא לא תפדה, ותנן יש להם פדיון ולתמורותיהן פדיון חוץ מן הבכור ומן המעשר, אלמא לא מהני, תיובתא דאביי, אמר לך אביי שאני התם דאמר קרא הם בהוייתן יהא, ולרבא הם למה לי וכו' ומסיק דלרבא איצטריך הם לימד על הבכור ומעשר שנתערב דמן בכל העולין שקריבין לגבי מזבח, ואביי האי סברא מנא ליה נפק"ל מולקח מדם הפר ומדם השעיר והלא דם הפר מרובה משל שעיר מכאן לעולין שאין מבטלין זה את זה, דתניא ולקח מדם הפר ומדם השעיר שיהיו מעורבין דברי ר' יאשיה, ורבא התם מזה בפני עצמו ומזה בפ"ע, וסבר ליה כר' יונתן דאין מערבין לקרנות.

והיינו דר' יאשיה ור' יונתן נחלקו ביומא (דף נ"ז ע"א) אי מערבין לקרנות, ותליא אי לחלק צריך קרא או לא, דר' יאשיה לשיטתו דס"ל לחלק צריך קרא, וא"כ כיון דכתיב ולקח מדם הפר ומדם השעיר ואין לנו קרא לחלק א"כ שניהם כאחד במשמע ומערבין לקרנות, ור' יונתן לשיטתיה דס"ל דכל היכא דלא כתיב יחדיו כל אחד בפני עצמו במשמע, וא"כ ה"ה הכא דלא כתיב יחדיו כל א' בפנ"ע משמע ואין מערבין לקרנות, והיוצא מ"ז דאי צריך קרא לחלק ומערבין לקרנות, א"כ ילפינן מדם הפר ודם השעיר דעולין אין מבטלין זא"ז, ואייתר הם ללמד דבהוייתן יהא ומוכח דבכל התורה כל מה דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד מהני, משא"כ אי לא צריך קרא לחלק ואין מערבין לקרנות, ואיצטריך הם להא דעולין אין מבטלין זה את זה, לא אייתר הם לדרוש דבהוייתן יהא, וע"כ הא דלא מהני פדיון לבכור משום דכל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני (עיין במלא הרועים).

והשתא יבואר שייכות שאלת המדרש לכאן,

דעצם הסרת הערלה הו"ל תיקון גברא וכסברת הכת"ס, לכך נתעורר לשאול כענין ודו"ק.

התורה היה עה"פ בפרשתן (בראשית יח, א) וירא אליו ה' באלוני ממרא והוא יושב פתח האהל כחום היום. וברש"י באלוני ממרא הוא שנתן לו עצה על המילה לפיכך נגלה עליו בחלקו. וזה עפ"י מ"ד במדרש (ב"ר מב, ח) שממרא היה היחיד מבין שלשת בעלי בריתו של אברהם ענר אשכול וממרא שזירזו למול, דבשעה שאמר הקב"ה לאברהם לימול, הלך ונמלך בג' אוהביו, אמר לו ענר כבר בן ק' שנה אתה ואתה הולך ומצער את עצמך, אמר לו אשכול מה את הולך ומסיים את עצמך בין שונאיך, אמר לו ממרא אלוקיך שעמד לך בכבשן האש ובמלכים וברעבון, והדבר הזה שאמר לך למול אין אתה שומע לו, אמר לו הקב"ה אתה נתתה לו עצה למול חיך שאיני נגלה עליו לא בפלטיין של ענר ולא בפלטיין של אשכול אלא בפלטיין שלך, הה"ד וירא אליו ה' באלוני ממרא. ולכא' הוא תמוה מאוד, שהרי על כולם נאמר (בראשית יח, יג), 'והם בעלי ברית אברם' שהיו אתו יחד בכל עת ומסתמא לא היו קמלי קניא בעלמא.

כן מצינו במדרש (ב"ר נח, ד) שדרשו שם העיר קרית ארבע, על שם שחיו בה ארבעה צדיקים ענר אשכול וממרא ואברהם, הרי שנחשבו לצדיקים גדולים, ואיך יתכן שיסיתו לאברהם שלא ישמע בקול ה' אשר ציווהו התהלך לפני והיה תמים וגו' (בראשית יז, א). עוד תמיהה עצומה יש בכאן, וכבר האריכו בזה המפרשים, מפני מה היה אברהם צריך עצה על המילה, והלא קיים אברהם אבינו את כל התורה כולה עד שלא ניתנה (יומא דף כ"ח ע"ב), והוא תימה מה שלא מל עצמו עד עתה, ומכל שכן עכשיו שכבר נצטווה הרי שרגליו ירוצו לעשות רצון אביו שבשמים, ומדוע היה צריך עצה וזירוז.

ואמנם מפרשי התורה תירצו בזה בפשטות, שלא רצה אברהם אבינו למול עצמו עד שיהיה מצווה ועושה, כי גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה (ע"ז דף ג' ע"א), ולכן אם היה מל מקודם שוב לא היה יכול לקיים המצווה לאחמ"כ כשנצטווה, משא"כ

בשאר המצוות. אבל אכתי קשה מדוע היה צריך לעצתו של ממרא כיון שנצטווה על כך.

ובפשטות נראה לומר, שכל הדין ודברים שהיו בין אברהם לבעלי בריתו בעניין המילה היה עוד קודם שנצטווה על המילה, ובוה נחלקו ביניהם, כי ענר ואשכול סברו שמכיון שעדיין לא נצטווה אין לו למול עצמו, מאחר וגדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה, ואמנם ממרא סבר שגדול שאינו מצווה ועושה מהמצווה ועושה ולכן טוב שימול עכשיו.

והנה דרשו חז"ל (גיטין דף נ"ז ע"ב) עה"פ (תהלים מד, כג) כי עליך הורגנו כל היום, זה מצוות מילה, שסכנה יש בדבר, אלא שישראל מוסרים נפשם על מצווה זו, וזכות המצווה מגינה עליהם מפני הסכנה. ולכן סברו ענר ואשכול דמאחר וגדול המצווה ועושה וכעת עדיין אינו מצווה הוא, מעתה אין בידו זכות המצווה שתגן עליו, ועלול להסתכן מפני שונאיו או מפאת זקנתו, ולכן השיאוהו לממול עצמו עד אשר יהיה מצווה על כך מפי עליון, אבל ממרא שסבר גדול שאינו מצווה ועושה, סבר שזכות המצווה ודאי תגין עליו גם עתה אף קודם שנצטווה על כך.

והנה בכלי יקר כאן האריך לבאר דפסוק זה מרמז על ענוותנותו המופלגת של אברהם, ולכן נאמר אליו ולא נאמר אל אברהם, כי אברהם לא החשיב עצמו לכלום, עי"ש באריכות, וכמו שאמר אברהם בעצמו (בראשית יח, כז) ואנכי עפר ואפר, ומבואר בספה"ק (אוהב ישראל, בפרשתן, ועוד) דמה שנאמר כאן 'באלוני ממרא', שבא לרמז על ענוותנותו היתירה של אברהם, שהוא תלה את התגלות השכינה כאן בזכותו של ממרא, ולא עלה על דעתו שהתגלות היתה בשבילו (וראה נועם מגדים, בפרשתן, שכל הפסוק מורה על ענוותנותו של אברהם), וראוי לבאר מדוע נרמז דייקא כאן עדות התורה על ענוותנותו של אברהם ולא לעיל בפרשיות הקודמות.

ולדברינו יובן, כי הנה עוד יש לבאר מדוע סבר ממרא שגדול שאינו מצווה ועושה, ואף שהסברא נותנת כך כיון שהוא אינו מצווה ומ"מ עושה, אך הלא כבר נקבע שגדול המצווה ועושה כיון שיצרו תוקפו והוא צריך להתגבר על יצרו משא"כ במי

החתן שלמה זלמן נ"י בן הרה"ח ר' יוסף מרדכי בלומנטל מפעיה"ק (ב"ר אלכסנדר משה מפעיה"ק, וח"ר יהודה צבי גלבמן מירושלים), רביעי - החתן אברהם נ"י בן הרה"ח ר' שלמה יצחק הרשקוביץ מפעיה"ק (בה"ר דוד מפעיה"ק, וח"ר צבי שנק מפעיה"ק), חמישי - החתן מורנו שמעון רוזנברג נ"י, שישי - מרן שליט"א [וערך מרן שליט"א מי שברך וקריאת השם, לרגל הולדת הבת להר"ר מרדכי אשר רייניץ מרחובות (ב"ר משה יהודה מביתר)], שביעי - החתן החבר יקותיאל יהודה גלנץ נ"י, הרב דוד יהודה הרשקוביץ שליט"א מפעיה"ק, הרה"ח ר' דוד שלמה שפר מירושלים, הרה"ח ר' עזריאל לוי מפעיה"ק, הרה"ח ר' יהודה צבי גלבמן מירושלים, הרה"ח ר' משה יוסף פרידלנדר מיוניאן סיטי, הרה"ח ר' יהודה ליב רוזנברג מיוניאן סיטי, אחרון - הרה"ח ר' צבי שנק מפעיה"ק, מפטיר - הרה"ג רבי אהרן ישעי' שכטר שליט"א ראש כולל סערט ויזניץ בחיפה, הגבה - הרה"ח ר' יוסף מרדכי בלומנטל מפעיה"ק, גלילה - הרה"ח ר' יצחק שכטר מחיפה.

תפילת מוסף התפלל לפני העמוד - הרה"ג ר' אריה יהודה בלומנטל מנהל רוחני בישיבה"ק.

התורה בשוה"ט דעתיקא קדישא היה עה"פ בפרשתן (בראשית כב, יב) ויקרא אליו מלאך ה' מן השמים וכו' ויאמר אל תשלח ירך אל הנער ואל תעש לו מאומה כי עתה ידעתי כי ירא אלוקים אתה ולא חשכת את בנך את יחידך ממני, והוא פלא גדול שא"ל עתה ידעתי כי ירא אלוקים אתה, הרי זה היה הנסיון העשירי וכבר נתוודע שהוא ירא אלוקים.

וי"ל עפ"מ דאי' במד"ר (בראשית נו, ז) ויאמר אל תשלח ירך וסכין היכן היה נשרו שלש דמעות ממלאכי השרת ושחת הסכין א"ל אחנקנו, אמר לו אל תשלח ירך אל הנער א"ל אוציא ממנו טפת דם, אמר לו אל תעש לו מאומה אל תעש לו מאומה, כי עתה ידעתי הודעתי לכל שאת אוהבני ולא חשכת וגו', וכעת כאשר נאמר לו שלא לשחוט את יצחק ואעפ"כ לא הוריד את יצחק מעל המזבח, כי שאף ותאב לקיים בו לכה"פ מקצת מן הקרבן, על כן הוצרך הקב"ה להזהירו שלא ישלח ידו אל הנער ולא יעשה לו מאומה. וכאשר האריכו בזה בספה"ק דלכן דייקא בדבר הזה שגם לאחר שנאמר לו אל תשלח ירך וגו' עדיין השאיר את יצחק על המזבח, עד שהוצרך לכפול ולהזהיר ואל תעש לו מאומה, מכך נתוודע לעין כל כי ירא אלוקים הוא וחפץ לקיים רצון בוראו באמת ובלבב שלם, והבן.

וכבר ביאר עד"ז מרן אאדמו"ר זצלה"ה (שפ"ה

שאינו מצווה (ראה תוס' ע"ז דף ג' ע"א ד"ה גדול). אלא צריך לומר שסבר ממרא שסברא זו אינה שייכת בצדיקים גמורים אשר התעלו למדריגה ובאו לבחי' הכתוב (תהלים קט, כב) וליבי חלל בקרבי, שכבר זכחו את יצרם, כי אם להמון העם אשר יצרם בווער בקרבם, אבל צדיק כאברהם שכבר בטל יצר הרע ממנו לא שייך טעם זה של יצרו תקפו. וכפי שיש במדרש (פסקת"ר פרק מ"א) דכיון שאמרו ישראל נעשה ונשמע בטל יצר הרע מהם, וסיבת הדבר, דכיון שהקדימו נעשה לנשמע הרי בזה הכריזו בעצמם שיעשו עוד קודם שנצטוו, כי גדול שאינו מצווה ועושה, ומזה מוכרח שבטל יצר הרע מליבם ושוב לא שייך בהם עניין של יצרו תקפו, ולכן גדול שאינו מצווה ועושה. ולכן אמר לו ממרא לאברהם דלדיך לכו"ע גדול שאינו מצווה ועושה, כי יש לך רק את המעלה הזאת שאתה עושה אע"פ שאינך מצווה, ולכן נתן לו עצה על המילה.

אבל אברהם שהיה עניו ושפל בדרך מאד לא החשיב עצמו במדריגה זו לומר שכבר נתבטל יצר הרע ממנו, ולכן לא הלך למול עצמו קודם שנצטווה, אלא עשה כעצת אשכול וענר כי עדיף שלא למול לפני שיצטווה. וזהו וירא אליו ה' באלוני ממרא - הוא שנתן לו עצה על המילה, דהיינו שימול קודם שנצטווה מטעם הנ"ל, אלא כיון שהיה אברהם בחי' אליו שהיה עניו מאד, והיה בטוח שבאלוני ממרא היינו שכל מה שנתגלה אליו האלוקים כאן הוא בגין שכאן הוא חלקו של ממרא הצדיק ובזכותו, לכן לא מל עד שנצטווה.

ועל כן באמת זכה ממרא שההתגלות תהיה בחלקו, יען כי רק הוא הכיר במדריגתו העליונה של אברהם אבינו שכבר התקדשו כל אבריו להיות רוחניים, וכבר בטל יצר הרע ממנו, ולכן אצלו גדול שאינו מצווה ועושה, וכנ"ל.

יום שב"ק

תפילת שחרית התפלל לפני העמוד - הרב מרדכי ברוך בלומנטל סגן מנהל ת"ת דרכי אבות פעיה"ק. בעליות התכבדו, כהן - הבחור הבר מצוה אהרן צבי נ"י בן הרה"ח ר' אברהם דוב כהן מפעיה"ק, לוי - הרה"ח ר' אפרים בלומענברג מבארא פארק, שלישי -

הראות, יעו"ש בדבה"ק. והיינו שנתעורר קטרוג בשמים ממעל על מה שלא שחט אברהם אבינו ע"ה את יצחק בנו (אם כי הדברים נסתרים גבוה מעל גבוה), וי"ל דעל כן חפץ היה אברהם אבינו להוציא הימנו לכה"פ איזה טיפת דם כדי לבטל בכך שלא יתעורר הקטרוג על מניעת שחיטתו, שהרי הדם הוא הנפש ומה לי קטלו כולו מה לי קטלו פלגא, והבן.

אכן הקב"ה אמר אליו אל תשלח ירך אל הנער ואל תעש לו מאומה, כי אף שבפועל ובמעשה לא נשחט יצחק, ברם כיון שמחשבתו היתה שלימה לעשות רצון קונו, נחשב לו המחשבה כמעשה גמור, ואין עוד כלל צורך לעשות איזה פעולה ביצחק בנו. ובוה פעל ועורר לדורות עולם שיחשב להם הקב"ה לישראל המחשבה כמעשה, וכאשר יחפצו ויחשבו לעשות הטוב והישר בעיני השי"ת הרי שיעלה עליהם המקום ב"ה כאילו קיימו ופעלו רצונם בשלימות ויעלה לרעווא ולריח ניחוח לפני השי"ת.

והנה איתא בספרי תלמידי הכעש"ט הק' זי"ע (ע"י דברי אמת, בפרשתו, ד"ה וישב אברהם) במה שנאמר אחר מעשה העקידה (בראשית כב, יט) וישב אברהם אל נעריו ויקומו וילכו יחדיו אל באר שבע, שהכתוב בא להגיד שבחם של אברהם ויצחק שלא באו כלל לידי התנשאות בגין מעשה העקידה, אלא חזרו אל הנערים ויקומו וילכו יחדיו כאילו הם במדרגה שוה עמהם, ולא עלתה על דעתם שפעלו איזה דבר יותר מאליעזר וישמעאל, יעו"ש.

ע"ז אמר הכתוב עתה ידעתי כי ירא אלוקים אתה, דהנה יסוד היראה כרוך ומשולב בהיות האדם עניו ושפל בעיניו, כמאה"כ (משלי כב, ד) עקב ענוה יראה ה', לכן דייקא לאחר העקידה שאז נראה ביותר גודל ענוותנותו של אברהם אבינו ע"ה אז נתוודע ונתגלה גודל מדרגת יראתו מה' אלוקים אמת.

בתוה"ק בפרשתו (בראשית יח, ב) וירא וירץ לקראתם מפתח האהל. הגה"ק החיד"א זלה"ה בספרו חומת אנך הביא בשם רבינו אפרים וירץ לקראת'ם מפתח'ס צמ"ח, א"ל הקב"ה אתה רצת לקראת מלאכים, חייך אני פורע לך בזמן המשיח

ראש השנה, דרוש כט אות ד) דעצם הענין שאברהם אבינו מסר את בנו לטבח אין בזה רבותא כ"כ, שהרי כמה אלפים ורבבות מבני ישראל פשטו צווארם לשחיטה על קדושת שמו יתברך. אלא דעיקר הרבותא לגבי אברהם היה בכך שנודרו לקיים מצות קונו בדיצה וחדוה, וכשבא הציווי אל תשלח ירך אל הנער, אזי תחת אשר ישמח בהצלת בנו יחידו פרי אשר נחנט למאה ובן יקיר וקדוש כזה, התחיל לבכות ולפשפש במעשיו ותלה בדעתו שהקב"ה מתעב קרבנו מחמת עבירות שבידו, וכדמצינו במדרש שאמר אברהם אוציא ממנו טפת דם וכו' עיי"ש, וזאת מחמת כי יקדה בקרבו תשוקה עזה לקיים רצון השי"ת ותלה סיבת המניעה בגלל עוונותיו, ולכן בכה והתחנן אולי יערב לפני השי"ת שיוציא ממנו טפת דם שתתקבל לריח ניחוח לפניו ית"ש.

והיינו גדולתו דאברהם שכל רצונו ותשוקתו היתה רק לעשות נחת רוח לפניו ית"ש, על כן אמר לו מלאך ה' עתה ידעתי כי יראי אלוקים אתה, בראותי דהסיבה אשר ולא חשבת מלשחוט אותי, אינו בגלל שהוא את בנך את יחידך ואתה אוהב אותי, אלא ממני, רצ"ל בעבור כי פי ה' דיבר שלא לשחוט, ולא היתה לו לאברהם בזה שום נגיעה עצמית והנאה קלה על שינוי מאמר השי"ת מהציווי לעקידה ולמניעה, והבן, אתוד"ק יעו"ש.

ויש לבאר בטעם הדבר שהתאוה אברהם אבינו כל כך לעשות בו ביצחק איזה דבר, דלכאורה יש להבין דמה ירויח בכך שיציא ממנו טיפת דם, וכי בהוצאת טיפת דם ייחשב כקרובן אשה ריח ניחוח, ומה יתן ומה יוסיף מה שיוציא הימנו טפת דם וכו'. ואפ"ל, עפ"י מה שהביא מרן אאדמו"ר זצלה"ה (שו"ת דברי יציב ח"ז, סי' נ"ז) בטעם המנהג שנוהגין לכסות השופר קודם תקיעת שופר, עפמ"ש בפלח הרמון בשם המגלה עמוקות זי"ע (אופן קצא) שמלאך אחד יש ברקיע והוא עומד ומקטרג על ישראל שאין להם זכות עקידת יצחק, כי אחרי שכבר העלהו ע"ג המזבח והיה עקוד במזבח אבניו, הורידוהו ולא נשחט כלל, כי אם האיל נשחט תחתיו עיי"ש, ולכן כשבאים לתקוע בשופר של איל עלול להתעורר קטרוג המלאך ההוא לכן מכסין השופר לבלתי

להודרו וליתן לו מבלי שהיה והכנה כלל, ועל כן תיכף כאשר יורא שראה אברהם אבינו את האורחים מיד וירץ לקראתם בלי שום שהיות והכנות. ודפח"ח וש"י.

וי"ל שאברהם אבינו ע"ה הוא שהמשיך במדת החסד בחי' אתערותא דלתתא שעל דרך זה יהא הנהגת קוב"ה כלפי בני ישראל, שיחיש השי"ת לגאלם משעבוד הגלות להושיעם גם כאשר הם בעצמם לא יעשו את ההכנה הראויה, וגם כאשר מדת הדין תרצה לעכב כי עדיין לא התעוררו בתשובה כראוי וכו', אעפ"כ יראה ה' בעני עמו ולא יתבונן כלל במצבם, אלא ירוץ לקראתם מבלי לעכב כלל ובפתע יגאלם וירוממם מעפר ואשפות גלותם לקרבם אליו לחסות תחת כנפי זיו שכינתו.

ויבואר ביותר עפי"ד רביה"ק מוהרצ"א זי"ע (בני יששכר, מאמרי אלול, מאמר א, אות ח בהגה"ה; ובאגרא דפרקא אות כ"ז) בסוד הכתוב (איוב לא, לה) דלתי לאורח אפתח, שעל ידי מדת הצדקה והחסד אנחנו גורמים היחוד למעלה עי"ש, ומכך נשפע שפע רב להוריק ברכה בבחי' דלותי ולי יהושע, לכן על ידי שרץ אברהם אבינו לקראת המלאכים ופתח דלתו להכניסם לצל קורתו, יתעורר הישועה שיהא ע"ד רץ לקראת רץ ירוץ, ויפתח השי"ת דלתות ביתו להכניס את כל בני ישראל לקרבם אליו למען שמו באהבה, בגאולה השלימה במהרה בימינו אמן.

בעליות בתפילת מנחה התכבדו, כהן - הר"ר שלום רוט מביתר, לוי - הרה"ג ר' אלטר אלימלך בלומענברג מאלעד, שלישי - הרה"ח ר' אלכסנדר משה בלומנטל ראש גבאי המעמדות, גלילה - הר"ר יעקב אייכל מפעיה"ק.

בזמירות בשוה"ט התכבדו, ברוך א"ל עליון - הרב אברהם אליהו וואזנר מפעיה"ק, דרור יקרא - הרה"ג ר' אפרים פישל גרין שליט"א מנהל רוחני דישיבת היכל התורה ומטובי סופרי המלך, שבת היום - הרה"ח ר' משה יהודה רייניץ מביתר.

התורה בעידן רעוא דרעוין היה עה"פ בפרשתן (בראשית יח, א) וירא אליו ה' באלוני ממרא והוא יושב פתח האהל כחום היום. וברש"י יושב - ישב כתיב, ביקש לעמוד א"ל הקב"ה שב ואני אעמוד, ואתה סימן לבניך שעתיד אני להתייצב והם ישבו, שנאמר

שנאמר (ירמיה נא, לא) בנבואת מפלת בבל, רץ לקראת רץ ירוץ, ומתי יהיה זה כשיבוא המשיח שנקרא צמ"ח, עכ"ל.

יתכן לבאר הרמז בזה עפ"י מש"כ במגלה עמוקות (פרשתן, ד"ה א"י לפי) על מה שדרשו חז"ל (פסחים דף קי"ז ע"ב) בפסוק (בראשית יב, ב) 'והיה ברכה' כך חותמין ולא בהם, שמרמזו על זמן חתימת הגלות וקץ הגאולה, שתהיה בכוחו ובזכותו של אברהם אבינו, שגם אם יהיה בכני ישראל רק זכות החסד הוא מדתו של אברהם, כי יחסר מהם עמוד התורה והעבודה, מ"מ יעמוד להם זכות ריבוי החסדים שיהיו בכני ישראל להושיעם ולגאלם מבור הגלות.

והנה מעלת מדת החסד של א"א נתגלה ביותר בהאי יומא, יום השלישי למילתו, שהיה חולה ותש כוחו, והוציא הקב"ה חמה מגרתיקה, ובכל זאת עמד הוא כחום היום ורץ לקראת שלשה האנשים הניצבים עליו, ובזכות מידת החסד מידתו של אברהם אבינו נזכה אשר על ידי שיעסקו בני"י במעשי חסד ייזכר להם חסדי אבות ויהא רץ לקראת רץ ירוץ היינו כנ"ל לגאולה השלימה במהרה בימינו.

*

ואפ"ל עוד עפ"י מה ששמעתי מכ"ק אאמו"ר וצללה"ה (הו"ר פר' וירא תשכ"ה) דכד הוי טליא והתחיל ללמוד חומש, שאל את המלמד למה חזר הכתוב ואמר עוד פעם וירא, וגם למה רץ אברהם, והמלמד שח המלמד לכ"ק אאמו"ר שכך וכך שאלתי, אמר לי כ"ק אאמו"ר זי"ע, דהנה קודם עשיית כל מצוה צריך לעשות הכנה גדולה, אם בטבילה ולכה"פ לרחוץ ידיו ולכוון מחשבתו בהתעוררות לקיום מצוות השי"ת, וזה ענינו של ברכת המצוות כדי להתבונן ולדעת כי השי"ת קדשנו במצוותיו ובכך יקיים המצוה בדו"ר כראוי, ואמנם על מצות צדקה לא תקנו לברך עליה (ודברי הראשונים בזה ידועים), וטעם הדבר הוא כי הנה כאשר עומד לפני האדם איש עני ומצפה לקבל צדקה וכדו' למלאות נפשו כי רעבה, או אז אין להתעכב אפי' רגע אחד, אלא צריך לזרוז עצמו במהרה להחיות נפש העני ולחזקו עד כמה שאפשר, לפיכך לא תיקנו בזה ברכה כי תיכף כאשר רואה האדם את העני עליו

(תהלים פב, א) אלוקים ניצב בעדת א"ל. וראוי לבאר הרמז בזה.

במדרש (ב"ר מת, ח) פתח האהל, פתח טוב פתחת לעוברים ושבים, פתח טוב פתחת לגרים, שאלולי את, לא בראתי שמים וארץ, וצ"ב.

ובהמשך הפסוקים (פסוק ד-ה) יקח נא מעט מים ורחצו רגליכם והשענו תחת העץ, ואקחה פת לחם וסעדו לבכם אחר תעבורו כי על כן עברתם על עבדכם ויאמרו כן תעשה כאשר דברת, ובמדרש (תנחומא פרשתן, ד) אתה אמרת להן יוקח, אני נתן לבניך מצות פסח שנאמר (שמות יב, ג) ויקחו להם איש שה. וצ"ב מה מדה כנגד מדה יש כאן.

בבעה"ט הביא המסורה ג"פ לבכם, חדא הכא וסעדו לבכם ואחר תעבורו (בראשית יח, ה), ואידך (תהלים מח, יד) שיתו לבכם לחילה, ואידך (ישעיה סו, יד) וראיתם ושש לבכם, וצ"ב מה מלמדנו.

ולהלן בפרשתן (פסוק יט) כי ידעתיו למען אשר יצוה וגו', ובבעה"ט 'אשר יצוה את בניו' סופי תיבות 'תורה', 'אשר יצוה' בגימטריא 'תורה', וצ"ב מה שרמז כאן ב"פ תורה.

- החיוב ללמוד תורה לשמה שאז נחשב הלימוד בעשיה -

ויתבאר ובהקדם מאמר חז"ל (עירובין דף י"ג ע"ב) ת"ר שתי שנים ומחצה נחלקו בית שמאי ובית הלל, הללו אומרים נח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא והללו אומרים נוח לו לאדם שנברא יותר משלא נברא, נמנו וגמרו נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא ועכשיו שנברא יפשפש במעשיו ואמרי לה ימשמש במעשיו. ונודע תמיהת העולם דאיך יתכן לומר 'נוח לו לאדם שלא נברא', והלא התורה מעידה על מעשי הבריאה כולה וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד (בראשית א, לא), והבוכ"ע הוא מלך טוב ומטיב בעל הרחמים והחסדים היעלה על הדעת לומר שיצר את האדם ויפח באפיו נשמת חיים באופן שבאמת נוח לו שלא נברא.

והלום ראיתי למרן אאדמו"ר זי"ע (שפע חיים רעד"ר ח"ו, פר' אמור, מאמר יב) שמאריך בענין שכל תכלית ועיקר לימוד התורה הוא שיהא לימוד התורה לשמה, כי הלומד תורה שלא לשמה נוח לו

שלא נברא (ברכות דף י"ז ע"א), והחמירו חז"ל מאוד ואמרו (אבות פ"ד מ"ה) דאשתמש בתנא חלף, כי אסור ליהנות כלל מדברי תורה. והיינו טעמא כי כל התורה כולה שמותיו של הקב"ה (זוה"ק חלק ב, דף פ"ז ע"א), דקוב"ה ואורייתא חד הוא (שם ח"ג, דף ע"ג ע"א), וכאשר עוסקים בתורה צריך דביקות בכורא כל עולמים, וזהו המטרה בלימוד התורה הק' להתדבק בהשי"ת ולעשות רצונו בלבב שלם.

כן הביא רביה"ק הרר"א זי"ע בנועם אלימלך (פר' בלק, עה"פ מה טובו) כל תורה ומצות הנעשים בלי כוונה היא כגוף בלי נשמה ונמצא כשאדם לומד תורה או עושה מצוה שלא לשמה נברא מזה רק הגוף לכד בלא נשמה, יעו"ש, ועל כן תורה שהוא בבחי' שלא לשמה לא פרכת לעילא כי אין בה חיותה, ותכלית הלימוד הוא שיהא אותיות פורחות באויר, ויעלו לרצון לפני כסא הכבוד.

ובזה פירש מרן אאדמו"ר זי"ע הפסוק (ויקרא כב, ל) ושמרתם מצותי ועשיתם אותם אני ה', ודרשו חז"ל ושמרתם מצוותי זו המשנה. ועל זה סיים הכתוב ואמר ועשיתם אותם אני הוי"ה רצ"ל שצריך שיהא הלימוד בלתי לשם ה', ועל ידי כך ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל שלא יהא חילול שם ה' כי כל התורה שמותיו של הקב"ה כאמור, וסיים ואמר אני ה' מקדישכם שאני נתתי בכם הכח ללמוד תורה לשמה, עכתוד"ק מרן אאדמו"ר זי"ע.

ואפ"ל עוד ברמז הפסוק 'ושמרתם מצוותי ועשיתם אותם', דהנה אמרו חז"ל (ברכות דף י"ז ע"א) מרגלא בפומיה דרבא תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים, שנאמר (תהלים קיא, י) ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל עושיהם, ללומדיהם לא נאמר אלא עושיהם, לעושים לשמה ולא שלא לשמה, וכל הלומד שלא לשמה נח לו שלא נברא. והיינו שממה שנאמר 'לכל עושיהם' מפיך ליה להך עניינא דלשמה, ותמוה דלכאור' מנא ליה ש'לומדיהם' הוי שלא לשמה, ו'עושיהם' הוי לשמה.

ובמהרש"א בחידושי אגדות (בסוף ד"ה קורא ושונה) ביאר שכשלומד תורה לשמה אזי מקיים מצוות בוראו ולכן נקרא הלימוד ג"כ עשייה, שהרי עושה

המצוות, אבל כשלומד תורה שלא לשמה שוב נחסר מתורתו חלק המחשבה, וכל תורתו הם נע ונד בארץ ולא סלקא לעילא. עכתד"ק, יעו"ש העניין בהרחבה. וז"ש הכתוב ושמרתם מצותי זה המשנה ועשיתם אותם שהלימוד עצמו יהיה בבחי' עשייה, וזהו כאמור רק בשעה שעוסק בתורה הק' לשמה, ועל ידי כן ולא תחללו את שם קדשי וגו' וכנ"ל ממרן אאדמו"ר זי"ע.

ויתבאר בזה המסורה ג"פ ונשמע, חדא (שמות כד, ז) כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע, ואידך (שם כח, לה) ונשמע קולו בבואו אל הקודש, ואידך (אסתר א, כ) ונשמע פתגם המלך. ולהנ"ל יבואר דלכא' קשה היאך הקדימו נעשה לנשמע, והלא תחילה מוכרחים לשמוע על מנת שיוכלו לקיים לאחר מכן מה ששמעו, ובהכרח יש לפרש כוונתם שאמרו שיהיה אופן הלימוד שלהם בבחינת 'עשייה' ולא רק בבחי' שמיעה, ולזה אמרו נעשה ונשמע היינו שאף השמיעה היא כמו עשייה, וזהו כאשר ילמדו תורה לשמה כנ"ל, וע"ז אמר ונשמע פתגם המלך אשר יעש"ה בכל מלכותו, רצ"ל שאף בחי' השמיעה יהיה כעשייה, וע"ז ונשמע קולו בבואו אל הקודש ובצאתו ולא ימות שיקיימו בחי' הכתוב 'ולא תחללו את שם קדשי', שאז יהיה להם חיות בתורה ולא יהיה כגוף מת בלא נשמה, ויזכו ויעלה תלמודם לרעווא ולרצון לפני אדון כל.

וכיון שעיקר מטרת ותכלית הבריאה היא לעבדו ית"ש לשם שמים, ולעסוק בתורה בבחי' לשמה, וכאשר יעשה האדם כן שפיר נוח לו שנברא, אכן כיון שאין אנו במדריגה זו ועוסקים אנו בתורה בבחי' שלא לשמה, ונמצא כי מחללים אנו שם שמים חלילה ועבירה הוא בידינו, על זה אמרו חז"ל ועבשיו שנברא יפשפש במעשי"ו היינו שיראה שיהיה לימוד לא רק בבחי' שמיעה בלבד, אלא להגיע לבחי' עשייה, לעסוק בה לשמה, שאז שפיר יהיה נח שנברא.

- תקנת חז"ל ממדת הרחמים ובעבירה לשמה שיתחילו בבחי' שלא לשמה -

והנה זהו ודאי שעיקר התכלית של האיש הישראלי אשר צריך הוא להשתוקק לבוא שמה, הוא שיהיה לו דביקות בתורה הק' ולהגות בה לשמה,

בלימודו מצווה, אבל הלומד שלא לשמה ולומד רק לתועלתו בכדי שיקרא למדן או בקי אזי לימודו הוא רק לימוד ולא עשייה, שאינו מקיים מצוות בוראו שציווה ללמוד תורה לשמה, עכ"ד. ואפשר לבאר בעומק כוונת דב"ק, דכשלומד תורה לשמה הרי שמלבד עצם קיום מצות לימוד התורה, נחשב גם שקיים אותה המצוה שבעניינה למד ועסק, וכדמצינו שאמרו חז"ל (מנחות דף ק"י ע"א) כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה, והוא הדין בשאר כל המצוות, שמכיון שמכוון לשם שמים נחשב לו כאילו קיים מצוה זו בפועל. לא כן כשעוסק בתורה שלא לשמה הרי מאחר שיש לו כוונה ותועלת אישית שוב אין נחשב כאילו קיים המצוה בפועל. ולזה כיון המשורר האלוקי ואמר שכל טוב לכל עושיהם לרמוז שבעושים לשמה נחשב הלימוד עצמו כעשייה.

עוד בביאור דברי המהרש"א נראה להסמיך מה שפירש מרנא הבעש"ט זי"ע (הובא בבעש"ט עה"ת, עמוד התפילה, קי"ט) על מה שאמרו חז"ל (קידושין דף מ' ע"ב) וכבר היה רבי טרפון וזקנים מסובין בעלית בית נתזה בלוד, נשאלה שאילה זו בפניהם תלמוד גדול או מעשה גדול, נענה רבי טרפון ואמר מעשה גדול, נענה רבי עקיבא ואמר תלמוד גדול, נענו כולם ואמרו תלמוד גדול שהתלמוד מביא לידי מעשה, והקשו בתום (שם ד"ה תלמוד) דא"כ הוי מעשה גדול, דמי נתלה במי, קמן נתלה בגדול, שמדברי הגמ' משמע שהלימוד הוא רק אמצעי בכדי להשיג את המטרה והתכלית שזה המעשה.

וביאר הבעש"ט הק' זי"ע בקדשו, שכאשר לומדים תורה לשמה זוכים שעל ידי הלימוד גרידא נעשה גם כן מעשה. ועל זה נענו כולם ואמרו גדול תלמוד, שאכן רב וגדול מאוד כוחה של לימוד שעל ידה גם כן לעשות ממש מעשה. והטעם לזה הוא שכאשר לומד התורה לשמה אזי הלימוד הוא מושלם לגמרי ויש בו גם את חלק המחשבה ומתקיים בו מאמר הגמ' (ברכות דף ו' ע"א) מאי ולחושבי שמו (מלאכי ג, טז), חשב אדם לעשות מצווה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה, ולכן כשלומד התורה לשמה במחשבה זכה בלתי לה' לבדו מעלה עליו הכתוב כאילו ממש עושה את

בלתי לה' לבדו (וראה בפירוש בעין יעקב בגמ' שם, ובשו"ת דברי יציב חיו"ד, סי' קל"ז).

ויל"פ בזה אמרם ז"ל (בבא קמא דף ג' ע"א) צדיקים הקב"ה מודקדק עמהם בכחוט השערה, רצ"ל שאם יש להם מחשבה דקה מן הדקה שאינו לשמה בשלימות, הרי שזה גופא נחשב להם כבר כעבירה. ואכן כאמור כיון שראה הקב"ה שאין העולם מתקיים, שיתף מדת הרחמים למדת הדין לרחם עלינו בדורות החלופים והנמוכים באחרית הימים, דהלא בלא תורה לא יתכן כלל להיות יהודי, ואם לא יעסוק האדם בתורה לכה"פ בבחי' שלא לשמה עלול הוא ליפול ולהיות כאחד מגויי הארצות רח"ל עד שלא יהיה לו חלק חלילה באלוקי ישראל.

על כן נתן הקב"ה הכח לחכמי התורה שקבעו ואמרו כי לעולם יעסוק אדם בתורה אפי' שלא לשמה וכדקבע ראב"ע, כשהשאיפה ההשתוקקות והרצון הוא לבוא לדרגה העליונה בבחי' לשמה, וכנודע מדברי הרבי ר' אלימלך זי"ע בנועם אלימלך (פרשת צו, ד"ה זאת תורת) דאף שהתירו ללמוד שלא לשמה כל זה הוא אך בתנאי שבסופו של דבר יבוא לידי לימוד תורה לשמה, אך לא ח"ו ללמוד תמיד תורה שלא לשמה שע"ז נאמר (ויקרא ו, ב) הוא העולה על מוקדה, שכל התורה עולה על מוקד האש וסופו יורש גיהנם עיי"ש, וח"ו לומר שהתירו לאדם שעד סוף ימיו יעסוק בתורה שלא לשמה, כי כל היתר חכמים הוא רק בתנאי אשר מתוך שלא לשמה יבוא ללימוד לשמה. ויתפלל האדם ויתחנן לפני ה' אלוקיו על ענין זה שאף שכעת עוסק בתורה שלא לשמה, מכל מקום עז חפצו ורצונו שיזכהו השי"ת לעסוק בתורתו בבחי' לשמה.

ואפ"ל, כי ענין לימוד תורה בבחי' שלא לשמה, הוא בחי' מה שאמרו חז"ל (נויר דף כ"ג ע"ב) גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה, כי במה שמשתמש בעסק התורה הק' לצרכיו הרי זה בחי' עבירה לשמה, כי כאמור בלא שיעסוק בתורה עלול הוא ליפול וליאבד לגמרי, עד שלא יהיה לו עוד תקוה (וראה תולדות יעקב יוסף, פרשת חוקת, עה"פ זאת חוקת, ד"ה ובוה יובן).

והנה מבואר בספה"ק (עיי' ישמח משה, פר' אמור, ד"ה

ולעשות רצונו בלבב שלם, אולם מאידך מצינו שאמרו חז"ל (פסחים דף ג' ע"ב) אמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה, ולכא' אם נח לו לאדם שלא נברא, א"כ מפני מה יעסוק בתורה בבחי' שלא לשמה, והלא באופן כזה הוא מחלל חלילה את אותיות התורה הק', ושמה עדיף טפי שלא ילמד כלל.

ואמנם יתכן, דאף כי אמת נכון הדבר שעפ"י שורת הדין אסור ללמוד תורה שלא לשמה, וכל המחלל את התורה גופו מחולל על הבריות (אבות פ"ד מ"ו), ועונו גדול מאד שנוטל תורת ה' אשר הוא ודעתו וחכמתו אחד, והוא אור פני ה' כדאיתא בספר התניא (פרק ב'), והוא מנצל זאת להנאת גופו, וכך היה הדין מתחילה, כאשר בתחילה עלה במחשבה לברוא את העולם במדת הדין, ואמנם כיון שראה הקב"ה כי אין העולם מתקיים עמד ושיתף מדת הרחמים למדת הדין, והבוכ"ע קורא הדורות מראש המגיד מראשית אחרית, הוא צפה וראה כי יבואו עיתים וזמנים שאם לא יהיה ביד האדם לעסוק בתורה בבחי' שלא לשמה, עלולים חלילה שלא ללמוד כלל ויפלו לגמרי, ולזה שיתף הקב"ה מדת הרחמים למדת הדין.

והנה כבר מצינו כזאת בגמ', שאמרו (ברכות דף כ"ז ע"ב) בעובדא שהעבירו את רבן גמליאל מנשיאותו ואוקמהו לרבי אלעזר בן עזריה, תנא אותו היום סלקוהו לשומר הפתח ונתנה להם רשות לתלמידים ליכנס, שהיה רבן גמליאל מכריז ואומר כל תלמיד שאין תוכו כברו לא יכנס לבית המדרש, ההוא יומא אתוספו כמה ספסלי וכו'. וכבר אמרתי לפרש פלוגתתם, דר"ג סבירא ליה דזה שאין יכול ללמוד תורה לשמה מוטב שלא ילמד תורה כלל, ואזיל רבן גמליאל לפי שורת הדין, שיש לעסוק בתורה רק בכוונה תמימה וטהורה, וראב"ע ס"ל דלעולם יעסוק אדם בתורה שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה, ולא שהיתה כוונתו של רבי אלעזר בן עזריה להכניס גם את הפושעים והריקנים פורקי העול שעליהם אמרו לא זכה נעשית לו סם המות (יומא עב, ב), אלא כוונתו היתה להכניס גם כאלו שאין לימודם

בגין חטאיהם, ומזה ילמדו בני ישראל לא להכעיס את בוראם, כי אף הם יהיו ראויים וצפויים לעונש.

לעומת בני ישראל היה משה רבינו איש אלקים, עמוד התורה והיה דבוק לגמרי בקוב"ה ושכינתיה. כשהוא קיים מצוות, ברור שלא היתה לו שום נקודה של פניה, אלא כל כוונתו היתה בלתי לה' לבדו בתכלית השלימות. גם זהירותו מכל בדל חטא לא היתה מחמת יראת העונש, אלא רק משום שהשי"ת צווה והזהיר לא לעשות דבר רע זה. כלל לא עלה בדעתו של משה, שיש אפשרות לעבוד את השי"ת ולקיים מצוות רק מחמת השכר וההבטחה של היות עם סגולה וממלכת כהנים. לכן התעורר חשש, שמשה רבינו לא יוכל למסור כראוי את דברי השי"ת אל בני ישראל, שיקיימו מצוות כדי להיות עם סגולה ויזהרו מחטא כדי לא להיענש כמו המצרים. החשש לא היה שמשה רבינו ישמיט חלילה את הדברים בכוונה תחילה, אלא משום שלא יעלה בדעתו שיכולים לעבוד את השי"ת בצורה כזו.

אולם השי"ת הקורא הדורות מראש והצופה ומביט, ידע שיבואו זמנים שפלים, שבני ישראל לא יהיו במדרגה גבוהה של עבודה לשמה, וברצותו שיוכלו לעובדו גם כשהיו במדרגה נמוכה, שכל עבודתם תהיה עם פניות ומחשבות זרות לתועלת עצמם, התיר להם לקיים מצוות גם שלא לשמה, כשכוונתם תהיה לזכות לחינא וחסדא, חיי אריכי ומזוני רויחי ורחמי.

מסיבה זו צווה אבינו אב הרחמן על משה רבינו, אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל, כפירוש רש"י - לא פחות, שלא ישמיט ולא ימעט שום פרט ממה שאמר לו, וימסור לבני ישראל גם את זה שהתיר להם לעובדו שלא לשמה. אמנם, ולא יותר, שלא ישארו יותר מדי במדרגתם הנמוכה של עבודה שלא לשמה, אלא כל שאיפתם ומטרתם תהיה להתעלות במדרגות נשגבות ולבוא לידי עבודה תמה בלתי לה' לבדו. עכתוד"ק, יעו"ש באריכות.

ועפ"י דבריו הק' יבואר אמרם ז"ל (ברכות דף י"ג ע"א), כל הקורא לאברהם אברם עובר בעשה וכו', אלא מעתה הקורא ליעקב יעקב הכי נמי, שאני התם דהדר אהדריה קרא. ונודע התמיהה, למה אכן

ובלומדי במקלות) דתורה שבכתב הוא בחי' מדת הדין, וזה שרמזו חז"ל במתק לשונם (מכות דף כ"ד ע"א) אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענו, דהיינו ממדת הדין והגבורה, ועל זה נאמר (ירמיה כג, כט) הלא כה דברי כאש נאום ה', ואולם תורה שבעל פה הוא בחי' מדת הרחמים, ועל דרך שכתב הרא"ש (בבא קמא, פ"ב, סימן ב; ויעו' במגיד תעלומה, פתיחה למסכת ברכות) אשר דברי חכמים לאקולי אתי. ומעיקרא דדינא צריך האדם לעסוק בתורה בלתי לה' לבדו, וכדכתיב (דברים ה, ה) ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים כאשר צוני ה' אלוקי לעשות כן וגו', ובגמ' נדרים (דף ל"ז ע"א) שלא ליטול שכר על עסק התורה הק' יעו"ש. אלא שחז"ל הק' כשראו את ירידת הדורות רצו שלא תאבד שום נפש מישראל, על כן עוררו בחי' עבירה לשמה, ופסקו שיעסוק האדם בתורה אף בבחי' שלא לשמה ולשם גמול ושכר.

לך נא וראה מש"כ בספה"ק נועם מגדים (פרשת תזריע, ד"ה וזהו) בשם אביו, הרב הגדול בתורה ויראה וענוה מוהר"י הלוי זלה"ה, לפרש הכתוב (שמות יט, ג), כה תאמר לבית יעקב ותגד לבני ישראל, אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על כנפי נשרים ואבא אתכם אלי, ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה וגו', ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש, אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל. וברש"י אלה הדברים - לא פחות ולא יותר. והתמיהה ידועה, וכי יעלה על הדעת שמושה איש האלקים, שבכל ביתי נאמן הוא (במדבר יב, ז), יתנבא את אשר לא שמע או יכבוש נבואתו, ולמה נזקק השי"ת להזהירו באזהרה חמורה, שלא יגרע ולא יוסיף על דבריו.

ומבאר שם הענין, כי השי"ת הורה כאן לבני ישראל, שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי, שילכו בדרכיו, יעסקו בתורה ויקיימו מצוות, ובתמורה לזה הבטיח להם שכר טוב, והייתם לי סגולה מכל העמים וגו' ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש. וכיון שבני ישראל בני מלכים הם (שבת דף קכ"ח ע"א) יזכו לירש מכל טוב הארץ. כן הוסיף להזהירם לבלתי יחטאו, כי הרי אתם ראיתם את אשר עשיתי למצרים, שהמצרים נענשו בכל חומר הדין

אהרריה קרא השם יעקב ולא נעקר לגמרי כמו אברם. והנראה, דהנה בספה"ק מגלה עמוקות (פר' ואתחנן, אופן קפ"ו) כתב דישראל"ל נוטריקון, יש שישים ריבוא אותיות לתורה, והיינו דשם זה רומז לחלק התורה שבכתב. ואילו השם יעקב רומז לחלק התורה שבעל פה, שהוא ע"ש (בראשית כה, כו) וידו אוחות בעקב עשו, ומצינו בחז"ל (ראה סוטה דף ז' ע"ב) ד'יד' מורה על חלק התורה שבעל פה. ותורה שבעל פה הוא בחי' רחמים כנ"ל. ולכן אהרריה קרא לשם יעקב, להורות שכדי להתעלות בעבודת ה' ולהגיע לידי עבודה לשמה, צריכים להקדים את בחינת יעקב, שרומז על עבודה שלא לשמה, והמאור שבה תחזירו למוטב ותביאנה לידי עבודה אמיתית, ולזה התירו חכמים בכח תורתם לפתוח אף בבחי' תורה שלא לשמה ולעשות בחי' עבירה לשמה, שעל ידי כן יזכו בני ישראל להתקרב אליו ית"ש יותר ויותר.

- הקב"ה ירד בעצמו למצרים להראות כי גדולה עבירה לשמה -

והנה שורש הענין של לעשות עבירה לשמה, מצינו כבר ביציאת מצרים, ועפ"מ ש"כ רביה"ק מוהרצ"א זי"ע בבני יששכר (מאמרי ניסן מאמר ד, דרוש ט, על דרך הרמז; ועי' עוד שם, דרוש ז) לכאר הכתוב (שמות יב, יב) ועברתי בארץ מצרים כלילה הזה, דלכאורה מה שייך לשון ועברתי אצל ה'בוכ"ע, והלא לית אתר פנוי מיניה (תיקו"ג, תיקון נו, דף צ"א ע"ב) והוא נמצא בכל מקום בכל זמן ובכל שעה. אלא דבעצם צ"ב היאך נכנס הקב"ה בכבוד שכינתו כביכול לארץ מצרים, כדאיתא במדרש (ילקוט, רמז קצ"ט) ועברתי בארץ מצרים, אני ולא מלאך אני ולא שליח אני ולא שרף, והלא אף משה רבינו לא התפלל בתוך העיר מחמת שהיתה מלאה גילולים וכאומרו (שמות ט, כט) כצאתי את העיר וגו' (שמו"ר יב, ה), והיאך נכנס הקב"ה לשם, והלא יש בזה ענף של אל תפנו אל האלילים (ויקרא יב, ד).

וביותר לפי מ"ד במדרש (שמו"ר טו, ה) אמר רבי שמעון גדולה חיבתן של ישראל שנגלה הקב"ה במקום עבודת כוכבים ובמקום טינופת ובמקום טומאה בשביל לגאלן, משל לכהן שנפלה תרומתו לבית הקברות, ואומר מה אעשה לטמא את עצמי אי אפשר, להניח תרומתי אי אפשר, מוטב לי לטמא את

עצמי פעם אחת וחזור ומטהר ולא אאכר את תרומתי, כך אבותינו היו תרומתו של הקב"ה שנאמר (ירמיה ב, ג) קודש ישראל לה' וגו', היו בין הקברות שנאמר (שמות יב, ל) כי אין בית אשר אין שם מת, ואומר (במדבר לג, ד) ומצרים מקברים, אמר הקב"ה היאך אני גואלן להניחן א"א מוטב לירד ולהצילן וכו', ע"כ, והיינו דלא היה יכול הקב"ה ליכנס לארץ מצרים מצד דין כהונה, וע"ד דאיתא בגמ' (סנהדרין דף ל"ט ע"א) אלו קיכם כהן הוא, ומעתה היאך נכנס הקב"ה למצרים.

ע"ז אמר הכתוב ועברתי בארץ מצרים, מלשון עבירה, שכביכול אכן היה בזה עבירה כלפי הקב"ה שהקדים להיכנס למצרים, וזה היה עבירה לשמה כדי לעורר את ישראל ולהכניס לגאולה ולציאה ממצרים. וביאר שם דזה מכוון בלשון הזוה"ק (פרשת בא, ח"ב דף ל"ו ע"ב) ועבר ה' לנגוף את מצרים (שמות יב, כג), מאי ועבר, דעבר על שורי דינא, והיינו שעבר כביכול על דין התורה בבחי' עבירה לשמה למען הציל את ישראל מיד מצרים, עכתודה"ק עיי"ש באריכות נפלאה כדרכו.

ויפורש בזה מקראי קודש דמתן תורה, דאמר הכתוב בה תאמר לבית יעקב, 'בית יעקב' מורה על חלק התורה שבעל פה שהוא בחי' רחמים כנ"ל, והורה הכתוב כי לאלו הנמוכים והשפלים יאמר להם בלשון אמירה רכה, ואילו ותגיד דברים הקשים כגידין לבני ישראל הצדיקים ובני העליה הם לא יעסקו בתורה חלילה שלא לשמה. והמשיך הכתוב ואמר אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על כנפי נשרים, וילמדו בני ישראל ממה שירד הקב"ה הוא ולא אחר למצרים להושיע את בני ישראל, ועשה בזה בחי' עבירה לשמה, וכמו כן בדורות האחרונים כשלא יוכלו המה לעסוק בתורה הק' בבחי' לשמה, יעשו כביכול בחי' עבירה לשמה לעסוק בה אפי' שלא לשמה.

וע"ז המשיך ואמר ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי, וכפל לשונו לומר שמוע תשמעו לרמז שאף אם הלימוד הוא בבחי' שמיעה בלבד ולא כעשייה שהוא בבחי' שלא לשמה, מכל מקום יעסקו בה ואל ירפו ידיהם ממנה.

אברהם אבינו ע"ה אב ידעך מנוער, דהנה מבואר בספדה"ק כי משה רבינו ע"ה היה בחי' תורה שבכתב, כי משה קיבל תורה מסיני (אבות א, א), אך אברהם אבינו ע"ה היה זקן ויושב בישיבה (יומא דף כ"ח ע"ב) ובבחי' תורה שבעל פה (ראה פרי צדיק, מאמר ראשי חדשים, אות י"א). וכן האריך הגה"ק החתם סופר זי"ע כי כל תורתם של האבות הק' היה בבחי' תורה שבע"פ, וחזינן מכך שיש להקדים תורה שבע"פ לתורה שבכתב, ולא כהמשכילים והמתחדשים שמעמיקים ומקדימים בתורה שבכתב, אלא אדרבה עיקר הלימוד הוא בחלק התורה שבעל פה ומשם יבואו ללמוד גם חלק התורה שבכתב, יעו"ש. וכאמור דבחי' תורה שבעל פה הוא בחי' רחמים ומורה שניתן לפתוח אף בבחי' שלא לשמה.

ויפורש בזה אמרם ז"ל (ב"ר יב, ט) עה"פ (בראשית ב, ד) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ביום עשות ה' אלוקים ארץ ושמים, בהברא"ם אותיות באברה"ם, שבשביל אברהם נברא העולם. כי מתחילה עלה במחשבה לברוא את העולם במדת הדין, ושוב עמד הקב"ה ושיתף מדת הרחמים למדת הדין, כי צפה הקב"ה בדורות האחרונים שלא יוכלו לפתוח בבחי' לשמה והתיר להם לעשות אף בחי' שלא לשמה, וענין זה המשיך אברהם אבינו ע"ה אשר מידתו היתה מדת החסד והרחמים, כנ"ל.

ומה יקר לפרש בזה מה שמצינו בחז"ל (סוטה דף י' ע"ב) שהקריא אברהם אבינו לשמו של הקב"ה בפה כל עובר ושב, כיצד לאחר שאכלו ושתו עמדו לברכו אמר להם וכי משלי אכלתם משל אלקי עולם אכלתם, הודו ושבחו וברכו למי שאמר והיה העולם. ועוד מצינו בחז"ל (מדרש תהלים, מזמור קי) דאברהם אבינו פתח באהלו פתחים מכל עבר, והיו בני אדם נכנסים לאכול ולשבו, ויהי כגמרם את אכילתם, אמר להם אברהם הודו וברכו למי שאמר והיה העולם, וזה אשר לא היה בחפצו לברך, היה אברהם מחייבו לשלם שכר אכילתו. כשנתבונן בכך נראה, דלכאן' איזה פנים יש לברכת המזון הנאמרת באופן וצורה כזו כשאינה באה אלא בכדי להיפטר מחיוב התשלומין. אמנם עורר בזה אברהם אבינו ע"ה שאף מי שיעבוד את בוראו בעבור תענוגי העולם ובבחי'

וענין זה לעסוק בתורה ובקיום המצוות בבחי' שלא לשמה בזה והייתם לי סגולה מכל העמים, וכדמצינו בגמ' (ר"ה דף ד' ע"א) גבי כורש שהחמיץ שאמר (עזרא ו, י) די להון מהקרבין ניוחחין וגו' ומצלין לחיי מלכא ובנוהו, ופריך ודעביד הכי לאו שפיר הוא, הא האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיה בני הרי"ז צדיק גמור. ומשני, כאן בישראל כאן באוה"ע. וגמר אומר ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש, ואף שיעסקו בתורה על מנת להיות רב ופוסק ושאר עניינים, מכל מקום יהיו רצויים לרחמים ולרצון לפני השי"ת, כי הבוכ"ע חשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח, וכאשר צפה וראה כי יבוא עת אשר לא יוכלו לבוא לבחי' לשמה, וכל שכן שלא לפתוח מיד בבחי' תורה לשמה, ואם ייאסר על ישראל לעסוק בתורה שלא בבחי' זו א"כ תורה מה תהא עליה ולא יהיה חלילה קיום לעולם, על כן בה תאמר לדורות עולם שבכל מצב יעסקו בתורה.

עוד ירומז בפסוק, דהנה הגה"ק החיד"א זי"ע בחסדי אבות על המשניות באבות (פ"ד מ"ה) אמר רבי צדוק אל תעשם עטרה להתגדל בהם ולא קרדום לחפור בהם, האריך לבאר שלא יהא דברי רבי צדוק סותר להא דאמרו בגמ' לעולם ילמד אדם תורה שלא לשמה ומתוך שלא לשמה בא לשמה. וביאר כי כאשר עוסק בתורה כי אם לטובתו ולהנאתו, אז בוודאי הוזהר לכל יעשה התורה עטרה להתגדל בהם, ברם אם לומד על מנת לקיים בוודאי שרי גם אם מכווין להנאתו ולטובתו. ומדוקדק בלשון חז"ל שאמרו 'לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות שלא לשמה', היינו שעוסק בתורה על מנת לקיים המצוות, כי מתוך שלא לשמה סופו שיבוא ללשמה, יעו"ש. ועל זה רמז הכתוב והיה אם שמוע תשמעו רצ"ל דאף אם יהיה זה בבחי' שמיעה שהוא בחי' שלא לשמה כנ"ל, מכל מקום אם יהיה זה על מנת ושמרתם את בריתי שילמדו על מנת לקיים התורה, או אז שפיר דמי. ואמנם בלא"ה שאינו עוסק בתורה על מנת לקיים הרי שתורתו הולכת לצד הטומאה רח"ל ונותר ריקם מכל.

- אברהם עורר ענין זה שמותר לעשות בחי'

עבודה לשמה -

ואפ"ל דתחילת המשכת ענין זה היה על ידי

שלא לשמה, גם זה חשוב ומרוצה הוא לפניו ית"ש. ויתורין בזה הקושיא הנודעת במה שדרשו חז"ל (ברכות דף ט' ע"א) עה"פ (שמות יא, ב) דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה כלי כסף וכלי זהב, אין נא אלא לשון בקשה, בבקשה ממך הזהירם על כך, שלא יאמר אותו צדיק אברהם ועבדום ועינו אותם קיים בהם, ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם. דלכא' וכי רק בגלל שלא יאמר אותו צדיק על כן אמר להם לשאול מאת מצרים כלי כסף וכלי זהב, והלא הקב"ה נאמן לקיים הבטחתו בכל עת ובכל זמן ולא רק משום סיבה מסויימת שלא יאמר אותו צדיק וכו'. ולהנ"ל יתורין שפיר, כי בני ישראל לא אבו ליטול רכוש מצרים בידם, כי חפצו לעבוד את בוראם בלתי לה' לבדו ולא לשם תגמול שכר, ולכן אמר הקב"ה שיאמר להם לישראל שיטלו ממונם שלא יאמר אותו צדיק דייקא אברהם אבינו ע"ה, כי הוא בעבודתו המשיך כאמור בחי' העבודה אף שלא לשמה.

ע"ז רמו הכתוב כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' וגו' למען הביא ה' על אברהם את אשר דבר עליו, דלכא' יש לבאר אומרו 'ושמרו דרך ה'' ולא נקט כבשאר מקומות דבר ה' וכיוצ"ב, וכן מה שנתן טעם לדבר 'למען הביא ה'' וגו', וכי זהו סיבת הדבר, אתמהה. ולהנ"ל יתבאר, דהנה מצינו (קידושין דף ב' ע"ב) דתורה איקרי דרך, ועל זה רמו הכתוב כאן ושמרו דרך ה' רצ"ל שדרך הלימוד והעסק בתורה הק', הרי שבתחילה לא יעלה ביד האדם לעסוק מיד בבחי' לשמה בלתי לה' לבדו, אלא בתחילה יעסוק בה למען הביא ה' על אברהם והיינו בבחי' שלא לשמה, ומתוך שלא לשמה יזכה לבוא ללשמה.

ובזה יבואר מה שרמו כאן ב"פ תורה, אשר יצוה את בניו סו"ת תור"ה וכן אש"ר יצו"ה בגימטריא תור"ה, דרמו בזה להתחלת התורה שתהיה בבחי' שלא לשמה, וכאשר האריך הרמב"ם (בפי' המשניות, עמ"ס סנהדרין, פרק עשירי) כי נער קטן הבא אצל המלמד ללמדו תורה, הרי שיש לחנכו לפי מיעוט שניו וחולשת שכלו, כי הוא אינו מבין מעלת אותו הטוב ואל מה שיגיעהו כשבילו מן השלמות, ולפיכך

בהכרח יצטרך המלמד שהוא יותר שלם ממנו שיזרו אותו על הלימוד בדברים שהם אהובים אצלו לקטנות שנותיו, ויאמר לו קרא ואתן לך אגוזים או תאנים ואתן לך מעט דבש, ובהוא קורא ומשתדל לא לעצם הקריאה לפי שאינו יודע מעלתה אלא כדי שיתנו לו אותו המאכל, ואכילת אותן המגדים אצלו יקר בעיניו מן הקריאה וטוב הרבה בלא ספק, ויעמול בתורה כדי שיגיע לתכלית האהוב אצלו והוא אגוז אחד או חתיכה דבש. וכשיגדיל יזרו אותו ויעוררו תאוותו מדבר אשר כעת יתאוה אליו, ויאמר לו מלמדו קרא ואקח לך מנעלין יפים או בגדים חמודים. וכאשר יהיה שלם בשכלו יותר ויתבזה בעיניו זה הדבר ג"כ ישים נפשו למה שהוא גדול מזה, ואז יאמר לו רבו למוד פרשה זו או פרק זה ואתן לך דינר אחד או ב' דינרין, ובכך הוא קורא ומשתדל ליקח אותו הממון. וכשיהיה דעתו גדול ונקלה בעיניו זה השיעור וידע שזה דבר נקל יתאוה למה שהוא נכבד מזה, ויאמר לו רבו למוד כדי שתהיה ראש ודיין ויכבדוך בני אדם ויקומו מפניך כגון פלוני ופלוני, והוא קורא ומשתדל כדי להשיג מעלה זו ותהיה התכלית אצל הכבוד שיכבדו אותו בני אדם וינשאוהו וישבחו אותו, יעו"ש באריכות. וכפל לרמוז כאן עוד גימטריא 'תורה', להורות שאחר שיפתח ויתחיל האדם בלימוד התורה בבחי' שלא לשמה, יזכה לבוא אל תכלית השלימות לעסוק בתורה בבחי' לשמה.

וזהו דרך ה' שעל ידה יוכל לחנך הדורות העתידיים לבוא אל דביקות בהשי"ת ודביקות בתורה הק'. וכאשר עוסק בתורה באופן הזה, הרי אף שתורתו שלומד בבחי' שלא לשמה לא פרכת לעילא, והוי כגוף בלא נשמה, אך אם לומד כהוגן שלא לשמה, סוכ"ס מוכטח לו שיבוא לשמה, ואז יעלה את כל המה שלמד בבחי' שלא לשמה עד הנה, ויתקבל הכל לרחמים ולרצון, כי כעת נתברר שהכל היה בגדר הכנה וסולם ודרך אל בחי' לשמה, כדאיתא בספה"ק.

- אברהם אבינו האביל בשר בחלב למלאכים
- להורות כי גדולה עבירה לשמה -
ובדברינו יאירו דברי חז"ל (שבת דף פ"ח ע"ב),

אימתו מוטלת עליהם מיכאל מירתת גבריאל מירתת, יעו"ש, וכיון שמצווים אנו בתורה (דברים ו, יג) את ה' אלוךך תירא, ודרשו חז"ל (קידושין דף נ"ז ע"א) לרבות תלמידי חכמים, על כן כמחוסרים ברירה הוכרחו לאכול, ולא שאלו עוד כל קושיא, ואף המה כיוונו בזה לעשות עבירה לשמה שלא לעבור על דברי אברהם אבינו, וכיון שהודו שאכלו על ידי בחי' עבירה לשמה, מעתה כמו כן מותר נמי לבני ישראל לעשות בחי' עבירה לשמה ולפתוח בלימוד התורה בבחי' שלא לשמה.

על זה אמר אברהם אבינו למלאכים ואקחה פת לחם וסעדו לבכם אחר תעבורו וזה ע"ד מה שפירש בוזה"ק הפסוק ועב"ר ה' לנגוף את מצרים שהוא מלשון עבירה, והיינו שאמר להם אברהם למלאכים שיעשו בחי' עבירה לשמה, 'כי על כן עברתם על עבדכם', ולשם שמים צריך גם לעבור עבירה, וכמו כן מותר נמי לעסוק בתורה שלא לשמה, כי אם לא יעסוק בתורה וילמד כלל, עלול האדם לשכוח כי מזרע ישראל הוא, ולזה מוכרח הוא לעשות בחי' עבירה לשמה. ובכך השיב תשובה ניצחת למלאכים שביקשו להשאיר התורה אצלם.

זאת תהיה תורת המסורה, שסמך למה שנאמר כאן וסעדו לבכם, הפסוק שיתו לבכם לחילה פסגו ארמונותיה למען תספרו לדור אחרון, רצ"ל שכיון שצריך לחנך הדורות הבאים, ואף הדורות הנמוכים והירודים, וצריך לבנות ארמונות ופלטרין להקב"ה, על כן מוכרחים לחנך ולהתחיל בבחי' שלא לשמה. ובעוד שבדורות הקדמונים כאשר היה בית המקדש בנוי על תילה ושררה קדושה בעולם אז שפיר היה לעסוק דייקא בבחי' לשמה, אך בדור אחרון לא יעלה ביד האדם הדבר.

ולזה סיים ואמר כי זה אלוקים אלקינו עולם ועד הוא ינהגנו על מות, וברש"י עלמות - כאדם המנהיג את בנו קמץ לאט, ונודע מה שהביא בספה"ק דגל מחנה אפרים (פר' בהעלותך) מה שהמשיל מהרי"ל פיסטינר זצ"ל, לפרש בזה דהנה מדרכו של עולם כשהאב רוצה ללמד את בנו הקמץ שיוכל ללכת על רגליו, אזי תחילה אביו מסייעו ואוחזו בידו ופוסע עמו יחדיו כמה פסיעות, ואז מניחו לבד ובתחילה

בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת תנה הודך על השמים, ולכאו' הוא תמוה, וכי לא ידעו כי תכלית בריאת העולם היתה על מנת שיקבלו בני ישראל את התורה, ומאי האי דטענו לאמר תנה הודך על השמים. ולהנ"ל יתבאר, כי על המלאכים מציינו כתוב (תהלים קג, כ) ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו, והיינו שהם כל מעשיהם הוא בלתי לה' לבדו בלבב שלם בלא שום פניה, ולכן טענו המלאכים היאך יתכן ליתן התורה לבן אנוש הקרוץ מחומר עכור והוא שקוע בענייני גשמינות, והלא בהכרח שיעסקו בה בתורה בבחי' שלא לשמה, ויתהווה בזה חילול ה'.

ולזה נמי איתא בחז"ל (שבת שם) שבני ישראל נתעלו ובאו למדריגה גבוהה יותר ממלאכי השרת באמרם כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע (שמות כד, ז), ואמר הקב"ה מי גילה רז זה לבני, לשון שמלאכי השרת משתמשים בו, ולפי שנתעלו כל כך נקטו לשונם לומר נעשה ונשמע, היינו כנ"ל שגם השמיעה יהיה אצלם בבחי' עשייה, כי במדריגתם הרמה נתעלו למעלה מבחי' המלאכים וכל מעשיהם היו אז באותה שעה בבחי' לשמה בלתי לה' לבדו.

וכיון שטענו מלאכי השרת כן לומר תנה הודך על השמים, צר הקב"ה קלסתר פניו של משה דומה לאברהם ואמר להם לא זהו שאכלתם אצלו בשר בחלב כדאיתא במדרש (פסיקתא רבתי, פרק כה), ונודע התמיהה היאך האכילם אברהם אבינו בשר בחלב, והלא קיים אברהם כל התורה עד שלא ניתנה (יומא דף כ"ח ע"ב), ובשר בחלב אסור בבישול ובהנאה וכל שכן באכילה, והיאך הכשילם כל כך. ולהנ"ל אפשר לומר שהיה כאן עצה עמוקה מאותו צדיק, שהוא ראה וידע שיטענו המלאכים כי אין ליתן התורה לבני ישראל מאחר שיעסקו בה בבחי' שלא לשמה, ובהכרח יוכרחו כל אחד לפתוח תחילה בבחי' שלא לשמה כדי לבוא לבחי' לשמה, ומעתה אין ראויים הם לקבל התורה.

לזה התחכם אברהם אבינו ע"ה כנגדם וגמר בדעתו לעשות בחי' עבירה לשמה והכשילם בבשר בחלב, והם היו מוכרחים לאכול אצלו, וכדאיתא במדרש (ב"ר מה, יד) עה"פ 'והוא עומד עליהם' -

הילד כורע תחתיו ונופל, אך האב ברחמיו מרימו שוב ומחזיק בידו ושוב שומט ידו ממנו והילד נופל ובוכה על אשר אביו מניחו ועוזבו, אך האב בבת שחוק מרימו, וכן חוזר חלילה עד שהילד מתרגל בכוחות עצמו ללכת כגבר בגוברין. והנמשל, דכן הוא הנהגת הבורא ב"ה, שבתחילה יפתח בנפילה ובעבירה של שלא לשמה, וכך יזכה לעלות מעלה מעלה, יעו"ש.

וכאשר וסעדו לבכם בבחי' עבירה לשמה, ואף יחנכו הדורות הבאים כן אשר שיתו לבכם לחילה פסגו ארמונותיה, שרק בבחי' זו יתכן לפתוח ולעסוק בעבודת השי"ת, כשתכלית המטרה היא לבוא על ידי כן לבחי' לשמה או אז וראיתם ושש לבכם, כי סופו שיעלה בידו לבוא למדריגה העליונה לעבדו ית"ש בלבב שלם.

ע"ז אמרו חז"ל אתה אמרת להן יוקח, אני נותן לבניך מצות פסח שנאמר ויקחו להם איש שה, וענין קרבן פסח הוא ע"ש שפסח הקב"ה על בתי בני ישראל במצרים (שמות יב, כז), ושם עשה הקב"ה בחי' עבירה לשמה במה שעבר בארץ מצרים הוא ולא אחר הוא ולא שליח כנ"ל מהבני יששכר, ובחי' זו עורר אבי האומה הישראלית אברהם אבינו ע"ה במה שנתן למלאכי השרת לאכול בשר בחלב כאמור.

ובזה יתבאר היטב מה שאמרו עוד במדרש פתח טוב פתחת לעוברים ושבים שאלולי את לא בראתי שמים וארץ, כי אברהם אבינו ע"ה הוא פתח הפתח שנית ולהתחיל ולפתוח בבחי' שלא לשמה, ובכך הכין הדרך לעוברים ושבים היינו לאנשים הפשוטים והנמוכים, כי אם לא היה באפשרי לעסוק בתורה בבחי' שלא לשמה, הרי לא בראתי שמים וארץ, כי לא היה לעולם קיום בבחי' מדת הדין, ורק על ידי מדתו של אברהם אבינו ע"ה מדת החסד ובחי' תורה שבעל פה שהמשיך שניתן לעסוק בתורה וקיום המצוות אף שלא לשמה, בזה נעשה קיום לעולם.

והנה בספה"ק ייטב לב (פר' צו) הביא מזוה"ק (פר' תצוה, דף קפ"ג ע"א) כי בחינת דכר מעומד, ואשה שהיא מקבלת דרכה בישיבה, בסוד (ברכות דף כ"ד ע"א) האשה יושבת וכו'. והיינו שהעומד הוא בחי'

משפיע, והיושב הוא בחי' מקבל, יעו"ש. ועפי"ז יבואר דזה שאמר הכתוב 'והוא יושב פתח האהל', וברש"י ישב כתיב ביקש לעמוד א"ל הקב"ה שב ואני אעמוד, כי אמר לו השי"ת לאברהם כאשר ראה שביקש אברהם לעמוד ולעשות כל מעשיו בלתי לה' לבדו, אז הורה לו הקב"ה ענין זהו אמר לו 'שב' שהוא בחי' מקבל, ואתה סימן לבניך שאף שיגיעו למדריגה נמוכה בחי' יושב, שהוא בחי' מקבל כנ"ל, וכל מעשיהם לא יהיו כי אם על מנת לקבל איזה טובת הנאה וכיוצ"ב, גם זה יהיה רצוני ומקובל לפניו ית"ש. כי אף שאתה הינך במדריגה גבוהה שיש בידך לקיים רצוני בלא שום פניה, אולם בניך לא יהיו במדריגה זו תמיד. ורמזו לו במה שנאמר אלוקים ניצב בעדת א"ל, רמזו בזה לדברי החכמים שהם פסקו בכח תורתם כי לעולם יעסוק אדם בתורה אפי' שלא לשמה. וכאשר יהיה לו לאדם שאיפה ורצון להגיע לבחי' לשמה, הרי שפיר הותר לו לפתוח בבחי' שלא לשמה וכולי האי ואולי יתעלה מעלה מעלה עד שיזכה להגיע ללשמה.

בהאמור יתבאר פלוגתת רבי שמעון בר יוחאי ורבי ישמעאל בגמ' (ברכות דף ל"ה ע"ב) במה שנאמר (דברים יא, יד) ואספת דגנך, מה תלמוד לומר, לפי שנאמר לא ימוש ספר התורה הזה מפ"ך (יהושע א, ח) יכול דברים ככתבן, ת"ל ואספת דגנך הנהג בהן מנהג דרך ארץ, דברי ר' ישמעאל, ר' שמעון בר יוחאי אומר אפשר אדם חורש בשעת חרישה וזורע בשעת זריעה וקוצר בשעת קצירה ודש בשעת דישה וזורע בשעת הרוח תורה מה תהא עליה, אלא בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית ע"י אחרים וכו', ובתוס' שם (ד"ה כאן) מבואר דהכוונה שהם עושים ואין עושים, יעו"ש. ולדברי המהרש"א והבעש"ט הק' זי"ע הנ"ל יתבארו הדברים היטב, דבוודאי מי שעובד את קונו ועוסק בתורתו בלתי לה' לבדו, הריהו במדריגה זו שמלאכתו נעשית על ידי אחרים, ולזה אמרו שם בגמ' הרבה עש"ז בר' שמעון וכו', כי מדריגתו של רבי שמעון היה בבחי' עשייה, והיינו שהלימוד עצמו היה בבחי' עשייה ממש, כיון שעסק בתורה בבחי' לשמה. אולם כאשר הוא בחי' 'והיה אם שמוע תשמעו' היינו בבחי' שמיעה לכך בלא עשייה, או אז

מוצש"ק

בשעה 10.30 הגיע לביקור בקו"פ הגה"צ רבי דוב בעריש מייזליש שליט"א גאב"ד סאטמאר בארא פארק, וזהו תוכן השיחה:
מין שליט"א קבלו בברכת ברוכים הבאים והתעניין בשלומן.
גאב"ד סאטמאר ב"פ: ב"ה, חסדי ה', באתי לארץ ישראל לרגל ג' שמחות אצל צאצאיי ב"ה.
מין שליט"א: ה' יעזור, שיהיה שמחות כפול ומכופל.
גאב"ד סאטמאר ב"פ: עם הברית יש לנו 'געשעפטל'...
 התינוק יש בו געהלקיי"ט ואין יודעים אם יוכל הברית להתקיים במועדו...

כמה זמן מחכים כאן אחר שיש געהלקיי"ט?
מין שליט"א: אם רואים שבאמת יש בו געהלקיי"ט, מחכים עוד שבעה ימים מאז שנחלש המראה.
נכדו הרב זאב מייזליש: מאיזה 'מספר' של הגעהלקיי"ט המתינו?

מין שליט"א: מין אאדמו"ר זי"ע לא רצה להגיד מספר... הוא אמר שבשו"ע לא כתוב מספרים, אלא שאם המוהלים המומחים רואים לפי מראית העין מראה חזק של געהלקיי"ט, אזי הוא בגדר צהוב, וצריכים להמתין ז' ימים מאז שנחלש, ואם המוהלים אינם רואים כלום, אזי אפשר למול.

גאב"ד סאטמאר ב"פ: לי היה פעם עובדא מעניינת, שהייתי מוהל בשיקאגו, ושם התגורר אז הג"ר אהרן סאלאווייטשיק זצ"ל, ושמשתי במוהלות אצל צאצאיו. ופעם נתעורר שאלה של געהלקיי"ט אצל אחד מהם, ובכל סוף יום הייתי צריך לבא לבדוק את מצבו. לרבי אהרן היה תלמיד שהיה רופא מומחה לדם, וגם הוא הגיע לבדוק כל יום, ובאחד הימים אמר שהגעעהלקיי"ט ירד כבר באופן ניכר, ואף שיש עדיין קצת הרי זה רגיל אצל תינוקות והיינו רבייתה.

מיד שלח הג"ר אהרן לקרוא לי, שאבוא תיכף ומיד למול את הילד, וכן קראו להג"ר אייזיק סמאל זצ"ל [גיסו של הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל] שהוא יאמר הברכות. ושם בבריסק סברו שברגע שיכולים למול, חייבים למול מיד, ובכל רגע שאין מלים יש כרת... וכאשר ראו מהבית את הג"ר אייזיק מגיע מקצה הרחוב, אמר שכבר יעשו את המילה, ועד שהוא יגיע לבית יוכל לומר הברכות מיד...

מין שליט"א: לדאבוננו יש היום מוהלים שמזלזלים בזה ומלים גם כשיש מראה געהלקיי"ט בהחלט, וסומכים על מה שהרופאים אומרים שאינו מזיק, אבל מי יכול לקחת אחריות על זה, ואולי עלול להזיק כעשרים שנה לאחר מכן. הרי מלפנים לא היו מלים כשהיה בו געהלקיי"ט, ולמה להקל נגד מה שמקובל מדורי דורות.

גאב"ד סאטמאר ב"פ: מלפנים היו מקפידים יותר. יש מקרים שקשה להגדיר ולידע אם הוא בגדר חולה או לא.
מין שליט"א: אם מיד תוך השבוע ירד מראה הגעהלקיי"ט באופן ניכר ממש, ממראה חזק עד מראה חלש, אזי היה מין אאדמו"ר זי"ע אומר שאין

צריך לואספת דגניך והגם כי ישנו ברכה אבל אינו זוכה שתיעשה על ידי אחרים. ועל זה נתכוונו התוס' באמרם עושים ואינם עושים, היינו שאין הלימוד בגדר עשייה אלא שמיעה בלבד, ואמנם אף שאינו בשלימות מכל מקום נותן הקב"ה ברכות וכל טוב סלה, וזאת כיון שיש לו לאדם רצון ושאיפה להתעלות ולבוא אל תכלית השלימות.

גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך, ובוודאי אין אנו עושים שקר בנפשנו, כי הלא דובר שקרים לא יכון לנגד עיני (תהלים קא, ז), אולם עכ"פ יש לנו רצון ושאיפה לבוא לדרגה זו שנחפוץ רק לעשות רצונך בלי שום פניה, ובפנימיות הלב זהו הרצון האמיתי של כל אחד, ומי מעכב שאור שבעסה ושעבוד מלכויות, וירידת הדורות והיצר הרע המבלבל דעתנו ושכלנו הוא גורם לנו לשקוע בחומר העכור, ואמנם מכיון שיש לנו רצון ושאיפה הרי שהקב"ה אשר רחמיו על כל מעשיו חס ומרחם עלינו.

יהי ה' אלוקינו עמנו כאשר היה עם אבותינו, ואל תשיבנו ריקם מלפניך שלא ניגע לריק ולא נלד לבהלה, ואם עכ"פ בסוף הימים יבוא לבחי' לשמה, הרי שכל התורה לא תהיה לבהלה ולריק, ויהי רצון שנוכה ללמוד לשמה ולעלות לרצון כל התורה שלמדנו עד הנה, ועל זאת בקשתנו שלא נבוש ולא נכלם מאבותינו, היינו שכאשר נעלה לפני בית דין של מעלה, וישאלו אותנו איה כל תורתנו ומצוותנו ולא נבוש חלילה כאשר הכל ישאר למטה ולא יעלה לרעווא, כי אם אדרבה שנוכה שלבוא לבחי' לשמה, ואשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו (מו"ק דף כ"ח ע"א), היינו שעולה לשמים וכל תורתו עולה עמו.

יעזור השי"ת ויאיר בנו דעת ושכל אהבת ה' ויראת ה', ונוכה לכה"פ לנקודה אחת לעשות רצונו בלבב שלם. יתן השי"ת לכל בני ישראל בכל מקום שהם בכל מקומות מושבותיהם די בכל אתר ואתר בני חיי ומוזני ריחי, שפע ברכה והצלחה ולא יחסר להם מאומה, ולכל בני ישראל יהיה אור במושבותם, ונוכה להגאל בגאולה השלימה במהרה בימינו אמן.

תפילת ערבית התפלל לפני העמוד - הרב ישראל לנדאו מראשי כולל יו"ד פעיה"ק.

מרן שליט"א: אי אפשר בכלל לשער היום מה שעברו אז, כל הסבל והתלאות למעלה מהשגת אנוש...

אני אומר תמיד, שהנס של התקומה שרואים היום, הוא לא פחות 'חוץ לגדר הטבע' ממה שהיה אז בשעת החורבן. השרידים והניצולים לא היו יכולים להעלות על דעתם איך שייראה היודישקייט בעוד שישים ושבעים שנה בכל העולם...

גאב"ד סאטמאר ב"פ: בניו יורק התגורר הגה"צ הרב מטשימפא זצ"ל...

מרן שליט"א: הוא השתתף בברית מילה שלי...

גאב"ד סאטמאר ב"פ: בתקופה הראשונה לאחר המלחמה, כשהיה באמריקה, וראה אדם אחד הולך עם עגלת-תינוק, ובתוכו תינוק קטן, כל כך נترגש, וניגש אליו ובקש רשות שירשה לו להסיע קצת את העגלה, באומרו שכ"כ הרבה זמן לא ראה תינוק בעריסתו...

סח לי יהודי ישיש, שבטבעו הוא קצר רוח, וכאשר נוסע בעיר וישנם עיכובים הוא מיד צופר ומצפצף, אבל כאשר המעכב הוא בא"ס עם ילדים, אזי אינו נרגז כלל... אחרי כל מה שראה במלחמה, זה עושה לו נחת רוח...

מרן שליט"א: כשאנו היינו ילדים, לא היה כמעט ילד בכיתה שהיה לו 'זיידע'... לא כשלמדתי באמריקה ולא כאן בארץ ישראל.

גאב"ד סאטמאר ב"פ: כמעט שלא היה... לי היה, זקני כ"ק האדמו"ר רבי יוסף מדעש זצ"ל, חותנו בזיוו"ש של אבי זצ"ל. הוא ברח מהגטו ליער והיה שם כמה שבועות, וביקש מאחיו כ"ק האדמו"ר רבי יעקב אלימלך מדעש זצ"ל שישלח עמו כמה ילדים, והוא לא רצה... לא האמינו לכל השמועות שהגיעו מפולין... ובאמת זקני ניצל עם תשע מילדיו ע"י הגוי שהציל את הרה"ק מהר"א מבעלזא זצ"ל, ואילו מאחיו הנ"ל לא נשאר כלום ל"ע.

זקני כן ידע על אמיתות השמועות, כיון שבניו ובנותיו היו נוסעים הרבה לפולין, אל זקננו מוה"ר בעריש וויינבערגער ז"ל בקראקא. בנו כ"ק האדמו"ר רבי צבי מאיר מדעש זצ"ל היה הרבה שם בקראקא, והיה אצל הרה"ק רבי ישע"לע מטשחויב זי"ע, ובילדותו גם היה שר אצלו בחנוכה כיון שהיה יודע לשיר יפה.

כשהייתי לניחום אבלים אצל כ"ק האדמו"ר מסטריזוב הרה"צ רבי הערשל הורוויץ שליט"א, על הסתלקות הרבנית ע"ה, סיפר לי שהיה נוכח בילדותו כאשר זקני האדמו"ר מדעש זצ"ל היה בשעתו בעיר טעמעשוואר, והשתתף בסעודת שלום זכר, וסיפר להנוכחים על כל השמועות הנוראות שבאות מפולין, והרב דשם הראה להנוכחים שכנראה נשתבשה דעתו... לא רצו להאמין...

מרן שליט"א: מרן אדמו"ר זי"ע סיפר שכאשר היה באמריקה, וזה היה כבר בשנת תש"ו, כשהגיע לשם לטובת שארית הפליטה, ונשא דרשות בשבת בבתי הכנסיות, וסיפר על כל מה שעבר עליהם במחנות ההשמדה וכו'. וביום ראשון כשהלך לטבול במקוה

צריכים להמתין עוד שבעה ימים (עי' באריכות בספר שפע קודש, מנהגי מילה, פרק כג).

גאב"ד סאטמאר ב"פ: נצטרך להמתין ולראות מה יהיה... **מרן שליט"א:** אם באים לשמחות זהו כבר דבר טוב.

*

גאב"ד סאטמאר ב"פ: אבי (כ"ק הגה"צ רבי אלעזר) אב"ד אוהעל זצ"ל היה פעם כאן בבית... כמדומני שזה היה בעת אירוסי גיסי הגה"צ רבי זאב ארנסטר שליט"א (רב ואב"ד קרית מאור חיים בירושלים). מרן זי"ע היה אז באמצע ימי השבע ברכות של חדב"נ כ"ק האדמו"ר מזוועהיל זצ"ל.

מרן שליט"א: מרן אדמו"ר זי"ע היה עמו בידידות קרובה, וגם עם כל האחים זצ"ל.

גאב"ד סאטמאר ב"פ: זכורני כאשר אביכם מרן זי"ע היה בדרך לראטשעסטער, עצרו בדרך בשדה התעופה בשיקאגו, והרה"ח ר' ברוך ססלר ז"ל טילפן אל אבי זצ"ל שיגיע להיות עמו בשדה התעופה, ונסע לשם עם אחיו דודי הגה"צ גאב"ד ווייטצען זצ"ל, ושהו שם עמו כשעה ומחצה, עד שהמשיך הלאה.

מרן שליט"א: והביאו עמהם חלב ישראל.

גאב"ד סאטמאר ב"פ: דודי כ"ק גאב"ד ווייטצען זצ"ל סיפר לי, שכאשר הדפיס הספר 'מקדשי השם' [הכולל חידושי תורה מגדולי ישראל שנהרגו במלחמה הי"ד], ביקש ממרן זי"ע שישלח איזה דברים מבניו הי"ד, ולאחר זמן שלח לו המכתב שנדפס שם (סימן ה) מבנו הבחור הק' ליפאלע ז"ל הי"ד. וכתב בהתנצלות לדודי, שהיה קשה לו הדבר לצמצם מוחו לזה, 'ער האט זיך נישט געקענט צאמקלויבן', אבל עכשיו שהיה ערב תשעה באב והיה עסוק באבילות על ציון וירושלים, אזי התיישב לכתוב לו...

מרן שליט"א: מרן אדמו"ר זי"ע כמעט שלא הזכיר את צאצאיו מזיוו"ר ולא דיבר מזה. הגם שהתבטא פעם שלא עבר עליו יום אחד מבלי שיעלה זכרונם אצלו, אבל לא דיבר מזה.

גאב"ד סאטמאר ב"פ: גם חותני (כ"ק אדמו"ר בעל ברך משה מסאטמאר) זצ"ל לא דיבר מזה.

בשנת תש"מ ביום ב' של יו"ט שבועות ערך חותני זצ"ל הכנסת ספר תורה בויליאמסבורג, ובאותו עת ירד גשם עז, וכאשר הגיע למקום תהלוכת ההכנסת ס"ת, אמר בשברון רוחו: 'אזוי בין איך אנגעקומען אין דעם טאג קיין אוישוויץ, כ'האב געטראגן א קינד אויף די הענט (א' משלשת ילדיו שנעקה"ש עם אמם הרבנית הצ' ע"ה הי"ד), א לעבעדיגע ספר תורה...'

נכדו הר"י מייזליש: מחמת הגשמים היו שרצו לדחות את המעמד ליום המחרת, ואמר זקני הברך משה זצ"ל: בשעתו לא עצרו הגשמים את הרשעים לבצע את זממם...

גאב"ד סאטמאר ב"פ: גם אבי זצ"ל לא דיבר ממשפתו מזיוו"ר.

בצוואתו כתב שיכתבו על מצבתו את שמות בניו מזיוו"ר, אבל רק לאחר פטירת אמנו...

גאב"ד סאטמאר ב"פ: איני בקי כמה יש בניו יורק, אבל גם שם ישנם לערך רבבות מוסדות חרדים.
מין שליט"א: וכן בכל העולם... אם זה ברוסיה, ויהנסבורג, בצרפת, בכל העולם... זהו למעלה מדרך הטבע.
גאב"ד סאטמאר ב"פ: פעם יצא לי לנסוע דרך ספרד, ונתנו לי קודם הנסיעה כתובת של כולל שם בעיר מדריד, ויש שם אברכים שלומדים...
 ה' יעזור שיהיה כבר 'ערכת' נר למשיח'.

מין שליט"א: צריכים עוד למשיח...
 הריבוי של תורה זה אכשור דרא, אף שחסר באיכות שהיה פעם...
גאב"ד סאטמאר ב"פ: ב'ערליכקייט'...

מין שליט"א: אני חוזר על מה ששמעתי פעם מכ"ק האדמו"ר ממחנובקא זצ"ל שאמר, אם הקב"ה היה רוצה שהיהודים יהיו יותר קרובים אליו לא היה מביא את סטאלין...
גאב"ד סאטמאר ב"פ: כ"ק האדמו"ר מפאלטישאן זצ"ל סיפר לי, שפעם נסע עם טקסי, ותוך כדי הנסיעה הוברר שהנהג הוא ממשפחת טווערסקי, מגזע טשערנאביל, ושוחח עמו ושאלו למה אין לו כ"כ שייכות לאידישקייט, והוא ענה, מה אתה רוצה, שאהיה כמו ה'מחנובקער', שמתענה כל היום ויושב במקוה...
מין שליט"א: לדאבוננו היו הרבה צאצאים מגזע קודש שסרו מן הדרך באותם זמנים קשים.

גאב"ד סאטמאר ב"פ: בפרט לאחר מלחמת העולם הראשונה.
מין שליט"א: שאז התחיל יותר ה'מאדערנע וועלט', העיתונים וכדו'. וגם שהרבה מהאדמו"רים והצדיקים שברחו למקומות אחרים, לא חזרו למקומם.
הר"ל מייזליש: שמעתי מזקנתי הרבנית ע"ה מברזיל, שזקנה הרה"ק רבי שלום אליעזר זי"ע היה כותב מדי שבוע מכתב לנכדו (הרה"צ רבי ישראל יעקב טווערסקי זצ"ל האדמו"ר מהורנוסטייפל, חתן חתנו הקדושת ציון מבאבוב זצ"ל) שהתגורר במילוואקי בארה"ב, כי ידע שהמצב באמריקא הוא קשה ברוחניות, ועל ידי המכתבים החזיק הקשר עמהם. גם רבי שלום אליעזר וגם הרבנית שלחו מכתב בכל שבוע, והרבה מן המכתבים נשמרו.

של צעהלים, ניגש אליו אחד ואמר לו: אני רואה על פניכם שאתם אדם חכם, וכי גם אתם מאמינים לכל אלו הבדותות שמספרים מה שעשו שם, שהרגו רבבות יהודים וכו', וכי יכול להיות כזאת שהרגו סתם בלא סיבה... וזה אמר 'מקוה יוד' לאחר המלחמה...
גאב"ד סאטמאר ב"פ: חותני זצ"ל סיפר לי שבאמצע שנות המלחמה פגש את ש"ב כ"ק האדמו"ר בעל דברי שלמה מבאבוב זצ"ל שהיה באונגריין עם משפחתו, עם תעודות נכריות, ואז לא היו עדיין צרות רבות כ"כ באונגריין, ושאלו חותני מה יהיה הסוף כאן, והשיב לו, אם לבסוף יכנס הדייטש לכאן, יהיה כאן באונגריין בדיוק כמו בפולין.

מין שליט"א: מין אדמו"ר זי"ע סיפר שבשנת תש"א נזדמן לו להיות בעיר קליינווארדיין, ובדרשה שנשא שם אמר שלא ידמו שיהודי הונגריה יוצאים מן הכלל.
גאב"ד סאטמאר ב"פ: אבל ב"ה יתברך שמו, המצב וריבוי התורה כעת באמריקא ובארץ ישראל...

מין שליט"א: לפני כמה שנים היה אצלי אחד שסר מן הדרך, שבמקורו היה תלמיד ישיבה סעקעלהיד, ושוחח עמי על ריבוי בחורי הישיבות שהיה כמובן שלא לרוחו, ובתוך דבריו התבטא כמה דברים בענין ההסתה פנים שהיה בתקופת השואה, ואמרתי לו ששאלות כאלו היה יכול לשאול באותם זמנים קשים, אבל בזמננו כעת אין מקום לשאלות אלו, כי הלא באותה תקופה לאחר המלחמה בוודאי לא העלה על דעתו שבעוד חמישים או שישים שנה יהיו רבבות רבבות ואף יותר מזה, בחורי ישיבות ואברכים שלומדים תורה... רואים מזה שהכל הוא למעלה מהטבע, גם מה שהיה אז וגם מה שקורה היום.
 כאשר מין אדמו"ר זי"ע רצה להקים היימישע ישיבה באמריקה מיד לאחר המלחמה, בשנת תש"ז, אמר לו איזה אדם נכבד שם, שכאשר יצמחו לו שערות על כף ידו אזי יעלה בידו להקים חסידישע ישיבה באמריקה, וטען שאין זה מקום מתאים וכו'...
 ומין אדמו"ר זי"ע אמר שבדרך הטבע היה אותו אדם צודק, אבל יש את ההנהגה למעלה מדרך הטבע, של חס ושלום שתשתכח תורה מישראל.

נכנס לשם, לא האמינו לי. אמרתי אז בתוך הדברים שהקצף לא יצא רק על בני מדינת אשכנז [דייטשלאנד] בלבד, אלא על הכלל כולו יצא, כי הרשע ימ"ש זומם לעשות כלה בכל בית ישראל ח"ו. עוד אמרתי אז, שבאתי והגעתי ממרחקים, אולם צר לי לומר שאני חושש מאד שזו הפעם האחרונה שאנו רואים זה את זה, ולכן צריכים לשוב אל ה' לפני שיהיה מאוחר מדי [ואז עדיין לא ידעו מהצרות העומדות לבוא על פולין]. כשאמרתי זאת נשמעו יללות בכי מעזרת נשים עד שנפל פחד על כולם, אבל לדאבוננו צדקתי בדברי אף שהרבה הביטו עלי אז בתמהון. אחר כך, בשנת תש"א, נזדמן לי להיות בעיר קליינווארדיין שבהונגריה ואמרתי גם אז לפניהם, יהודים יקרים, דעו לכם, לפני כמה שנים דרשתי בבילגורייא שיזדרזו לעשות תשובה בעוד מועד, אולם בעוונותינו הרבים אין שם היום אפילו יהודי אחד, ובכן אל תדמו לומר שיהודי הונגריה יוצאים מן הכלל, כי גם אננו יהודים ומשתייכים לעם ישראל, וביום פקודה נצטרך אף אננו לתת דין וחשבון, לכן אני חוזר ואומר גם לכם, אני חושש מאד שזו פעם אחרונה שאנו רואים זה את זה.

^א כן סיפר כ"ק מין זי"ע (שפע חיים, דרשות חורש"י תשמ"א, פרשת אמור) בהקדימו: בעת צרה כזו אמאי לא יאמרו כמה פרקי תהלים, ומה מר הדבר מאד שאיש זקן ורצוף כמוני צריך לעורר על זה. היאך יתכן שלא יאמרו בני ישראל בכל בית מדרש לכה"פ עשרה פרקי תהלים מדי יום ביומו לחלות פני עליון שיושיענו, הכי אין די בשה מליוני נפשות מישראל שנהרגו, ואף לאחר מכן נהרגו עוד רבבות יהודים, ובארצות הישמעאלים ימש"ו שהיו מלאים ביהודים, וכיום כמעט לא יראה שם יהודי, וכן במדינת רוסיה וצ'כיה והונגריה וכיו"ב שנהרגו שם רבים מישראל, ולא נותרנו כי אם מתי מעט, וגם הנשארים מצבם בכי רע. איך יתכן שבזמן כזה לא ימצאו בכל בית מדרש יהודים שישכימו בבוקר לומר תהלים ולהתפלל אל ה', אנו בדין ואינהו בדידהו, האם נצפה על הנשיא רייגן שהוא יגן על בני ישראל ויהא להם למלאך מושיע, האם תחת לשאת עינים אל אבינו שבשמים נישא עינים על הנשיא של אמריקה, ואיך נסמוך על תשועת הגויים, הלהן תשברנה. כשאני אמרתי זאת לפני כארבעים שנה, בשנת תרצ"ז או תרצ"ח, בעיר בילגורייא שבפולין, עוד קודם שהרשע ימ"ש

והתחיל לילך לביהכנ"ס... ודאי שזקניו בשמים עוררו רחמים עליו, שיתעורר לשוב אל אביו שבשמים, ורואים בזה דברים מפליאים.

גאב"ד סאטמאר ב"פ: פעם כשנסעתי במטוס לא"י, ישב לידי אחד מבכירי השלטון כאן בארץ ישראל, והבנתי ממנו שזקנו כבר לא היה שומר תורה ומצוות, וממש כאב לבי שאדם במעמד כזה אין לו שום השגה באידישקייט... **מרן שליט"א:** פה בא"י ישנם הרבה כאלו שיודעים על החרדים רק ממה שכותבים הכתבי עת עליהם... הרבה מהם כשמתחילים להכיר את היהודים החרדים מקרוב, משתנה כל היחס שלהם, ויש הרבה בנתניה כאלו שאינם שונאי דת כלל וכלל.

רק אליהו הנביא יבוא להשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם.

גאב"ד סאטמאר ב"פ: חותני זצ"ל היה אומר, על מה שאמרו חז"ל (מגילה כט, א) שעתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבל שיקבעו בארץ ישראל, כיון שהתורה שלמדו בגלות הוא בחינת תורה שלמדתי באף, וזה יהיה חשוב מאד לעתיד לבוא, שאז לא יהיה שייך לימוד כזה, ולכן יביאו את הבתי כנסיות שלמדו שם בגלות באף.

הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל הלך פעם עם אחד לאסוף כספים עבור הישיבה, ואחד התורמים שאלו אם בזכות תרומתו לישיבה יזכה לקורת רוח בעולם הבא כמו שיש לראש ישיבה בעולם הזה. והשיב לו, לגבי עולם הבא איני יודע, אבל לגבי עולם הזה אני בטוח שאין לך כמו שיש לי...

מרן שליט"א: גם ממרן אאדמו"ר זי"ע יש התבטאות דומה לזו, שאחד מהמזרחי בא אליו ואמר שגם להם יש מצוות, כמו בנין הארץ, והשיב לו, אני איני נמצא בעולם הבא, שם יודעים כמה מצוות יש לכל אחד, ואולי אכן יהיה לך שכר בעולם הבא, אבל דבר אחד אומר לך, 'עולם הזה' יש לי ולך אין...

*

הר"ז מייזליש: איך נהגו בענין לתת כינויי שמות? **מרן שליט"א:** נהגו לתת שמות כאלו, ומרן אאדמו"ר זי"ע אף נתן טעם למה יש ענין בזה, כי לא תמיד אפשר לומר שמות בלשון הקודש² (עי' שפע קודש, קריאת השם, עמ' עו).

גילולים עכ"ל¹, וכן כתב בענין זה בחתם סופר עה"ת (תורת משה, פרשת נשא, עה"פ כה תברכו) עיי"ש, ובארתי דברי קדשו בתשובה (שו"ת דברי יציב, חלק ג, יורה דעה, סימן נב-נג). ולהחתם סופר זי"ע היה זה בקבלה דור אחר דור, ומשה אמת ותורתו אמת.

ואולי מטעם זה היה נהוג מאז ומקדם לתת לנשים שמות בלשון אידיש³, ואף השמות שבלשון הקודש כינו בשפת אידיש⁴, וע"ד דאיתא בגמ' (סנהדרין יט, א) התקין רבי יוסי בציפורי שיהיו נשים מספרות בבית הכסא משום ייחוד, ונפסק כן להלכה ברמב"ם (איסורי ביאה כב, יד) ובטור שו"ע (אבן העזר כב, יג), וכיון דלהמגן אברהם מדת חסידות היא שלא לספר שם בלשון הקודש, ואפילו את השמות של הנשים שבלשון הקודש אינו נכון להזכיר שם, לכן הנהיגו שמות בלשון אידיש⁵.

וביותר להמבואר ברמ"א (אורח חיים פה, א) שאין לאשה נדה בימי ראייתה ליכנס לבית הכנסת או להתפלל או להזכיר השם או

מרן שליט"א: באמריקא היו לדאבוננו הרבה מאד שנפלו, גם ממשפחות מיוחסות.

גאב"ד סאטמאר ב"פ: אכן אותו נכד נשאר בירתו וצדקותו, הוא היה 'ערנסטער מענטש'. הוא התגורר תחילה בשיקאגו, וכשעבר למילוואקי אמר שזהו מחמת שראה בשיקאגו הרבה מיוחסים שסרו מן הדרך ולא רצה לעבור למקום אחר. הוא פעל והשתדל הרבה עבור כשרות וכו', וכל ילדיו יראים ושלמים.

מרן שליט"א: על פי רוב היו צריכים אז מסירות נפש שיוכלו להחזיק עצמם בדרך המסורה. הרי היו הרבה משפחות יראים ושלמים שצאצאיהם לא המשיכו בדרך אבות.

גאב"ד סאטמאר ב"פ: אצלנו בשיקאגו התפלל יהודי, ר' ראובן אדאס ז"ל, שידע לקרוא היטב בתורה ושימש אצלנו כבעל קורא, והיה ערליכער איד, וסיפר לי שכשהיה בחור צעיר היו קוראים לו לקרוא בבית מדרש מסויים בשבת בשעה מוקדמת, כי המתפללים שם יצאו אחר כך לעבודה...

בשיקאגו דרו כרבע מיליון יהודים אז, והיו רק ב' מקוואות... אחד אמר לי, שב"ג שר"י כתב בכתביו, שלא לריב עם 'אלו מירושלים', כי כמה שמצרים להם הם מתחזקים ומתרבים יותר...

מרן שליט"א: פורקי העול כיום הם תינוקות שנשבו שאין להם שום השגה ושום ידיעה ה"י. בזמנו היו לזקנים שבהם איזה ידיעות והשגות מבית אבותם.

לפני כמה שנים נכנס אלי יהודי, והוא עו"ד גדול, והגיע לכאן היות ולאמו מלאו לה תשעים שנה, ורצו הנכדים לחפש מוצא שרשיהם ואילן יוחסין, וראו שמתייחסים גם לצאנז, לכן בא לכאן לראות מהו צאנז, והראה לי את הכתב יוחסין שלהם, וממש נרעדתי למראה עיני, שראיתי שהוא מגדולי היחס בדורנו, מגדולי תלמידי הבעש"ט זי"ע, וצאנז הוא רק ענף אחד מיחוסו הגדול... וסיפר לי שכעת הוא בפעם השניה בחייו בביהכנ"ס... והוא כבר בן שישים שנה, וסיפר לי שהוריו עלו לארץ מפולין ושם כבר החמיצו, והיו ממש אנטי דת, שבכל ליל יוהכ"פ התקיימה בביתם בתל אביב מסיבה לחברים להכעיס, וזללו וסבאו רח"ל, והוא כבר תינוק שנשבה, ועכשיו רוצה להתקרב ליהדות, וחפץ שנכדיו ידעו כבר מיודשקייט,

¹ מתוך ד"ק בעידן רעד"ר פרשת במדבר תש"מ: ואיתא בשו"ת חתם סופר (אבן העזר ח"ב, סימן יא) בענין שטר שנחתם בלע"ז, שכתב וז"ל, וכל עצמי איני מכיר מה לכם לחתום עצמכם אפילו בשטרי הדיטות או בהכשרים בשם לאטי"ן אשר לא שער אבותינו ורבנים קדמונים שלפני פר"מ, ולדעתי גם הקדמונים היו בקיאים ללועזים בלע"ז, אך בכונה שבשו הלשונות מפני גזירת י"ח דבר שבירושלמי פ"ק דשבת (הלכה ד), עכ"ל עיי"ש.

ועל מה שכתב הרמ"א (אורח חיים פה, ב) דדברים של חול מותר לאמרם בבית הכסא ובבית המרחץ וכו' בלשון הקודש, וכתב המגן אברהם (ס"ק ב) ומדת חסידות הוא להחמיר (עי' ספר חסידים, סימן תתקצד), הוסיף החתם סופר בהגהותיו על השו"ע שם, ונ"ל דה"ה במקום גילולים וכו' ונראה לי דמשום הכי הנהיגו אבותינו את בניהם מבלי לספר בלשון הקודש ונשכח מאתנו לגמרי בעוה"ר, משום שגלו לכבל שהיתה מלאה

כשהיה בצאנז וישב בסעודה, כבדו מרן הדברי חיים בברכת המזון, ואז נודע למרן הד"ח מנהגו שלא לאכול מצה, ואמר לו, אכן כל שבעת ימים אכילת מצה בפסח רשות, אמור לי וכי רשות של תורה אצלך הוא דבר קטן, יותר אל תנהג כך, וכך עשה.¹ גם אביו הייטב לב זי"ע לא אכל מצות בפסח מלבד הכזיתי מצוה...

מרן שליט"א: הוא נהג בזה כזקנו הישמח משה? **גאב"ד סאטמאר ב"פ:** לא ממש בקביעות, והיה תלוי במצב של החיטים, שמלפנים היו בזה יותר שאלות ממה שיש היום. ב'דרכי חיים' (שיחות ועובדות, אות סט) יש עובדא שרואים כמה שאלות שנתעוררו אז על החיטין. כיום יש ב"ה מהיכן לקצור, באמריקא יש שדות ענקיים לרוב. כמדומני שכאן בארץ ישראל הביאו מאוקריינא. **מרן שליט"א:** רובא דרובא קוצרים כאן בארץ ישראל. **גאב"ד סאטמאר ב"פ:** הגאון רבי פנחס עפשטיין זצ"ל היה 'שארפער מענטש', ופעם פסל מטען גדול של חיטים, ובאו לומר לומר שהיהודי עלול להפסיד כל רכושו מזה וכו', ונענה ואמר, 'מוטב ימות זכאי ואל ימות חייב'...

הר"ל מייזליש: נתתי לבתי שתחי' שנולדה כעת את השם 'רייצא', ע"ש זקינתי הרבנית מראצפערט ברזיל ע"ה שהיא היתה קרוי' ע"ש הרבנית מהורנוסטייפל ע"ה, בתו של מרן הדברי חיים. ואין ידוע על שם מי נתן מרן הדברי חיים את השם, שלא היה מבית אבות המשפחה. ושמעתי לאחרונה מכ"ק אדמו"ר מבאבוב שליט"א שאמר בתורת השערה, שהרה"ק מראפשיץ זי"ע נתן לבתו, הרבנית של הרה"ק רבי אשר'ל זי"ע, את השם 'רייצא', על שם זקנתו, אמו או חמותו של

בשום פעם שמחה לבד, כי בהעליה לס"ת נקרא 'שמחה זימל', ובפי כל נקרא 'זימל' - ואחרי שהאריך כתב בתוה"ד - ע"כ גם בנידון דידן דבאמת הוא טעות מה שנקרא לס"ת בשם זימל כי לא נכון לקרות לספר בשם הכינוי, עיי"ש.

¹ על מנהגו של הישמח משה זי"ע כתב תלמידו הרה"ק מליסקא זי"ע בעל אך פרי תבואה (נדפס בספר דרכי הישר והטוב): והנה מה ששאל מעכ"ת בענין הנהגת אכילת מצה, הנה הרב הגאון מאוהעל (הישמח משה) זצ"ל ידעתי בבירור גמור שלא אכל מצה רק בב' לילות של החג כזיתים כפי המבואר בשו"ע או"ח, והרב הגאון מאונגוואר [מהר"ם א"ש] זצ"ל הוא אכל גם בשבת ויו"ט, לפי שרצה לקיים סעודת שבת ויו"ט בפת, הגם שמסתמא גם זה לא אכל רק לצאת ידי חובתו ולא יותר, ע"כ בזה כל הרוצה לבחור יבחר, אם לנהוג כפי שנהג הרב הצדיק מאוהעל או כפי הרב הצדיק מאונגוואר, אבל שלא לאכול בחול המועד בוודאי הוא ראוי ונכון לנהוג כן, כן נראה לדעתי הקלושה, עכ"ל.

אולם מרן הדברי חיים לא היתה דעתו נוחה, ממנה זה כיון שמבטל מצות עונג יו"ט, וכתב מכתב לנכד הישמח משה זי"ע, הרה"צ רבי ירוחם טייטלבוים זצ"ל מטארנא שיפסיק מלנהוג כן, וז"ל (נדפס בתשובות החדשות בשו"ת דברי חיים): שו"י"ר לידידי הרבני החסיד ירא"ב שלשלת היוחסין הנגיד המפורסם ש"ב מו"ה ירוחם נ"י. מכתבו הגיענו, ובנידון מנהגו שלא לאכול מצות ושום תבשיל בחג המצות, הנה לא נכון הדבר כך בזמנינו שהדור חלש, ויש מכך ביטול שמחת יו"ט, ולכך אל יעשה כן, רק להתיר לו תיכף, ויעיין בשערי תשובה שזקני הח"ץ ז"ל גזרו עליו חכמי זמנו שלא לשאוף טאבא"ק ביו"ט, והתירו לו שלא לבטל עונג יו"ט, מכש"כ שלא לאכול ביו"ט דבר שהוא צער גדול שצריך התרת נדר, בוודאי מחוייב להתיר לו, והשם הטוב ישמרהו ממשוהו חמץ.

הר"ז מייזליש: ובכתובה כתבו את שם הכינוי? **מרן שליט"א:** אם קראו לו כך בברית, וכך קראו לו לתורה, והוא בעצמו קרא עצמו עם הכינוי, אזי כותבים גם הכינוי.

הר"ז מייזליש: הרה"ק הרבי ר' זושא זי"ע, שמו היה 'משולם' ואילו 'זושא' הוא הכינוי, וקראו לו בעיקר בשם הכינוי.

בטשערנאביל נותנים השם 'משולם זושא'. בקראקא כינו אותו 'ר' זושא'לע, וברוסיא כינו אותו 'ר' זוסיא'. הרבי ר' זושא זי"ע בעצמו כתב פעמים כך ופעמים כך.

גאב"ד סאטמאר ב"פ: באחד מנכדיי כשרצו לתת השם זושא, אמר חותני זצ"ל שיתנו השם 'משולם'. בלי הכינוי כלל על פי דברי הרה"ק משינאווא (שו"ת סימן מ"ה) שאין לקרוא לס"ת בשם הכינוי כלל.

הרה"ק הקדושת יו"ט זצ"ל, שהיו קוראים לו "ליפא'לע", באמת שמו היה רק 'חנניה יום טוב', ו'ליפא' היה רק כינוי.

הר"ל מייזליש: גם על מצבתו לא כתוב ליפא אלא 'חנניה יום טוב'.

מרן שליט"א: ידוע שמרן הדברי חיים היה קורא לו בלשון חיבה "ליפא'לע"...

גאב"ד סאטמאר ב"פ: אחיו, זקני הרה"ק רבי משה יוסף זצ"ל, היה פעם בצאנז, ומרן הדברי חיים קרא לו "ליפא'לע", והוא השיב שהוא אחיו, ואמר לו מרן הד"ח, אבל אני אוהב אותך כמו את ליפא'לע...

מרן שליט"א: היה הרבה עובדות כאלו בצאנז...

גאב"ד סאטמאר ב"פ: רבי משה יוסף החמיר על עצמו שלא לאכול מצות בפסח מלבד הכזיתי מצוה. ופעם

ליגע בספר, ומסיים שם הרמ"א שהמנהג במדינות אלו כהן סברא עיי"ש, ואולי שמצד מדת חסידות נזהרו גם כן שלא לדבר בימים אלו בלשון הקודש, ומחמת צניעות יתירה הנהיגו לדבר תמיד בלשון אידי"ש ולקרות בשמות הכינוי גרידא. עוד היה נהוג דגם את שמות האנשים היו מכנים בכינוי, ולא אמרו את השם ככתבו וכלשונו, ואפשר שזהו מטעם טומאת ארץ העמים שכתב החתם סופר שבמקום גילולים אין ראוי להזכיר שם בלשון הקודש.

¹ בהסכמתו על הספר 'סוד יכין ובוועז' (להרה"ק רבי מאיר מאוסטראה זי"ע) חתם את עצמו "הק' משולם 'זוסיא' ב"מרה"י" זצ"ל", וכן בהסכמתו לשו"ע 'אשלי רברבי' (נדפס באוסטראה שנת תקנ"ה) חתם את עצמו "משולם 'זוסיא' ב"מ'ל זצ"ל".

אמנם בהסכמתו על הספה"ק 'נועם אלימלך' מאחיו הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע חתם "הקטן משולם זוסמן במהור"ר אברהם מאניפאלי". וכן בהסכמתו על סידור נוסח האר"י לרבי שבתי מראשקוב זי"ע חתם "הק' משולם זוסמאן מאניפאלי".

בהסכמתו על ספר 'התניא', כתב "משולם זוסיל מאניפאלי". ועי' בספה"ק 'אור פני משה' שעליה הסכימו בני הרה"ק הרבי ר' זושא, הרה"ק רבי הערשל מענדל זי"ע והרה"ק רבי ישראל אברהם זי"ע, ושניהם חתמו את שמם 'בהרב מוהר"ר משולם זוסיל'.

בס' בוצינא קדישא (אות פ"ז בהערה) נדפס מכתב 'מהרב המאוה"ג מוהר"ז מרגליות ז"ל האבד"ק אניפאלי' שכתב וז"ל: זכיתי בעצמי לראות כתב יד קודש מהרב הצדיק רבינו משולם זושא אשר שלח לה"צ מסדילקוב (בעל מח"ס דגל מחנה אפרים) וז"ל: 'משולם זיסל' בן מירל, זוג' הענדיל בת גיטל, בנה החתן צבי מנחם, בנה ישראל אברהם, בני הענדיל, בקש לעשות פדיונות ולקבל חמשה זהובים עשרה ג"ד וליקח המעות לעצמו, עכ"ל.

¹ ראה בדברי יחזקאל (שו"ת, סימן מה): בדבר מכתבו שדואג אם לא יצא מכשול מתח"י בדבר העד שחתם 'שמחה' והוא לא ידע

ז'. וכשם שהמטיל מים לתוך הים הגדול, שלא יהיה ניכר כלל והבדל כל שהו אם ישיל כוס אחד או אפילו מים רבים ומשקל ומידה גדולה של מים. והרבה יותר מזה הוא בחיי הנשמות חיי הנצח.

אין אנו יכולים לדעת תפקיד ושליחות כל נשמה ונשמה. ואמנם כשזוכה הנשמה להשלים תפקידה ויעודה בשלימות, וחוזרת היא אל ביתה ומקור שורש מחצבתה בשלימות, הרי שיש בזה נחמה גדולה. אכן מאידך צריכים אנו לידע כי אשמים אנחנו על הילד, וכאשר קורה אסון אין לו לאדם לפטור עצמו דבוודאי כל מה דעביד רחמנא לטב עביד, ואף נשמה זו קודם שירדה להאי עלמא היא בחרה לעצמה והיא שביקשה לירד רק לשנים מועטות לתקן הנצרך לה ולשוב אל מקור שורשה. כי הצער והעגמת נפש הגדולה שיש בנין כך הוא צרת הכלל, ומבקשים בזאת מן השמים לעורר לבבנו לפשפש ולתקן מעשינו.

ובעת הזאת אשר שומעים בתדירות צרות ואסונות קשים ומרים, וחבלי צער ועגמת נפש סובבים רבים מישראל בדברים אשר לא שמעו בשנים קדמונים, על כל אחד ואחד לעשות חשבון נפשו לפי אמת הבורא ב"ה ולהוסיף לעצמו עוד גדרים וסייגים, וכד בכד יבקש מהשי"ת שלא נאבד חלילה עוד נשמות, וכבר יהא הם קטיגור וקח סניגור מקומו, כי מלאה כל הבגד קרעים, ונתמלאו כל נהרות וימים מדמעות ישראל, וכשל כח הסבל. ועל ידי שיקבל כל אחד על עצמו להיטיב מעשיו ולהוסיף לעצמו גדרים וסייגים בענייני קדושה וטהרה, תורה גמילות חסדים ועבודה, על ידי כן יתמתקו כל הדינים בשרשם ולהפוך מדת הדין לרחמים.

מי שאמר לעולמו די יאמר לצרותינו די ויאמר למלאך המשחית הרף, ויאמר השי"ת אנכי אנכי הוא מנחמכם (ישעי' נא, יב), וכאיש אשר אמו תנחמנו (עפ"י ישעי' סו, יג) כן הקב"ה ינחם וירפא לשבורי לב ויחבש לעצבותם. הרופ"א לשבור"י ל"ב סופי תיבות אב"י, והקב"ה הוא אבינו שבשמים והוא ינחם וירפא כל שבורי הלבב, וכמו שנאמר (הושע ז, א) כרפאי לישראל, וישכן השמחה והאורה בבתי בני ישראל, בקיום היעוד (ישעי' נה, ח) ובלע המות לנצח ומחה

זקנו הגה"ק רבי איציקל המבורגר זי"ע, ואולי גם מרן הדברי חיים נתן שם זה על שמה.
מרן שליט"א: גם למרן אאדמו"ר זי"ע היה בת לפי המלחמה בשם 'רייצא' (בהיות חותנו מזיו"ר העצי חיים זצ"ל חתנו של הרה"ק רבי שלום אליעזר זי"ע, חתנו של הגה"ק רבי מרדכי דוב מהורנוסטייפל זי"ע).

גאב"ד סאטמאר ב"פ: נהגו כאן שהבנות מדליקות נרות שבת?

מרן שליט"א: לא. אחיותיי לא הדליקו.
גאב"ד סאטמאר ב"פ: אצל הרה"ק רבי שלום אליעזר זי"ע הדליקו הבנות מגיל י"ב שנים נרות שבת.

מרן שליט"א כבדו ב'חמין', ואחלו זה לזה, וליווהו החוצה ונפרדו לשלום.

יום ראשון פר' חיי שרה י"ט מרחשון

לפני תפילת שחרית הניח מרן שליט"א תפילין להבחור הבר מצוה מרדכי דוד נ"י בן הר"ר שלמה זלמן גוטמן מפעיה"ק (כ"ר יעקב יצחק מירושלים, וח"ר יהודה ליב למברגר מפעיה"ק).

אחר התפילה נערך שמחת הברית לבן הר"ר יהודה גוטמן מפעיה"ק (ח"ר מנחם שנק מפעיה"ק).

בשעה 1.30 בצהריים הגיע מרן שליט"א ע"י ביהמ"ד המרכזי אהל נחמיה פעיה"ק, להשתתף בהלוויה המצמררת של הילד הינו"ח מרדכי ע"ה בן להבחל"ח הר"ר אפרים פישל טויבער מפעיה"ק (בה"ר אברהם יהודה מירושלים, וח"ר שלמה צבי טויב מפעיה"ק), שנלב"ע לאחר שנה ומחצה של חולי ויסורים ל"ע.

מרן שליט"א האזין לדברי המיספד שנשאו המחנך הרה"ח ר' ישראל צבי ויינברגר מפעיה"ק, אשר הילד הנפטר ז"ל למד אצלו בשנתו האחרונה, מתוך מסירות נפש, בדבריו הפליא את מידותיו התרומיות, המסירות נפש לתורה לבוא כל עת שרק התאפשר, וגודל התמדתו וקנייני הנצח שקנה לעצמו בשנותיו הקצרים.

כן הספידוהו תמרורים, דודו חדב"נ כ"ק הגה"צ גאב"ד קרית הבעש"ט שליט"א, וזקנו הרב אברהם יהודה טויבער הי"ו מירושלים.

אח"כ נשא מרן שליט"א דברי מיספד, וזהו תוכנם: בתוה"ק בפרשתן (בראשית כג, ב) ויבוא אברהם לספור לשרה ולבכותה, ובבעה"ט כ"ף קטנה, שלא בכה אלא מעט לפי שזקנה היתה.

ומדבריו אלו חזינן כמה יאות לן למיבכי כאשר נקטף מן העולם עלם צעיר, וכל שכן ילד עול ימים.

והנה בעולם הנצחי אין כל נפק"מ כמה היו ימי שני חיי האדם בעולם הזה, ואפשר שעל זה רמזו חז"ל בדרשתם (כ"ר נה, א) בת ק' כבת כ' וכת כ' כבת

ה' אלוקים דמעה מעל כל פנים בגאולה השלימה במהרה בימינו אמן.

אחר אמירת הקדיש ע"י המחנך הרה"ח ר' ישראל צבי ויינברגר הי"ו, והקריעה וברכת דיין האמת של האב הר"ר אפרים פישל טויבער, ליוה מרן שליט"א את המיטה כברת דרך. וחזר לביתו.

בערב סידר מרן שליט"א (בבגדי שבת) חופה וקידושין אצל החתן מרדכי נ"י בן הר"ר דוב בער הלברשטאם (בהרב שמואל מב"ב נכד רבוה"ק, וח"ר שמואל דוד רייניץ מירושלים), ע"ב הרה"ח ר' בצלאל לוינשטיין מנהל מלון גלי צאנז (ב"ר ישי מב"ב).

אח"כ קיבל מרן שליט"א קהל, בין הנכנסים היום היו הרב יוסף וייס מירושלים - נכד כ"ק מרן זי"ע לרגל שמחת נישואי בנו נ"י, ומחותנו הרה"ג רבי בן ציון אנגלרד שליט"א אב"ד דאברא. והרה"ג רבי מרדכי היילפרין שליט"א רב ביהמ"ד קהל חסידים בביתר עילית, לרגל שמחת נישואי בתו הכלה תחי'.

יום שני פר' חיי כ' מרחשון

בערב סידר מרן שליט"א חופה וקידושין אצל החתן שלמה זלמן נ"י בן הרה"ח ר' יוסף מרדכי בלומנטל מפעיה"ק (ב"ר אלכסנדר משה מפעיה"ק, וח"ר יהודה צבי גלבמן מירושלים), ע"ב הרה"ח ר' אלימלך ברבר מפעיה"ק (ב"ר יצחק אהרן מפעיה"ק, וח"ר עזריאל לוי מפעיה"ק).

אח"כ קיבל מרן שליט"א קהל. באמצע נערך שמחת הווארט של הבה"ח החתן החבר יעקב שרגא נ"י הרב צבי שנק מאלעד (ב"ר יואל מפעיה"ק, וח"ר אהרן הרשקוביץ מרחובות), ע"ב הרה"ג רבי מרדכי לוינשטיין שליט"א דומו"צ פעיה"ק ורא"כ הל' שבת במרכז התורה (ב"ר ישי מב"ב מגבאי בית מדרשו בשכונת רמת אלחנן בב"ב, וחתן להבחל"ח הג"ר שלמה ישראלי זצ"ל מרבני קרית צאנז). ושמחת הווארט של הבה"ח החתן החבר בנימין נ"י בן הרה"ח ר' יעקב אריה שווארץ ממאנשעסטער, ע"ב הרב דוד פנחס טהלר מפעיה"ק (ב"ר יונה מאיר מרחובות, וחה"ר יהודה צבי גלנץ שליט"א רב ביהמ"ד אמרי דבש בנתניה).

יום שלישי פר' חיי שרה כ"א מרחשון

לפנה"צ הגיע מרן שליט"א לניחום אבלים אצל האבר"ך הר"ר אפרים פישל טויבער מפעיה"ק, היושב שבעה על פטירתו בלא עת של בנו הינו"ח כמר מרדכי ע"ה, מרן שליט"א ניחמו בדברי תנחומים ונביא כאן מתוכן השיחה:

האב הרב אפרים פישל, ושאר בני המשפחה, וכן המלמד הרה"ח ר' ישראל צבי ויינברגר הי"ו, האריכו בסיפורי הוד על יקרת נשמתו הטהורה של הילד המנוח, על השגות נעלות של התמדה בתורה ואמונה טהורה שראו אצלו למרות גילו הצעיר. בכל עת מצוא

ביקש והתחנן שילמדו עמו משניות, וגם בימים הקשים מאד שעבר, ובמשך התקופה עשה כמה וכמה סיומי מסכתות על משניות.

לא היה לו קל להגיע לחיידר, אבל הוא בא בשארית כוחו, ולפעמים חזר הביתה, ובאמצע הדרך חזר חזרה. במשך כל התקופה אף פעם לא התלונן שמהו כואב לו, והיה מלא שמחת חיים גם בתקופות הקשות ביותר. כמו כן תמיד רק רצה להיות בכיתה, רק רצה ללמוד, אפילו בהפסקות כשיצאו פתח חומש ואמר פסוקים, ותהילים, גם בזמנים הקשים שהראש נזרק לו לכל הצדדים. הוא לא וויתר, הוא רצה לעשות את כל המבחנים בכתב, וכשלא היה בכוחו לכתוב אמר בעל פה, ואף ביקש שייבאו לו המבחנים הביתה. היה מקובל על כל חבריו, מעולם לא התערב במריבה וכו'. לימדו אותו פעם שיר בידיש מהעבודת פנים על כך שהשי"ת נותן כח וכו', והוא נהג לזמרו הרבה, עוד פעם ועוד פעם, וגם שירי הודאה היה שר לעצמו. הוא היה יושב עם סטנדר, עם תהילים או משניות, וכל הזמן היה מדפדף ואומר, והיה יכול לומר מהבוקר עד הלילה ולגמור תהילים ביום אחד.

בחודש תמוז כמעט ולא היה יכול להניע ולהיזי את ידו הימנית, והיה תמיד מתאמץ להרים בעזרת ידו השמאלית - שהיה יכול יותר להיזיז - את ידו הימנית להניחו ע"ג עיניו שיוכל לקרוא קריאת שמע.

מרן שליט"א הפליא את הדברים עד מאד, ונביא כמה קטעים שאמר:

★ שמעתי ממרן אאדמו"ר זי"ע בשם צדיקים, שישנם נשמות גבוהות אשר מחמת איזה פגם קל הם צריכים לרדת שוב לעולם הזה, וכידוע שהגלגול לעולם הזה נחשב כאחד העונשים הקשים, והנשמות הללו מסכימות לרדת לעולם כדי לבוא על תיקונן, אבל הן מבקשות מהקב"ה שלא ישלח אותם לשנים רבות כי אז עלולים ח"ו לקלקל שוב, אלא שירדו רק לשנים ספורות ומעטות כדי שישארו בטהרתם.

כשיודעים זאת יכולים להבין מקרים מסויימים של מוות ילדים בגיל צעיר. הרי בגיל הזה אין עדיין חטאים ופגמים.

★ 'ואלה המשפטים', ובזוה"ק (פרשת משפטים צד, א) אינן סדורין דגלגולא... והיינו שבכדי להבין את משפטי ודרכי ה' צריכים להבין סוד כל הגלגולים מתחילת הבריאה ועד עכשיו, מתחילה ועד סוף. רק בביאת המשיח נדע שלכל דבר היה חשבון מדוקדק, מתי להיוולד ומתי למות. מי היה צריך להתייטר משך זמן ומי היה צריך למות באופן פתאומי. כעת אין לנו אלא להאמין באמונה פשוטה.

★ כל התפילות והתהלים והקבלות טובות שקבלו למענו, כל דמעה וכל אנחה, בוודאי לא הלכו לריק ח"ו, וכל דבר יביא תועלת לנשמה ולמשפחה. רק עכשיו קראנו על אברהם אבינו שהתפלל וביקש על סודם ולא נענה, ואח"כ נאמר (יה, לג) "ואברהם שב למקומו" בלי שום טרוניא.

הרה"ק מקאזניץ זי"ע על כך, ופעם היה הקדושת לוי בקאזניץ והזכיר הרה"ק מקאזניץ את הענין אצל הקדושת לוי וצוה אז שתלבש איזה בגד אדום, והסביר זאת משום שהיא רצתה להמשיך לזה העולם נשמות גבוהות מדי שאין להם קיום בזה העולם, אך בזה שתלבש בגד כזה, יהיה בזה גשמיות. ואז נולד להם הרה"ק ממאגלניצא זי"ע.

והלימוד מזה הוא שנשמות גדולות אינן חפצות להישאר זמן רב בעולם הזה.

★ אחד מהטעמים שאומרים קדיש על הנפטר 'יתגדל ויתקדש שמיא רבה' הוא כיון שבהסתלקות של יהודי יש ענין של חילול השם. וזהו רק בזמננו שיש הסתר פנים, אבל לעתיד לבא יתוודע הכל, ואז יקויים "ונגלה כבוד ה'", שכל מה שיקרה יהיה כבוד להשם.

★ חז"ל (מדרש משלי, לא) הביאו מעשה ברבי מאיר שמתו לו שני בנים, ואשתו המשילה זאת להחזרת הפקדון למפקיד [וז"ל: מעשה היה ברבי מאיר שהיה יושב בבית המדרש בשבת בשעת מנחה ודורש. מתו שני בניו. מה עשתה אמן, הניחה שניהם על המטה ופרשה סדין עליהם. במוצאי שבת בא רבי מאיר מבית המדרש. אמר לה, היכן שני בני. אמרה לו, לבית המדרש הלכו. אמר לה, צפיתי בבית המדרש ולא ראיתי אותם. נתנה לו כוס של הבדלה. חזר ואמר, היכן שני בני. אמרה לו, פעמים הלכו להם למקום פלוני ועכשיו הם באים. הקריבה לפניו לאכול, מאחר שבירך, אמרה לו, רבי, שאלה אחת יש לי לשאול. אמר לה, אמרי. אמרה לו, קודם היום בא אדם אחד ונתן לי פקדון, עכשיו בא, נחזור לו או לאו. אמר לה, בתי, מי שיש לו פקדון אצלו אינו צריך להחזירו לרבו. אמרה לו, חוץ מדעתך לא הייתי נותנה אותו. מה עשתה, תפשתו בידו והעלתה אותו לאותו החדר והקריבה אותו למטה, ונטלה הסדין מעליהם, וראה שניהם מתים מונחים על המטה. התחיל בוכה, ואמר, בני בני, רבי רבי, בני בדרך ארץ, ורבי שהיו מאירין פני בתורתן. באותה שעה אמרה לו, רבי מאיר, רבי, לא כך אמרת לי שאנו צריכין להחזיר הפקדון לרבו. כך ה' נתן וה' לקח. בדבר הזה נחמתו, ונחה דעתו ונתישבה. לכך נאמר, אשת חיל מי ימצא].

אין לנו השגה בתנא רבי מאיר, ורואים שהיה קשה לו להתנחם...

★ ידוע מהרה"ק הרבי ר' הערש מרימנוב זי"ע שאמר לגבי נסיון עקידת יצחק, דלכאורה מהו רבותא בזה כלפי אברהם אבינו שעשה את אשר צוה עליו השי"ת. וביאר דהרבותא הוא שאברהם אבינו לא ניסה ולא השתדל כלל וכלל לבקש מה' שיחוס וירחם על בנו יחידו, ולא אמר אולי בכל זאת ירחם עליו שלא יצטרך לשחטו, אלא תיכף כאשר נצטוו השכים אברהם בבוקר לעשות את רצון ה'.

★ צדיקים ספרו שהיה פעם ילד קטן שנפטר לעולמו ועלה לשמי מרום, ושאלו אותו מה למד, ואמר שלמד חומש, ושאלוהו היאך למד, ואמר לפניהם הפסוק ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם, ופירש הפסוק כפשוטו, ונהיה רעש בשמים, כי המלאכים בשמים ממעל מעולם לא שמעו פירוש כזה, שהם ידעו רק סודות וכוונות, ולא פירוש פשוט כפי שמפרשים לילדים בחיידר...

★ בכלי חמדה (פר' נח) עה"פ (בראשית יא, כח) וימת הרן על פני תרח אביו וגו' באור כשדים, כתב רש"י ממדרש אגדה, י"א שעל ידי אביו מת, שקבל תרח על אברם בנו לפני נמרוד על שכתת את צלמיו והשליכו לכבשן האש, והרן אמר בלבו אם אברם נוצח אני משלו וכו', וכשניצול אברהם אמרו לו להרן, משל מי אתה, אמר להם הרן, משל אברהם אני, השליכוהו לכבשן האש ונשרף, וזה אור כשדים. וצ"ב אמאי נשרף הרן, הלא סו"ס מסר נפשו על קדושת השם, ואע"פ שבתחילה לא היה תקיף בדעתו כמו אברהם, מה בכך, הרי אברהם אבינו הגיע אז לאמונת השם בכח חקירתו הנשגבה, והרן לא הגיע להבנה זו לדעת כי ה' הוא האלקים כי אם על ידי הצלת אברהם, אבל מאז היה דעתו כאברהם ואם כן אמאי נשרף.

וכתב בשם בנו ע"פ דאיתא במדרש (ב"ר סג, ב) עה"פ (ישעיה כט, כב) יעקב אשר פדה את אברהם, שבזכות יעקב ניצול אברהם אבינו ע"ה מכבשן האש, ותמהו המפרשים אטו אברהם היה צריך להצלת יעקב. וביאר דהנה הרה"ק מווארקא זי"ע אמר, שהיה שחוק בעולם שאברהם ניצול מכבשן האש, לולא שהוצרך לחיות עוד ולהוליד את יעקב ולהוציא ממנו עם ישראל, עכ"ד, וביאר דבריו, דהלא מצינו לרבי עקיבא שאמר (ברכות סא, ב) כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה מתי יגיע לידי ואקיימנה, כי שלימות האדם כאשר זוכה למסור נפשו על קדושת שמו ית', וא"כ יתמהו דכאשר זכה אברהם למסור נפשו להשי"ת אמאי ניצול, אכן י"ל ב' סיבות, הא' למען יתקדש שם שמים ברבים כדי שיכירו הכל שה' אחד ושמו אחד, והב' שצריך עדיין לחיות כדי שיוליד בנים.

והנה כאשר ראו שנשרף הרן אע"פ שמסר נפשו להשי"ת, לא נתקדש שם שמים בשלימות, ועל כן היה שחוק בעולם על אברהם שניצל מכבשן האש, לולא מטעם השני שהיה צריך לחיות כדי שיצאו ממנו יעקב. ובאמת דמהאי טעמא נשרף הרן כיון שלא היה צריך לחיות עוד כי לוט אשר יצא ממנו מלכות בית דוד כבר נולד אז, ועל כן טוב היה לו שנשרף על קדושת השם.

★ מרן אאדמו"ר זי"ע סיפר מה שסיפר הרה"ק ממאגלניצא זי"ע, שאצל אביו הרה"ק רבי אבי עזרי זעליג שפירא מגרעניץ זי"ע, חתנו של הרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע, לא נתקיימו ילדיו ונפטרו מיד עם לידתם, ופעם באה אמו להזכיר עצמה אצל אביה

החסיד המופלג בתו"י כש"ת מו"ה ארי' ליבש זל"ה חלתה ונפלה למשכב, והיא היתה גרמא דשמונה עשר ביר אשר נעדרו

1 ראה בספר בארת המים (פרשת ואתחנן): הנה הרב הק' זכ"ע ועכ"י בעת אשר בתו הצדיקת המפורסמת אשת ידי"ן הרב

(ברכות פרק ב, הלכה ח) יגע רבי בון בתורה לעשרים ושמונה שנה מה שאין תלמיד וותיק יכול ללמוד למאה שנה.

בני המשפחה הזכירו לטובה את הסיוע הרב שקבלו במשך כל התקופה, ובמיוחד בחלק של הנסיעות ע"י הר"ר אריה אליעזר (לייבל) שכטר והר"ר יוסף נתן רוזנברג, וכן העזר הרב ע"י המשב"ק הרה"ח ר' זאב דוב דייטש הי"ו, ובת"ת ע"י המלמדים המסורים שליט"א והמזכיר המסור הר"ר עמרם גולדשטיין, ועוד הרבה. כמו כן את הר"ר יחזקאל רייך מנהל מוסדותינו הק' בב"ב ובני קהלתנו הק' באלעד ע"י ארגון ביקור חולים דחסידי צאנז - 'לב טוב', ואת בני קהלתנו הק' בחיפה ששלחו את כל הארוחות וסעודות השבת בשבועות בהם שהו בבתי הרפואה. וקם מרן ואמר המקום ינחם וכו'.

לאחמ"כ הגיע מרן שליט"א לניחום אבלים אצל הר"ר אשר ניסנוב מחו"ר מרכז התורה פעיה"ק, היושב שבעה על פטירת אביו ע"ה.

בערב סידר מרן שליט"א חופה וקידושין אצל נכד כ"ק האדמו"ר הפני מנחם מגור זצוק"ל בן בנו להבחל"ח הגה"ח רבי יצחק דוד אלטר שליט"א מבני ברק.

אח"כ קיבל מרן שליט"א קהל, בין הנכנסים היום היו, האדמו"ר מברעזאן שליט"א; הגאון רבי ישראל ברגר שליט"א רב שכונת גני גאולה בירושלים עיה"ק; וכן משלחת מאת כ"ק האדמו"ר מבאיאן שליט"א לרגל שמחת נישואי בן זקוניו נ"י.

באמצע נערך שמחת הווארט של הבה"ח החתן מורנו חיים יעקב נ"י בן הרב מרדכי לוי מב"ב (ב"ר אלימלך מפעיה"ק, וח"ר שמואל שווארץ מב"ב), ע"ב הרב שלמה זאב קליין מפעיה"ק.

✱ בכל מקרה קשה יכולים לראות גם נקודות טובות של התחזקות והשגחה, וזהו ההבדל בין ישראל לעמים, בין יהודים יראים לפורקי עול... אנו מבינים שיש דברים שאיננו מסוגלים להשיג ככלל וסומכים על השי"ת ואומרים ה' נתן וה' לקח יהיה שם ה' מבורך. אם יודעים שה' נתן ויודעים שה' לקח, אזי אומרים יהי שם ה' מבורך, ואינו מחפש אשמים.

✱ הרה"ק מראפשיץ ז"ע נסע פעם עם כמה מתלמידיו, ושכרו איזה עגלה עם בעל עגלה גוי, והוא התנה עמם שהוא מוכן לקחת בעגלתו רק ששה נוסעים ולא יותר. כשנסעו הצטרף עוד אחד מהתלמידים וביחד היו שבעה. באמצע הדרך הסתובב הבעל עגלה וראה שישנם שבעה אנשים, ואמר שהוא אינו מוכן לכך ואינו ממשיך לנסוע. אמר לו הרה"ק מראפשיץ: הרי אינך יודע לספור, ואמר לבעל עגלה שמלמעלה אי אפשר לספור היטב ולכן ירדו למטה, והרה"ק מראפשיץ ירד יחד עם הבעל עגלה ומנו את היושבים על העגלה וראו שיש רק שש... [כי הרה"ק מראפשיץ היה למטה], והבעל עגלה התנצל והמשיך בנסיעה, ולאחר זמן שוב בדק וראה שיש שבע ושוב ירד עמו הרה"ק מראפשיץ וכו', וכך היה כמה פעמים... אח"כ אמר הרה"ק מראפשיץ לתלמידיו, שזה מה שרצה ללמד, שלמעלה יש חשבון אחר מלמטה...

✱ ידוע מספרים, שהחיים אינם נמדדים לפי מספר השנים, אלא כמה מלאו את השנים הללו... אדם יכול לחיות תשעים שנה, אבל אם לא למד ולא קיים מצוות ולא עשה רצון הבורא, אזי שנים וימים אלו אינם נחשבים כלל, ובשמים הוא נחשב כנער צעיר. ולעומת זה אדם שלא האריך ימים, אבל מילא כל שנותיו בתורה ובתפילה ועבודת ה', אזי כל ימיו מלאים ושלמים, בכחינת ואברהם זקן "בא בימים". צדיקים משלימים עצמם בקיצור שנים, כדאמרו בירושלמי

לו כי זאת הוא ג"כ עבודת השם, ומדוע לא יקשה בעיניך על אשר אאע"ה לא היה מבקש מעם הבורא שכל ידווש מעמו עקידת בנו יחידו ובלא ספק היתה תפילתו נתקבלה ברצון, ואשר לא עשה כזאת נשמע מזה כי הטעם הוא עקידת יצחק היום לזרעו ברחמים יזכור, ולולא זאת לא היה לנו תקומה בגלות, וזה הוא עבודת הצדיקים אשר יעבדו בזה להבורא יתברך ויתעלה.

וראה עוד להרה"ק רבי אלעזר מריישא ז"ע בספר משנה למלך (לסוכות): פעם אחת התאכסן אצלי צדיק וגדול הדור שבדורנו שליט"א, ובאקראי הצעתי לפניו תמצית הדבר ממאמר הנ"ל, ואמר לי בשמחה טוב הדבר שכוונת בזה לדברי הגדול ה"ה הצדיק המפורסם ר"ר צבי זלה"ה מרומנאב, שפ"א נחלה בתו והיתה בסכנה גדולה ר"ל עד שאשתו הרבנית צעקה לפניו מתוך מרירתה הלא אתה בכל עת מעורר רחמים על ישראל ונפדים בתפלתך מכל צרה ולמה אתה תדום, הכי באם היא בתך תגרע, הלא גם היא מזרע ישראל. והשיב לה בצדקתו בזה"ל, איזה פנים היה לנו ולכל ישראל באם בעת שבא הדיבור ממנו יתברך לאברהם אבינו ע"ה להעלות את יצחק בנו על העקדה באם היה אז התיישב א"ע והיה מעורר רחמים עלי, ע"כ שמעתי מהרב הצדיק וקדוש שליט"א הנ"ל. ומחמת שיקר מאוד הדבר הזה אשר ב"ה כוונתי מעט לדברי הצדיק המפורסם ז"ל, לא מנעתי מלרשום זאת אחר תשלום המאמר הזה.

מעמו רח"ל, ובליל שב"ק היה הרה"ק מתפלל בשמחה יתירה וריקודין בלכה דודי כדרכו בקודש, ובסעודה הראשונה בליל ש"פ כאשר ה' מסיב בהתלהבות גדולה ושמחה יתירה, אזי באה לפניו כלתו של הרה"ק מופה"ד מוהרמ"מ זצוק"ל מרימנאב וצעקה פניו בכ"י יתירה קול מר כי בתו היחידה הנ"ל היא גוססת ר"ל. אזי כששמע הרה"ק את זאת סמך פניו על ידו כעין נפילת אפים איזה רגעים, ואח"כ פתח את פיו הקדוש ואמר, כתיב ואתחנן אל ה' בעת ההוא לאמר, הנה הרעיא מהימנא מרע"ה היה מתחנן אל ה' הגם שיהיה בעת צרה רח"ל, בעת ההוא, מל' בעתה ורעדה, עכ"ז לאמר, יהיה נשאר עומד על עמדו עם חוזק אמונתו ובטחונו בהשם למען יוכל עוד לדבר דיבור לפני הקב"ה. ואומר גם אנכי להקב"ה, הלא בידך נפש כל חי, בכל עת ובכל שעה, מה איכפת לך כי יתעכב עוד הדבר ותשאר עוד בחיים ביום הש"ק למען שכל תבטל אותי משמחת הש"ק. והיה יושב וגומר סעודת וברינה וצהלה ולא היה נראה עליו שום שמץ עצבות, ונשארה בחיים עד יום ב' תנצב"ה...

וזה הסיפור גם מה שאירע לו שנעדר מעמו רח"ל ילד א' קודם זה, ושאל חתנו הנ"ל מעמו, מה זה כי לכל בני"א אשר יבואו לפניו לבקש עליהם רחמים תתקבל תפלתו לרצון, ומדוע לא יבקש ויתפלל להשי"ת ע"ע שיתקיימו בניו בחיים. וגם כי לא היה נראה מעמו שום עצבות, כי בהעדר הבן הלז אזי בש"ק תוך האבלות היה משורר בלכה דודי בצהלה וחדוה יתירה. והשיב

תוכן השיחה
של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
עם גיסו חדב"נ כ"ק הגה"צ גאב"ד קרית צאנז ירושלים שליט"א
בעת שמחת החתונה לנכדו החתן כמר ברוך שיחי
בן חתנו הרה"ג רבי ישעי' שוורץ שליט"א רב ור"מ קהל חסידים בביתר ומח"ס משנת המשפט
ביום ד' פרשת וירא, ט"ו מרחשון העעל"ט

מרן שליט"א: בחתונה שלי רצה מרן אדמו"ר זי"ע שאומר פלפול בסעודת החתונה...

גאב"ד קרית צאנז י-ם: גם בחתונה שלי... הרי זה היה כל החיות שלו, תורה, הפשעטלעך...

מרן שליט"א: הוא בעצמו אמר וגם החתן היה צריך לומר...
גאב"ד קרית צאנז י-ם: כל השמחה והחיות שלו היה התורה... הפשעטלעך היו משוש חייו...

הרבה שואלים מה היה הדבר המיוחד ביותר אצל מרן זי"ע, הוא הרי היה מושלם בכל הענינים, בתורה, עבודה, מסירות נפש, גמילות חסדים... מה שאני חושב שהדבר בו היה מיוחד ביותר היה ה'חדוותא דשמעתתא' שלו, השמחה והחיות שלו בתורה. ראו אצלו שבערה כזאת אהבה לתורה שאי אפשר לשער. הרבי שליט"א בוודאי מבין את כוונתי...

מרן שליט"א: בוודאי... הרי פניו הקרינו אורה ושמחה כשעסק בתורה, בשיעורים או בפלפולים.

לא היה רגע שהסיח דעת מהתורה ומשמחת התורה. כל חיותו היה רק תורה. 'כי הם חיינו' כפשוטו ממש. זכורני משמחת החתונה של הגיס כ"ק האדמו"ר מזוועהיל זצ"ל, שלפני המצה טאנץ קרא לי מרן אדמו"ר זי"ע וצוה עלי ללכת מיד לישון כי בחור צריך רק ללמוד תורה... וזה לא היה סתם חתונה, זה הרי היה החתונה הראשונה במשפחה, חתונה ראשונה של יוצא חלציו אחרי כל מה שעבר במלחמה וכל ההרתפקאות... הפעם הראשונה שעמד לרקוד מצוה טאנץ אצל יוצאי חלציו. ואף על פי כן עמד על זה בתוקף: בחור צריך להיות שקוע רק בתורה, ולא נתן לי רשות להישאר למצוה טאנץ.

גאב"ד קרית צאנז י-ם: אני לא יכול לזכור זאת, כי אז בעת החתונה של כ"ק האדמו"ר מזוועהיל הורה לי מרן זי"ע להישאר ב'ספרים שטוב' שלו, כי לא רצה להניח הבית ריקם, והשאיר כמה בחורים שיהיו 'שומרים' שם, ואני הייתי ביניהם, ונשארו ללמוד שם כל הלילה במשך החתונה. ואז אמר לנו: כל מה שאפשר לקבל השפעות בשמחת החתונה, הכל והרבה יותר מזה אפשר לקבל השפעות בזכות התורה שלומדים.

מרן שליט"א: אין סגולה כתורה...

גאב"ד קרית צאנז י-ם: הדביקות התמידית שלו בתורה היה ממש נורא... אחרי כל העבודות הנשגבות של ההכנה לתפילה ועבודת התפילה, שערכה שעות רבות ממש במסירות נפש, כשהלך לטעום קצת, וזה כבר היה עמוק בצהרי היום או לפנות ערב, ביקש ממני הרבה פעמים לבוא שם ולדבר עמו בלימוד, כדי שגם בדקות הבודדות שהוא אוכל יהא מוחו שקוע בתורה. ופעם אחת התאחרתי בכמה דקות, ואמר לי: אתה כבר אווז

לאחר שני סעודות היום, אכלת ב"ה בבוקר פת שחרית וכבר אכלת בצהריים, ועדיין לא היה לך זמן לבוא לעשות חסד עם יהודי זקן לרחם על נשמתו שיזכה כמה דקות ללמוד תורה בשעת אכילתו... מבהיל על הרעיון.

מרן שליט"א: זה היה נורא, הדביקות בתורה יחד עם השפלות רוח והענוה... אי אפשר לתאר את ההרגשה שהיתה שם במחיצתו למי שלא היה שם...

גאב"ד קרית צאנז י-ם: אני זוכר כמה פעמים אחרי שגמר לומר פשעטל, או סתם חידוש, היה פשוט מחכה לראות את ההתרגשות של השומעים... ער האט געווארט מ'זאל אונטער טאנצן, געבן א שפרינג... פעם לאחר שאמר לי איזה חידוש, ומיראת הכבוד לא הראיתי התפעלות, צעק עלי: איך אינך קופץ מהתרגשות לשמוע חידוש כזה. ווי קען זיין אז דו טאנצט'סט נישט אונטער פון אזא חידוש?!

מרן שליט"א: 'אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה שאהב את התורה'...

גאב"ד קרית צאנז י-ם: הפשעטלעך שהרבי שליט"א אומר תמידין כסדרן, זהו קידוש השם גדול... גם כשיש טירדות ועול הציבור של אלפי חסידים אפשר להיות שקוע בתורה ולחדש כל שבוע מערכות כאלו, זה קידוש השם... והכבוד הגדול ביותר למרן רבינו זי"ע...

מרן שליט"א: שלא נבוש ולא נכלם מאבותינו...
גאב"ד קרית צאנז י-ם: בחתונה יש ענין מיוחד לומר פשעטל, שיהיו דברי תורה בשעת החתונה.

מרן שליט"א: באונגרין היה נהוג שהרבנים אמרו דרשות באמצע סעודת החתונה, ויש מקומות שנהגים כן עד היום.

חתנו הגר"י דייטש: בזמן התנאים רואים שהיה ענין לעסוק בדברי תורה גם בשעת ההכנה לחתונה, כמו שרואים במשתה בנו של רבן גמליאל, פעמיים בש"ס, בכריתות (טו, א) ובחולין (צא, ב).

מרן שליט"א: בתוספות שם בכריתות (ד"ה שהלכו) מבואר שהסיבה שהגמרא הזכירה שזה היה בשעה שהלכו לאיטליז לקנות הבהמה, כדי ללמדנו שאפילו בשעת ההכנה לחתונה לא הסיחו דעתם מלעסוק בדברי תורה.

גאב"ד קרית צאנז י-ם: היו צדיקים שהיה להם ענין להפסיק הדרשה של החתן באמצע.

הגה"ק ממונקאטש זצ"ל בדברי תורה (מהדורה א, אות א) מביא טעם לזה, כי נישואי עם הארץ לבת ת"ח הרי אינה סעודת מצוה אלא אם אומרים שירות ותשבחות (מג"א תרע, ס"ק ד), והחתן צריך להיות עניו שאין מחזיק עצמו לת"ח וממילא אינו רוצה לדרוש בדברי תורה, אבל המסובים צריכים לכבדו כיון שמחזיקים אותו

שאר משקין, כנראה זה הסברא שלו. **גאב"ד קרית צאנז י-ם:** אכן זה היה ההסבר שלו. ובאמת הפרי מגדים (סי' קע"ז סק"א) מסתפק בזה אם ברכת בורא פרי הגפן פוטר או חשיבות היין, וזה אכן תלוי בזה, ומשמעות הראשונים אמנם משמע שתלוי בחשיבות היין.

הגר"י דייטש: בשו"ת בית שערים (או"ח סי' עה) חידש לפי"ז חידוש עצום, שכיון שחשיבות היין פוטר, א"כ כששתה יין בלא ברכה גם כן נפטרו שאר משקין, וכשבא לשתות אח"כ אינו יכול לברך שהכל, ורק מצד איסור ליהנות מעוה"ז בלי ברכה צריך לחזור ולברך על יין בופה"ג, אבל ברכת שהכל כבר נפטר מצד שתיית היין לבד, ולא משום ברכת הגפן.

גאב"ד קרית צאנז י-ם: הגרי"ש אלישיב זצ"ל הוסיף ואמר, כי באופן ששתה רק משהו, שאז יש בזה מחלוקת אם יין פוטר שאר משקין, הדרך החיים סובר שגם במשהו פוטר אבל הביאור הלכה (סי' קעד) מסתפק בזה ונוטה להחמיר, אבל על כל פנים במיץ ענבים, ורק משהו, בודאי יש לחזור ולברך שהכל.

מרן שליט"א: יש כאן עוד צד, שהמים לא היה לפנינו בשעת הברכה. וזה שאלה בפוסקים כשלא קבע על היין אם בעיני דווקא שיהיו בפניו בשעת ברכת היין (עי' שו"ע הרב קעד, ד; משנ"ב שם, ס"ק ג; שעה"צ רח, ס"ק עא).

הגר"י דייטש: הגרעק"א על הגליון בשו"ע שם בס"י קעד מביא שכששותים יין לא לשם הנאת שתיה אלא לצורך מצוה, אינו פוטר שאר משקין, וא"כ לפי"ז כששותים כדי לומר לחיים לכאורה אינו פוטר שאר משקין.

מרן שליט"א: יש ראייה שגם כשמברך על יין לשם מצוה פוטר, ממה שכתב המגן אברהם (סי' קע"ד ס"ק יא וסי' רע"ב ס"ק ט) שכוס של קידוש פוטר שאר משקין, אע"פ שהרי הוא רק שתיה לצורך מצוה ולא לשם הנאת שתיית יין.

גאב"ד קרית צאנז י-ם: אולי יש לומר סברא לחלק שדווקא בכוס של קידוש שהמטרה היא לצורך סעודת שבת, כיון שאין קידוש אלא במקום סעודה, א"כ דווקא שם נחשב קביעות.

לת"ח, ולכן מפסיקים הדרשה להורות שאין אנו צריכים לכך כיון שכבר מוחזק לת"ח.

הגר"י דייטש: הגה"ק ממונקאטש זצ"ל מזכיר שם את הטעם למנהג הזה בשם הרה"ק רבי נחמן מברסלב זי"ע בשיחות הר"ן (אות 19), כי כל הנישואין הוא דוגמא למתן תורה, והפסק הדרשה הוא זכר לשבירת הלוחות. ובמקום אחר בדברי תורה (מהדורה ו, אות לו) מביא מה שהיה בשמחת השבע ברכות שלו בעצמו, כשדרש שם פלפול, והרה"ק משינאווא זי"ע שהשתתף שם בשמחה אמר לו בשם הגה"ק הישמח משה זי"ע כי כשמפלפל בשכל הישר, הגם שלא נתכוון לכך בעל המימרא, אזי נעשה כן עתה בשמים.

מרן שליט"א: אמנם אצל מרן אאדמו"ר זי"ע לא היה כזו מציאות להפסיק הדרשה... הוא עמד על כך שהחתן יאמר את כל הדרשה, וגם בשמחת בר מצוה, וגם בקידושא רבא להולדת הבת. הוא היה יכול לתבוע ולדרוש זאת בשעתו...

גאב"ד קרית צאנז י-ם: יש עוד טעם שאומרים בשם הגה"ק המהרי"ד מבעלזא זי"ע על הפסקת הדרשה, כדי ללמד את החתן כלל כדי להצליח בחיים, אז מ'טאר נישט אויספירן... לא להתעקש על שום דבר.

*

לאחר ששתה מרן שליט"א לחיים על מיץ ענבים, הביאו לפניו כוס מים, ושוחחו בענין ברכת היין שפוטר כל המשקין.

גאב"ד קרית צאנז י-ם: שמעתי מהגרי"ש אלישיב זצ"ל שבאופן ששתו מיץ ענבים, אין ברכת הגפן פוטר שאר משקין שרוצה לשתות אחריו. אמנם הגרש"ז אויערבאך זצ"ל כן סבר שמיץ ענבים פוטר משקין (הליכות שלמה פסח פ"ט).

מרן שליט"א: לכאורה הסברא שאינו פוטר הוא מפני שהדין שייך פוטר שאר משקים אינו מצד ברכת הגפן שפוטר אלא מצד חשיבות היין, כמבואר בתוס' בברכות (מב, א) שהוא עיקר וראש לכל המשקים וכולם טפלים לו, וא"כ מיץ ענבים אף שדינו כיון לענין ברכת הגפן אבל אין לו החשיבות של יין לפטור

בַּחצֵרוֹת קִדְשֵׁינוּ

בשבת קודש פרשת תולדות הבעל"ט

שבת התאחדות והתעלות לבחורי אנ"ש בארה"ב בראשות הגה"צ אב"ד קהילתנו הק' בארה"ב שליט"א

תכונה רבה ניכרת בקרב בחורי החמד, בני החבורות בארה"ב, לקראת האי שבתא דרגלא, שבת התאחדות והתעלות, שתתקיים בעז"ה בשבת קודש פרשת תולדות הבעל"ט בראשות האורח הרם הגה"צ אב"ד דקהילתנו הק' בארה"ב שליט"א - השוהה בשבועות אלה בארה"ב לחיזוק קהילתנו ומוסדותינו הק' בארה"ב, ובהשתתפות רבנים וראשי החבורות שליט"א.

מטעם בית בחצרות החיים המארגן את השבת הגדולה, מציינים את השבת הזו כשבת מרוממת שבה יתעלו ויתרוממו טפח וטפחיים מעל הקרקע בשבת אחים גם יחד, ולקנות קנייני נצח להתעלות במעלות התורה היראה והחסידיות בדרכי רבוה"ק.

במוצאי בת יתקיים מעמד מלוה מלכה רבתית כהכנה לזמן החורף הבעל"ט ולחיזוק החבורות.

עם כניסת השבת לפני תפילת מנחה, יעברו הבחורים לפני האורח הרם הגה"צ אב"ד קהילתנו הק' בארה"ב שליט"א שיעניק לכל בחור סידור תפילה לשבת קודש.

מופלגים שנבחרים על 70 דף גפ"ת בחודש, אולם כאמור לאחר שאברכים רבים אחרים הצליחו וגם עשו פרי בלימוד וידיעת הש"ס במסגרות אחרות, הורה כ"ק מרן שליט"א על הקמת המסגרת המדוברת, כאשר ב'מרכז התורה' נפתח הכולל ה-14, 'מכינה לכולל ש"ס', ובראשה הוצב הרה"ג רבי ניסן רייך שליט"א, בברכתו הטהורה של כ"ק מרן שליט"א.

לאור הריבוי המבורך בהצטרפות אברכים למסגרות של כוללי הש"ס והוראה, ולאור הקמת המסגרת החדשה 'מכינה לכולל ש"ס' שעליה הכריז כ"ק מרן שליט"א בשוה"ט דנעילת החג בשמחת תורה במעמד אלפי אנשי העמיד כ"ק מרן שליט"א ועד רבנים שיעסקו בניהול הרוחני של מסגרות כוללי הש"ס בארצנו הקדושה, ה"ה הרבנים הגאונים שליט"א: רבי יעקב ישראל שמרלר, רבי יצחק שימון ורבי אברהם יעקב ברגר נכד כ"ק מרן זי"ע, שכבר ישבו ודנו בכובד ראש למצוא דרכים שיביאו להצלחת ולהתעלות האברכים.

ברשת הכוללים 'מרכז התורה' קרית צאנז בהנהלת מוה"ר יודל שפירא הי"ו נערכים להרחבת ספסלי דבי מדרשא ולהעניק להם את מלוא המלגה למען יוכלו לשבת בבית ה' כאוות נפשם הטהורה.

כמו כן יקבלו במסגרת החדשה מאת הנהלת כוללי הש"ס בארה"ק בהנהלת מוה"ר שמואל בורד הי"ו תוספת מיוחדת מקרן 'ידיעת התורה' לכלל האברכים לומדי המסגרת החדשה בארה"ק.

ראש הכוללים של 'מרכז התורה' קרית צאנז, הגאון רבי יעקב ישראל שמרלר שליט"א, מדגיש דבר פלא שכ"ק מרן שליט"א דיבר איתו לראשונה אודות המסגרת הזו בחודש סיוון שעל"ט ואף נתן לה את שמה 'מכינה לכוללי הש"ס', בהיות עיקר מטרתה להכשיר אברכים ולהכניס לכולל ש"ס, וכך גם נדפס בשעתו בגליונו 'בצילא דמהימנותא'. והנה ראה זה פלא שבימים האחרונים מצא אחד מבניו של

במרכז השבת יתקיים מבצע 'וכולם מקבלים', במסגרתו יקבלו כאחד כל בני החבורה קבלה טובה לזכות כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א במבחר נושאים. למשתתפים יחולקו דפים מיוחדים עם רעיונות והצעות לקבלות טובות. את פתקי הקבלות הטובות יעבירו באופן אישי במוצש"ק אל האורח הרם הגה"צ אב"ד קהילתנו הק' בארה"ב שליט"א שימסרם אל כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א, בשובו ארצה אי"ה.

הסעות ייצאו מריכוזי אנ"ש בארה"ב. ההרשמה אצל הנציגים בכל עיר ועיר. במאנסי אצל הר"ר יוסף לייזער הי"ו – 6056-608-845, בליקווד אצל הר"ר חיים נוסנצווייג הי"ו – 1117-654-917, בבארא פארק אצל הר"ר יקותיאל יהודה רייך – 9975-299-848, בווליאמסבורג אצל הר"ר גבריאל מנדל הי"ו – 8765-404-347, וביוניאן סיטי אצל הר"ר שלום ווייסבערג הי"ו – 1906-235-551. דמי השתתפות סמליים בלבד כמפורסם במודעות. לקראת שבת לכו ונלכה, כי היא מקור הברכה!

בהוראת הקודש של כ"ק מרן שליט"א:

נפתח הכולל ה-14 ברשת הכוללים

'מרכז התורה' קרית צאנז – 'מכינה לכולל ש"ס'

הוקמה ועד הרבנים להנהלה הרוחנית של כוללי הש"ס בארה"ק בעקבות ריבוי ספסלי דבי מדרשא והצלחתם המפעימה של עשרות אברכים בלימוד וידיעת הש"ס ברשת הכוללים 'מרכז התורה' קרית צאנז, הורה כ"ק מרן שליט"א לפתוח מסגרת חדשה לאברכי הכוללים בארה"ק ונקב לה בשם 'מכינה לכולל ש"ס', ובו ילמדו וייבחנו האברכים על 50 דף גפ"ת בחודש, כהכנה דרבה שבבוא היום יכנסו ליהלום שבכתר, המסגרת של 'כולל ש"ס'.

כידוע, ברשת הכוללים 'מרכז התורה' קרית צאנז מרוכז הציבור הגדול ביותר של אברכים בני עליה ות"ח

חצר הקודש צאנז

קרית צאנז נתניה

יברך את בית ישראל

ברכת מזל טבא שלוחה בזה, לכבוד איש חי ורב פעלים, העסקן המסור לכל עניני חצר הקודש, לשונו עט סופר מהיר, מוכתר בכל מידה נכונה, ה"ה

הר"ר ישראל גרין הי"ו

מטובי העסקנים בחצר קדשנו

לרגל השמחה השרויה במעונו במזל טוב ובשעטומ"צ

שמחת אירוסי הבת תחי'

עב"ג החתן המו"מ בתו"ש החבר חיים מנשה נ"י בן הרה"ג ר' ישכר רייך שליט"א שו"מ בשיבה"ק לצעירים שפע חיים באלעד

ובברכת מזל טוב לסבים האישים הדגולים

הרה"ג רבי יעקב קאפיל גרין שליט"א הגאון רבי מרדכי ברנט שליט"א דינא רבא דקהלתנו הק'

והעסקן הרה"ח ר' אפרים רייך הי"ו - אב"י בקרית הבעש"ט

ויה"ר מן קדם אבוהון דשבשמיא, שיזכה לרוות רוח נחת דקדושה מכל יו"ה, ואך ששון ושמחה ישכון באהלו תמיד, מתוך נחת והרחבה, סייעתא דשמיא עד עולם, ואך טוב וחסד ירדפוהו כל הימים.

את הצעד החשוב אשר כל כולו הוקרת מופלגי הוגי התורה, הממיתים עצמם באוהלה של תורה, כמשמעו, הוביל מנהל הכולל, הרה"ח ר' שמואל בורד, אשר בשנים האחרונות שוקד יומם ולילה למען קיומו של הכולל המופלג וכבוד תורתם של הלומדים הרמים.

לצד זה, מתפרסמת בימים אלה, הבשורה הנוספת להוספת עוד ועוד יודעי תורתך. עם הקמת מסגרת חדשה ב'כוללי הש"ס', זאת לאור בקשת קדשו של כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א, להקים מסגרת ייעודית למבחנים על חמישים דפי גפ"ת בחודש. מסגרת אשר תפעל לצד המסגרות הקבועות של שבעים דפי גפ"ת ועשרות דפי שולחן-ערוך.

המסגרת החדשה מוגדרת כ'כולל ידיעת הש"ס' שעל ידי כוללי הש"ס והיא מיועדת עבור אברכי אנשי שלומנו הנאדרים בתורה, לומדי רשת הכוללים דחסידי צאנז די בכל אתר ואתר, אשר רצונם להיכנס למחוזות ידיעת התלמוד, במבחנים חודשיים, בהתחייבות לשנה אחת לכל הפחות. תחילת הלימוד ב'כולל ידיעת הש"ס' במסכתות עירובין ונדרים, ועוד היד נטויה להקיף את התלמוד בבלי כולו ולהצמיח תלמידי חכמים הגונים, יודעי ש"ס אמיתיים.

הבשורות המרגשות משתלבות בצל המגבית הגדולה למען המשך קיומו ושגשוגו של כולל ש"ס, המתקיימת בהצלחה כבירה ובסייעתא דשמיא מופלגת, בשבועות אלה, כאשר הרב שמואל בורד, מנהל כוללי הש"ס, מסובב את כל ריכוזי אנ"ש ומציע זכייה נדירה של שותפות אמת עם רבותינו הקדושים בקיומו של כולל ש"ס; התורמים המצטרפים אף נכנסים להגרלה המיוחדת והראשונה מסוגה, על תלמוד בבלי מהודר שלם אשר בכרכיו הגו, בירכו וחתמו גדולי ומאורי ישראל.

הקדוש הג"ר שלום מרדכי רייניץ הי"ד, בבית גנזיו של אביו, תכריך כתבי יד מדברות הקודש של כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זי"ע בזמנים שונים. והנה בדרשה שנשא בדיוק לפני 40 שנה בפרשת ויצא תשמ"ג, לפני קריאת התורה. היה זה בתקופה לאחר שכולל ש"ס כבר נוסד, טרם יסד את מפעל הש"ס, וכ"ק מרן זי"ע רצה שייכנסו עוד אברכים לכולל ש"ס, ואמר אז בדרשה שעז חפצו שאברכים ייבחנו על 30-40 דף לחודש ויקראו לזה 'מכינה לכולל ש"ס'! בכדי שיתרגלו ללמוד יותר בהיקף ויוכלו להתעלות עוד ולהבחן במסגרת כולל ש"ס בחינה של 'שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד'. ופלא על פלא שדברי תורה אלו נתגלו דווקא עתה עם הקמת המסגרת החדשה.

מוה"ר יודל שפירא הי"ו, מנהל רשת הכוללים 'מרכז התורה' קרית צאנז שבו כאמור מרוכז המספר הגבוה ביותר של לומדי כוללי הש"ס, מלא בסיפוק על המסגרת החדשה שהוקמה על ה-13 הוותיקות, וחפץ ה' בידיו צליח להגדיל תורה ולהאדירה!

היכל האצילות של עולם התורה:

העלאת המלגות ומסגרת חדשה בכוללי הש"ס

בשורה בלתי שגרתית בעליל, התבשרו תלמידי-החכמים המופלגים, הוגי 'כוללי הש"ס', אותה מסגרת ייחודית ורבת קודש, משאת נפשם של רבותינו הקדושים - כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זי"ע ולהבחל"ח כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א. הבשורה הגיעה לפני חודשים אחדים וסיפרה על העלאת מלגותיהם של הלומדים החשובים. אותה מלגה המוענקת להם על-ידי כוללי הש"ס, כתוספת למלגת הדתות אותה הם מקבלים מהכולל בו הם רשומים. כאשר מדובר בתוספת של עשרות אלפי ₪ מדי חודש בחודשו לקופת כוללי הש"ס - היכל האצילות של עולם התורה כולו.

חצר הקודש צאנז

קרית צאנז נתניה

כסא דברכתא

ברכת מזלא טבא וגדיא יאה שלוחה בזה, ידידינו הנכבד יקר המעלה, האי גברא יקירא, עדין הנפש וטוב הלב, מסור בכל לב ונפש מאז ומתמיד לכל קדשי בית צאנז, שמו הטוב הולך לפניו לשם ולתפארת,

הרה"ח ר' **יעקב אריה שווארץ** הי"ו - אב"י במאנשעסטער

לרגל שמחת אירוסיהן הבה"ח המו"מ בתו"ש החבר בנימין הכהן נ"י

עב"ג הכלה תחי'

בת הרב דוד פינחס טהלר מפעיה"ק

במזל טוב ובשעטומ"צ

והברכה אחת היא לסבים

הרה"ח ר' **חיים שלמה זלמן שווארץ** הי"ו - אב"י במאנשעסטער

הגאון רבי **יהודה צבי גלנץ** שליט"א - רב ביהמ"ד אמרי דבש בנתניה

הרה"ח ר' **יונה מאיר טהלר** הי"ו - אב"י ברחובות

ויהא רעוא מן קדם אבוהון דשבשמיא, שיזכו לרוות רוח נחת דקדושה מכל יוצאי חלציהם, ואך ששון ושמחה ישכון באהלו תמיד, מתוך נחת והרחבה, סיעתא דשמיא עד עולם, ואך טוב וחסד ירדפום כל הימים

גליון זה נדבת

ידידנו הנכבד והנעלה, יקר שבערכין
הרה"ח ר' יעקב אליהו גענוד הי"ו
אב"י בפאנסי

לרגל השפחה השרויה במעונו במז"ט
שפחת אירוסי הבן
הבה"ח המו"מ בתו"ש כמר דוד נ"י
עב"ג הכלה תחי'
בת הרה"ח ר' בנימין פייג הי"ו - אב"י בפאנסי

ובברכת מזל טוב
לאביו הרה"ח ר' יוסף הי"ו
ולחותנו הרה"ח ר' יעקב עסנצווייג הי"ו

אך ששון ושפחה ישכון באהלו תמיד
מתוך סיד"ש ושפע רב לעלמי עלמיה

גליון זה נדבת

ידידנו הנכבד והנעלה, יקר שבערכין
הר"ר ישראל גרין הי"ו
אב"י פעיה"ק

לרגל השפחה השרויה במעונו במז"ט
שפחת אירוסי בתו הכלה תחי
עב"ג הבה"ח החתן המו"מ בתו"ש
החבר חיים מנשה רייך נ"י
בן הרב ישכר רייך שליט"א - ק. הבעש"ט

ובברכת מזל טוב
לאביו הרה"ג ר' יעקב קאפיל שליט"א
ולסבים, הגאון רבי פרדסי ברנט שליט"א
והרה"ח ר' אפרים רייך הי"ו

אך ששון ושפחה ישכון באהלו תמיד
מתוך סיד"ש ושפע רב לעלמי עלמיה

גליון זה נדבת

ידידנו הנכבד והנעלה, יקר שבערכין
הר"ר יוסף פרדכי פרנקל הי"ו
אב"י בפתח תקוה

לרגל השפחה השרויה במעונו
שפחת הכנס בנו
כמר חיים ישראל נ"י
לנועם עול תורה ומצוות
במזל טוב ובשעטומ"צ

ובברכת מזל טוב
לחותנו הרה"ח ר' משה מיכאל פיליפ הי"ו
אב"י פעיה"ק

אך ששון ושפחה ישכון באהלו תמיד
מתוך סיד"ש ושפע רב לעלמי עלמיה

גליון זה נדבת

ידידנו הנכבד והנעלה, יקר שבערכין
הר"ר חיים יוסף דוב טורנר הי"ו
אב"י פעיה"ק

לרגל השפחה השרויה במעונו
שפחת הולדת הבת תחי
במז"ט ובשעטומ"צ

ובברכת מזל טוב
לאביו הרה"ח ר' ברוך הי"ו - פאנסי
לחותנו הרה"ח ר' מנחם לוק הי"ו - פעיה"ק
ולזקנו הרה"ח ר' בן ציון גבריאל לוק הי"ו - פעיה"ק

אך ששון ושפחה ישכון באהלו תמיד
מתוך סיד"ש ושפע רב לעלמי עלמיה

גליון זה נדבת

ידידנו הנכבד והנעלה, יקר שבערכין
הר"ר שמעון צבי המרמן הי"ו
אב"י פעיה"ק

לרגל השפחה השרויה במעונו
שפחת הולדת הבת שתחי
במזל טוב ובשעטומ"צ

ובברכת מזל טוב
לאביו הרה"ח ר' חיים הי"ו
ולחותנו הגאון רבי זאב וקסברגר שליט"א
דופו"צ קרית צאנז טבריה

אך ששון ושפחה ישכון באהלו תמיד
מתוך סיד"ש ושפע רב לעלמי עלמיה

גליון זה נדבת

ידידנו הנכבד והנעלה, יקר שבערכין
הרה"ח ר' ישראל רוזנברג הי"ו
אב"י בבאר פארק

לרגל השפחה השרויה במעונו במז"ט
שפחת נישואי הבן המו"מ בתו"ש
כמר אברהם יעקב נ"י
עב"ג הכלה תחי

בת הרה"ח ר' צבי אלימלך פרידמן הי"ו
ובברכת מזל טוב
קדם משפחת רוזנברג שתחי,
משפחת קורנפלד שתחי
ומשפחת פרידמן שתחי

אך ששון ושפחה ישכון באהלו תמיד
מתוך סיד"ש ושפע רב לעלמי עלמיה

גליון זה נדבת

ידידינו הנכבד והנעלה, יקר שבערכין
הרה"ג ר' אשר אנשיל שוורץ שליט"א
פח"ס פעדני אשר ורא"כ פבצר התורה בבית שמש
לרגל השמחה השרויה במעונו במז"ט
שמחת אירוסי בתו הכלה תחי', עב"ג
החתן הפו"מ בתו"ש כמר שלמה גולדמן נ"י
בן הרה"ג ר' מרדכי שליט"א
ובברכת מזל טוב
לאביו הגאון רבי חיים יעקב פנחס שליט"א
דינא רבא דקהלתנו הק'
לחותנו הרה"ג רבי בן ציון רייך שליט"א - נאמן בית רבוה"ק
ולסבים הגה"צ רבי דוד גולדמן שליט"א
רב ביהמ"ד זוויעהל בב"ב
והגה"צ רבי סיני פרנקל שליט"א גאב"ד יבניאל
אך ששון ושמחה ישכון באהלו תמיד
פתוך סיד"ש ושפע רב לעלמי עלמיה

גליון זה נדבת

ידידינו הנכבד והנעלה, יקר שבערכין
הרה"ח ר' ברוך דוב קליין הי"ו
גבאי בית מדרשנו העתיק בעיה"ק צפת
לרגל השמחה השרויה במעונו במז"ט
שמחת נישואי בנו החתן
הפו"מ בתו"ש מורנו פלטיאל נ"י
עב"ג הכלה תחי'
בת הרב אהרן מרדכי גרין הי"ו - אב"י פעיה"ק
ובברכת מזל טובלסבים
הרה"ג ר' יעקב קאפיל גרין שליט"א
והגאון רבי יהודה צבי גלנץ שליט"א
אך ששון ושמחה ישכון באהלו תמיד
פתוך סיד"ש ושפע רב לעלמי עלמיה
שמחת החתונה תתקיים אי"ה ביום ה'
באולמי בהיכל הגדול היכל רוזנברג

גליון זה נדבת

ידידינו הנכבד והנעלה, יקר שבערכין
הר"ר חיים קהת הרשקוביץ הי"ו
אב"י בירושלים
לרגל השמחה השרויה במעונו
שמחת הולדת הבן נ"י
במז"ט ובשעטומ"צ
ובברכת מזל טוב
לאביו העומד לימינו בהפצת מעיינות הקודש
הרב יעקב מרדכי שליט"א - ירושלים
ולזקניו הרה"ח ר' אברהם יהושע שליט"א - ירושלים
והרה"ח ר' אברהם בנימין רייכמן הי"ו - ירושלים
אך ששון ושמחה ישכון באהלו תמיד
פתוך סיד"ש ושפע רב לעלמי עלמיה

גליון זה נדבת

ידידינו הנכבד והנעלה, יקר שבערכין
הר"ר אפרים בלומענברג הי"ו
אב"י בבארא פארק
לרגל השמחה השרויה במעונו
שמחת הולדת הבת תחי'
במזל טוב ובשעטומ"צ
ובברכת מזל טוב
לאביו הרה"ח ר' פנחס הי"ו
אב"י בפאנסי
אך ששון ושמחה ישכון באהלו תמיד
פתוך סיד"ש ושפע רב לעלמי עלמיה

חצר הקודש צאנז

קרית צאנז נתניה

כסא דברכתא

ברכת מזלא טבא שלוחה בזה, לכבוד איש חי ורב פעלים, נודע בשערים לשם ולתהלה, עדין
הנפש וטוב הלב, עומד לימין מוסדוה"ק בלוג"ה, איש האשכולות, כהן שדעתו יפה, ה"ה

הרה"ח ר' בצלאל הכהן לוינשטיין הי"ו

מנהל מלון גלי צאנז

לרגל השמחה השרויה במעונו במזל טוב ובשעטומ"צ

שמחת נישואי בתו הכלה שתחי'

עב"ג החתן המו"מ כמר מרדכי הלברשטאם נ"י

בן הרה"ח ר' דוב בער הלברשטאם הי"ו - אב"י בירושלים עיה"ק

ובברכת מזל טוב

לאביו הרה"ח ר' ישי לוינשטיין הי"ו - גבאי בית מדרשנו בשכונת רמת אלחנן בב"ב

ולסבים הרב בנש"ק שמואל הלברשטאם הי"ו - אב"י בב"ב

והרה"ח ר' שמואל דוד רייניץ הי"ו אב"י בירושלים

ויה"ר מן קדם אבוהון דשבשמיא, שיזכו לרוות רוח נחת דקדושה מכל יו"ת, ואך ששון ושמחה ישכון באהלם תמיד,
מתוך נחת והרחבה, סייעתא דשמיא עד עולם, ואך טוב וחסד ירדפום כל הימים